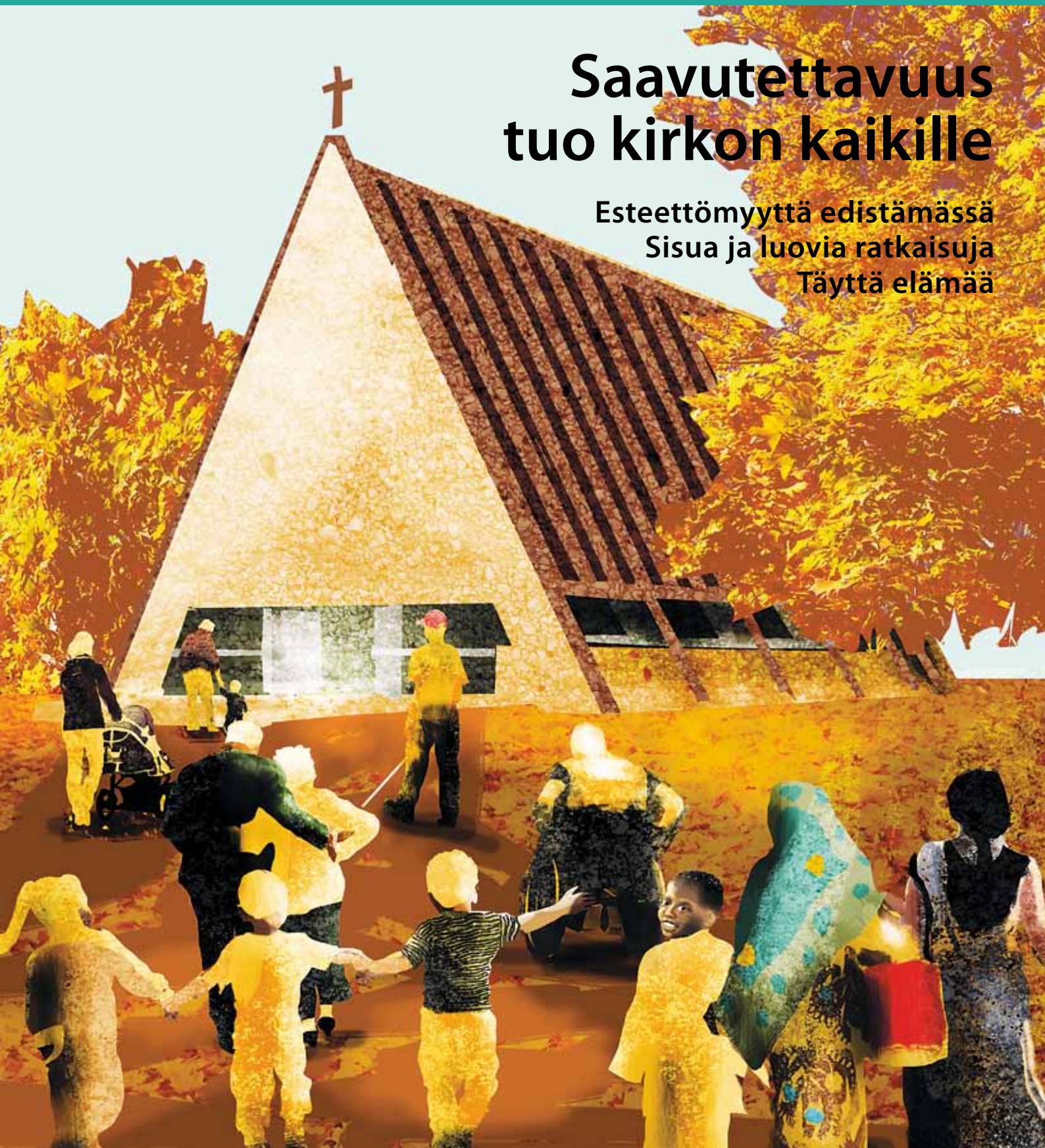

Saavutettavuus tuo kirkon kaikille

Esteettömyyttä edistämässä
Sisua ja luovia ratkaisuja
Täyttä elämää

4

8

11

38

34

40

46

3 Pääkirjoitus Saavutettava seurakunta	31 Uudistetut kasvatuksen ja diakonian erityiskoulutukset käynnistyvät
4 Kuvassa Kaarlo Kalliala	32 Henttoset
6 saavu, Kirkon saavutettavuusohjelma	34 Uskosta voi puhua Bliss-symboleilla
8 Kirkossa vahvistetaan yhdenvertaisuutta ja osallisuutta	36 Diakonia ja raha
10 Monikanavaista kohtaamista	38 Täyttä elämää
11 Viittomakieli – yksi kirkkomme kielistä	40 Kehitysvammaiset kehiin
12 Saavutettavuus ja selkokieli verkkopalveluissa	42 Samanlainen, erilainen suru
14 Vammaisuusopintojen kehittäminen Diakissa	44 Sokeain ystävien kädet tansittaa tähtiin
16 10 askelta vieraanvaraisuuteen	44 Sokeain Ystävien auttavat kädet
18 Saavutettava Seurakunta Tampereella	46 Det är viktigt att så ett frö av hopp
20 Esteettömyyttä edistämässä	48 En präst som värnar om de tilltufsade
22 Saavuttaako sanoma mouhijärveläiset?	49 Menninkäinen
24 Saavutettavuus pienessä seurakunnassa	50 Seurakunnassa terveeksi?
26 Sisua ja luovia ratkaisuja	52 Tutkitusti vaikuttava?
28 Inhimillisyyden kohtaamista opettelemassa	54 Kirjat
30 Ristinkirkon ovella tervehtii kirkkoväärti	56 Iltahartaus Viimeisimmänkin päästävä armosta osalliseksi

Saavutettava seurakunta

3.10.2012

Kirkon ensimmäinen saavutettavuusohjelma on jo melko vanha mutta sitäkin tunnetumpi. Lasten evankeliumina tunnettu kohta Markuksen evankeliumissa muistuttaa, että meillä on kaikenlaisia esteitä, joita olemme eri ihmisryhmille väsanneet. Ihmiset toivat lapsia Jeesuksen luokse, mutta opetuslapset ryhtyivät estelemään ja moittimaan. Jeesus närkästy opetuslastensa toiminnasta.

Vaikka kyseisessä kertomuksessa puhutaan erityisesti lapsista, sen voi lukea laajempänä muistutuksena, että ihmisen ei kannata ryhtyä Jumalan valtakunnan portinvartijaksi. Sellaisesta sopii aina närkästyä.

Kirkon uunituore saavutettavuusohjelma, Saavu, katselee asiaa eritoten vammaisten henkilöiden ja viittomakielisten kannalta. Mutta kuten työskentelyyn osallistuneet ovat todenneet, samat kysymykset ja periaatteet koskevat koko seurakuntaa. Millä tavoin seurakunta on saavutettava esimerkiksi maahanmuuttajille tai vanhuksille, lapsille tai mielenterveyskuntoutujille? Kyse on monimuotoisen seurakunnan tavasta elää ja olla, ei jostain toiminnan ja rakenteiden päälle liimattavasta ohjelmasta.

Saavutettavuusohjelma haastaa meidät: osaammeko asettua ja eläytyä toisen ihmisen asemaan. Joskus on kyse vain yksinkertaisesti tiedon puutteesta. Uskon tässä kertomusten voimaan ja nk. kokemusasiantuntijoihin. Tunteet liikuttavat meitä ja kääntävät parhaimmillaan myös asenteet uuteen uskoon. Maan hiljaisten äänelle ei ole vain aina osattu antaa kunnollista foorumia.

Monet seurakunnat ovat lähteneet laatimaan itselleen saavutettavuusohjelmia. Hyvänä esimerkkinä tästä on Tampereen seurakuntien esteettömyysohjelma. Se on julkaistu myös selkokielisenä. Lopputulos on tärkeä, mutta tärkeää on myös, että seurakunnassa saavutettavuusohjelmaa laaditaan sitä jo samalla todeksi eläen. Eli kuunnellaan tarkasti ja yritetään ymmärtää niiden henkilöiden kokemuksia, jotka seurakunnassa kipeimmin ovat kokeneet osattomuuden ja ulkopuolelle joutumisen. Vain tällainen vuoropuhelu voi synnyttää elävän ja saavutettavan seurakunnan.

● KALLE KUUSIMÄKI

DIAKONIA

- ◆ JULKAISIJA: Diakonia ry, Kirkon diakonia ja sielunhoito, Suomen Diakonilaitosten Liitto, Diakoniatyöntekijöiden Liitto, Suomen Kirkon Seurakuntaopiston Säätiö, Kirkkopalvelut, Suomen Merimieskirkko, Espoon Diakoniasäätiö, Oulun Diakonissalaitoksen Säätiö, Martinus-säätiö. ◆ HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJA: Tapio Pajunen ◆ KUSTANTAJA: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa ◆ TOIMITUSKUNTA: Tiina Laine, Irene Nummela, Salla Peltonen, Terttu Pohjolainen, Maija Sankari, Petra Tirkkonen, Asta Turtiainen, Pekka Uronen ◆ TOIMITUS: PL 185, 00161 HELSINKI ◆ PÄÄTOIMITTAJA: Kalle Kuusimäki, p. 050 501 2901 ◆ TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ: Raili Suviranta: raili.suviranta@evl.fi ◆ TOIMISTOSIHTTEERI: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi ◆ TAITTO JA KUVANKÄSITTELY: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa ◆ TILAUKSET JA OSOITTEENMUUTOKSET: Eila Karkkunen, p. 050 369 0988, eila.karkkunen@evl.fi ◆ TILAUSHINTA KOTIMAAHAN: Tilaushinta kotimaahan 38 €/vuosikerta, ulkomaille 40 €/vuosikerta, opiskelijahinta 20 €. Osoitetietoja voidaan luovuttaa kaupallisille ilmoittajille. ◆ KANSI: Kalle Ahonen ◆ LEHTI ILMESTYY 4 kertaa vuodessa. Numero 5–6/2012 ilmestyy 20.12.2012. Lehden teemana on Kokonaisvaltainen kohtaaminen diakoniassa ◆ ISSN 0355-8797 ◆ ILMOITUSHINNAT: nelivärisenä 1,30 € / pmm. Ilmoitushintoihin lisätään arvonlisävero 23 %.
- ◆ ILMOITUSMYynti: Jaana Mehtälä, p. 020 754 2309, jaana.mehtala@kotimaa.fi
- ◆ ILMOITUSTEN VASTAANOTTO JA VALMISTUS: ilmoitusmyynti@kotimaa.fi, p. 020 754 2000

 KOTIMAA-YHTIÖT

Saavutettavuuden huipulla

Kirkon diakonian ja sielunhoidon toimikunnan puheenjohtajana aloitti syksyllä alan mies. Kaarlo Kalliala on toiminut 1980-luvulta lähtien lukuisilla diakonian avainpaikoilla, muun muassa Turun diakoniajohtajana.

– Diakonia muuttuu ja reagoi yhteiskunnallisiin tilanteisiin niin nopeasti, että muutaman vuoden takaiset tiedotni saattavat olla jo osin vanhentuneita, piispa **Kaarlo Kalliala** myöntää ja lupaa päivittää uuden vastuutehtävänsä myötä tietoaan.

Tuore diakoniasta vastaava piispa on yhtä kaikki tavallista paremmin perillä vaativasta aihepiiristä.

– Tunnen ennestään sen verran diakoniatyötä, ettei minulle tarvitse toivottavasti panna sanoja suuhun aiheesta puhuessani. Toivon kuitenkin, että kaikkialla kuunneltaisiin suoraan ennen kaikkea niitä, jotka todella tietävät tämän päivän diakoniasta ja kehittävät työtä käytännössä, Kalliala antaa tunnustusta diakonian avainpaikoilla ahertaville ruohonjuuritason työntekijöille.

Piispa haluaa kehittää diakoniaa vanhalta hyväksi havaitulta pohjalta: mennään sinne, missä hätä on suurin ja minne mikään muu apu ei ulotu. Periaatetta on sovellettava ennakkoluulottomasti, sillä koskaan ei tiedä, mistä se suurin ja haasteellisin hätä milloinkin löytyy.

– Kannatan valpasta ja vahvaa diakoniaa, jossa hädän ääripäässä olevien ihmisten kertomuksista kerätään ensi käden tietoa. Sen avulla voimme luoda pohjaa laajemmille yhteiskunnallisille ja kirkollisille ratkaisuille.

Olemme avun eturintamassa

Presidentti **Sauli Niinistö** on kiinnittänyt huomiota syrjäytyneisiin ja syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin.

Piispa uskoo diakonian voivan vastata tähänkin huutoon. Nuorten syrjäytyneiden kohtaaminen on tosin hyvin haasteellista, sillä mitkään auttajatohot eivät ole toistaiseksi tavoittaneet tätä joukkoa kattavasti.

Diakonissalaitoksen Vamos-projekti on yhteiskunnan eturintamassa etsivässä työssä, kuten diakonian pioneerit aina ja kaikkialla tapaavat olla, Kalliala tietää.

– Nuorten kanssa täytyy löytää keskusteluyhteys ja kysyä, miltä maailma näyttää heidän näkökulmastaan. Sitten on pohdittava yhdessä, kuinka tästä eteenpäin, piispa toteaa tyyneesti. Hän uskoo tämän onnistuvan diakonian rautaisilta ammattilaisilta.

Vireän vanhuksen ärsytyskynnys

Diakoniatyö liittyi 1980-luvulla tiiviisti vanhustyöhön. 1990-luvun laman myötä painopiste laajentui huomattavasti. Tärkeää diakonista vanhustyötä tehdään toki edelleen, mutta nykyisellään siinä tulevat resurssien rajat vastaan.

Ikivihreät seniorit eivät ole siksi toiseksi enää vanhuksen roolissa siinä mielessä kuin heidät vanhaan hyvään aikaan nähtiin – autettavina.

– Ikääntyminen itsessään ei ylitä diakonian ärsytyskynnystä. Vanhus ei ole sellainen ”hädän ääripää”, jonka kanssa mikään muu auttajataho ei toimi. Reippaat, hyvinvoivat ja älykkäät eläkeläiset eivät ole diakoniatyön kohteita.

Vanhusten joukko lisääntyy tätä nykyä yhtä vikkelästi kuin lasten

määrä sotien jälkeen. Piispa puhuu seniorien määrän ”räjähdysmäisestä kasvusta”. Vanhustyöllä on edessään tavattoman suuria haasteita.

Seurakunnallinen sekä kirkon järjestöjen ja säätiöiden tekemä diakoninen vanhustyö tulee nousemaan arvoon arvaamattomaan, Kalliala näkee.

Diakoniatyöntekijöiden määrä ei tule nousemaan, joten laajemman joukon tavoittamisen avun piiriin täytyy tapahtua toista kautta.

Kirkolliset tahot voivat olla entistä enemmän mukana vapaaehtoistyön organisoimisessa, verkostojen luomisessa ja ihmisten saattamisessa yhteen.

Tässä tärkeässä tehtävässä vireät vanhuset ovat itse aktiivisia tekijöitä, eivät vain toiminnassa mukana olijoita tai autettavia, Kalliala korostaa.

Ihmiset elävät yhä vanhemmiksi. On tyypillistä, että nuori eläkeläinen hoitaa omia vanhempiaan ja energiaa riittää käytettäväksi toisten hyväksi senkin jälkeen.

– Moni eläkkeelle jäänyt hakee mielekästä tekemistä itselleen. He ovat noin 10–15 vuoden ajan vapaaehtoistyön suuri voimavara eikä voimavaroja kuluttava joukko.

Matalan kynnyksen ihmiskäsitys

Diakonian ihmiskäsitys on piispa Kallialan mielestä edelleen ”hämästyttävän radikaali”: kenenkään ihmisarvo ei ole kiinni hänen hyötyarvostaan saati suorituksistaan.

– Esimerkiksi päihdetyössä me emme auta ihmistä vain pois hänen ongelmastaan vaan autamme häntä elämään ihmisarvoista elämää ongelmansa kanssa.

Joidenkin mielestä pitää auttaa vain niitä, jotka eivät ole itse aiheuttaneet ongelmaansa.

– Mutta harvakseltaan jos lainkaan voi sanoa, että ihminen on eh-

– Syrjäytyneiden nuorten elämästä on kadonnut toivo, mieli ja merkitys. He eivät piittaa yhteiskunnasta, johon mukaan pääseminen ei kiinnosta. Diakonian on käytävä käsiksi tähänkin haasteeseen, toteaa Kaarlo Kalliala.

doin tahdoin aiheuttanut oman ongelmansa. Usein taustalla on monimutkaisia yhteiskunnallisia ja psykologisia tekijöitä. Harva päättää, että ryypäänpä nyt itseni rikki ja jättäydyn sitten yhteiskunnan varaan.

– Diakonian ihmiskäsityksen omaileimaisuus näkyy siinäkin, että radikaaleimmat uudet diakoniset kokeilut herättävät yleensä suurta ärtymystä. Eihän esimerkiksi romanikerjäläisiä ja päihteidenkäyttäjiä saisi jelpiä! Diakonian näkökulmasta he ovat kuitenkin ihmisiä ja apua tarvitsevia siinä missä muutkin.

Diakonian kynnyks on mahdollisimman matala, sikäli kuin sitä on ensinkään.

Sakramentteina toisillemme

Diakonian asiakkaiden ei tarvitse ansaita autettavan asemaansa myös-

kään millään hengellisillä ponnistuksilla. Heille ei pidä tarjota apua vastan jälkeen, kun hartaus on kuunneltu kiltisti.

– Totta kai on hyvä, jos ihmiset haluavat ja saavat kuulla, mistä kristinuskossa on kysymys. Sillä on aina voimaannuttava vaikutus. Yhtä lailla kelpollisia saamaan apua ovat kuitenkin ne, jotka eivät ole jalostuneet kuuntelemaan evankeliumia, Kaarlo Kalliala linjaa.

Hän kokee kristillistä sanomaa julistettavan parhaimmillaan juuri sielä, missä diakonit tekevät omaa arkista perustyötään. Asiakkaat kyllä ymmärtävät heidän auttamismotivaationsa nousevan siitä, että Jeesus teki toisille hyvää.

On siis helppo päätellä, että Jeesuksen oli hyvä tyyppi.

– Tavallisella diakoniatyöllä on erittäin vahva julistava vaikutus! Elämän

mieli ja merkitys sekä omanarvontunto palautuvat, kun ihminen saa kokemuksia ihmisarvoisesta kohtelusta.

– Ihmiset toimivat toinen toisilleen sakramentteina. Hyväksytyksi tulemisen sakramentti välittyy hienosti juuri diakoniatyön kautta. Ihminen voi kokea, että tuo toinen hyväksyy minut tällaisenani, koska Jeesuskin teki niin.

– Ehkä jossakin on olemassa myös Herra isolla H:lla, Herra ylitse kaikkien maallisten herrojen, jotka ylenkatsovat minua. Ja se Herra katsoo minua kaihtamatta ja suoraan silmiin, kyseenalais- tamatta olemiseni oikeutta. Hyväksyvällä, ymmärtävällä ja rakastavalla katseella, piispa herkistyy pohtimaan.

Kun ihminen tuntee olevansa pohjalla ja diakoniatyöntekijä kulkee kapaleen matkaa hänen rinnallaan, kirkon saavutettavuus on huipussaan.

● JANNE VILLA

saavu

Kirkon saavutettavuusohjelma julkaistaan 6.10.2012

Seurakunnan tehtävänä on omassa toiminnassaan purkaa osallisuuden esteitä, liittyivätpä ne fyysiseen ympäristöön, kommunikointiin, rakenteisiin, ymmärtämiseen tai asenteisiin. Silloin saavutettavuus lisääntyy. Saavutettavuus tarkoittaa kaikkien ihmisten mahdollisuutta osallistua ja olla osallisina riippumatta heidän erilaisista ominaisuuksistaan. Se on yhdenvertaisuuden edistämistä. Saavutettavuuden ja esteettömyyden eteen on tehtävä jatkuvasti työtä.

Saavutettavuus kirkossa nousee teologian ytimestä. Se pohjautuu kristilliseen ihmiskäsitykseen ja kirkkokäsitykseen. Jumalan luomina ihmiset ovat tasa-arvoisia, mutta vasta yhdessä, erilaisina he muodostavat Jumalan kuvan. Kirkon olemuksen kuuluu, että se on kaikille avoin olla ja osallistua.

Kirkolliskokous antoi Kirkkohallitukselle marraskuussa 2009 tehtäväksi laatia kirkon saavutettavuusohjelman. Se jatkaa vuonna 2003 hyväksytyyn Kirkko kaikille, Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vammaispoliittisen ohjelman ajatusta seurakunnasta, joka ottaa huomioon tasavertaisesti kaikkien jäsentensä tarpeet. Yhteiskunnallisesti taustalla ovat YK:n vammaisten ihmisten oikeuksia koskeva yleissopimus, EU:n vammaisstrategia ja Suomen vammaispoliittisen ohjelma VAMPO 2010–2015. Niiden kaikkien viesti on sama: kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia ja heillä tulee olla mahdollisuus vaikuttaa elämäänsä sekä palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen.

Saavu, Kirkon saavutettavuusohjelma tarkastelee saavutettavuutta erityisesti vammaisten henkilöiden sekä viittomakielisten kannalta.

Samat periaatteet sopivat usein myös muiden kieli- ja kulttuurivähemmistöjen, maahanmuuttajien ja ikääntyneiden ihmisten kohtaamiseen.

Saavutettavuusohjelma on suunnattu seurakuntalaisille, kirkon työntekijöille ja luottamushenkilöille. Siihen sisältyy toimenpideoasio, jonka toteutumisesta Kirkon vammaistyön neuvottelukunta seuraa. Toimenpide-ehdotukset on suunnattu seurakunnille, hiippakunnille ja kokonaiskirkolle.

Ohjelma antaa tietoa ja jakaa toimivia tapoja parantaa saavutettavuutta. Toimintamallit on kerätty eri puolilta Suomea. Kirkon viittomakieliset verkkosivut, Usein ihmettelen, vaikeimmin kehitysvammaisten ripikoulukirja ja pistevirsikirja ovat esimerkkejä ohjelman myötä syntyvistä materiaaleista, jotka palvelevat seurakuntalaisia ja työntekijöitä. Saavutettavuus näkökulmana koskettaa kaikkea kirkon koulutusta. Muun muassa jumalanpalveluksen ja diakonian erityiskoulutuksiin rakennetaan valittavissa oleva saavutettavuusosio.

Ohjelma julkistetaan Kuopion Diakoniapäivillä 6.10.2012. Se julkaistaan suomen ja ruotsin kielellä sekä selkosuomeksi ja selkoruotsiksi, jotta se tavoittaisi mahdollisimman monet. Sakastin saavutettavuus-sivuilta www.sakasti.evl.fi/saavutettavuus löytyy tietoa ja käytännön tapoja toimia sekä ohjelma myös apuvälineyhteensopivassa (HTML) muodossa.

● TIINA PEIPPO

Työalasihiteeri, Saavutettavuus ja vammaiset ihmiset (vs.)

Puhetta pyhästä -äänikirja

Suosittu *Puhetta pyhästä* -kirja on nyt saatavana äänikirjana. Kirjan ovat kirjoittaneet **Jaakko Heinimäki** ja **Hilka Olkinuora**. He myös ovat äänikirjan lukijoina.

Puhetta pyhästä on kirja arjen ja pyhän etsijöille. Kirjaan on koottu 54 lyhyttä tekstiä. Kirja alkaa pyhästä aamusta ja se kulkee muun muassa pyhän kasteen ja pyhän naurun kautta pyhään yöhön.

Ajatusten herättäjäksi ja keskustelun innostajaksi

Tuoreesti kirjoitettu teksti herättää oivalluksia ja innoittaa omaan ajatteluun. Siitä löytyy materiaalia niin aamunavauksiin kuin iltahartauksiin. Tekstejä voi myös käyttää monenlaisen keskustelun virittäjänä.

Äänikirja on kirjan tavoin tarkoitettu seurakuntien työntekijöille sekä muille aiheesta kiinnostuneille.

Kirja käy hyvin muistamiseksi tai vaikka hääparille annettavaksi.

Äänikirja maksaa 12 euroa ja sitä voi tilata Kirkkohallituksen julkaisumyynnistä sakasti.evl.fi/julkaisut tai julkaisumyynti@evl.fi.

Myös *Puhetta pyhästä* -kirjaa on edelleen saatavilla 12 euron kappalehintaan ja sitä voi tilata julkaisumyynnin kautta.

Tavataan Kuopion
diakoniapäivillä 5.–7.10.2012!

Johanna Sointula

– Kirkon saavutettavuusohjelma hyväksyy ihmisten erilaisuuden, mutta tavoitteena on yhdenvertaisuuden ja osallisuuden vahvistaminen, toteaa Pertti Rajala.

Kirkossa vahvistetaan yhdenvertaisuutta ja osallisuutta

Saavutettavuusohjelman tavoitteena on vammaisten ihmisten tasavertainen osallistuminen kirkossa.

– Kirkon sanoma on yksinkertainen, mutta käsitteellisesti vaikea. Kaikilla on kuitenkin oikeus päästä niin fyysisesti kuin henkisestikin sanomasta osalliseksi, sanoo **Pertti Rajala**.

Satakunnan maakuntajohtaja Pertti Rajala teki vuonna 2009 kirkolliskouksessa aloitteen kirkon vammaispoliittisen ohjelman päivittämis-

tä. Hän on neljättä kautta kirkolliskoukusedustajana ja on toiminut kirkon saavutettavuusohjelman työryhmässä puheenjohtajana. Ohjelma julkaistaan Diakoniapäivillä Kuopiossa lokakuussa 2012.

Kirkon saavutettavuusohjelma sisältää yhdenvertaisuuden ja osallisuuden teologiset ja ihmisoikeuksista nousevat perusteet sekä saavutettavuuteen kuuluvat lakiperusteiset asiat. Ohjelman periaatteet on kiteytetty neljään käsitteeseen: saavutettavuus, esteettömyys, osallisuus ja yhdenvertaisuus.

Tavoitteena on yhdenvertaisuuden ja osallisuuden vahvistaminen

kirkossa. Osallisuuden esteet ovat henkisiä, fyysisiä, asenteellisia ja taloudellisia.

Saavutettavuus tarkoittaa kaikkien mahdollisuutta osallistumiseen ja osallisuuteen riippumatta ihmisen erilaisista ominaisuuksista. Rajala korostaakin saavutettavuusohjelman koskevan vammaisten lisäksi myös esimerkiksi maahanmuuttajia ja ikäihmisiä.

Hyväksytään ihmisten erilaisuus

Ohjelman teoreettinen osa lähtee liikkeelle siitä, kuka ja mikä on ihminen.

Kaikki ihmiset ovat Jumalan luomia, pelastamia, yhteyteen kutsuttuja ja vastaanotettuja.

– Saavutettavuusohjelmassa lähdetään liikkeelle kirkon sanoman ytimestä, evankeliumista. Teoreettinen pohja on hyvä ja olisi tärkeää, että se luettaisiin tarkoin. Saavutettavuusohjelman eittämätön ansio nousee sieltä, Rajala toteaa.

Hän toivoo, että keskusteluissa ei takerruttaisi pieniin yksityiskohtiin ja reposteltaisi teologista osuutta unohtaen ohjelman kokonaisuus.

– Kirkon saavutettavuusohjelma ei ole valmis, vaan prosessi jatkuu. Saavutettavuuden edistäminen on jatkuvaa työtä.

Saavutettavuusohjelmassa käydään konkreettisesti läpi eri osa-alueita. Työryhmä on nostanut kärkeen asenteellisen saavutettavuuden, koska se vaikuttaa kaikkeen.

– Haluamme korostaa, että asenteellinen saavutettavuus on tärkeintä. Aina ei ole kysymys kustannuksista, ehkä tarvitaankin asennemuutosta.

Rajala tuo esiin, miten kirkossa on suhtauduttu vammaisiin.

– Vammaisia on helposti pidetty työn kohteina, nyt he pääsevät täyteen osallisuuteen.

Pertti Rajala on koulutukseltaan kasvatustieteen maisteri. Hän kertoo työskennelleensä yli 30 vuotta vammaisten ihmisten kanssa, siitä reilu 20 vuotta Satakunnan Erityishuoltopiirin Antinkartanon johtajana ja 10 vuotta erityisopettajana.

Esteitä raivaamaan

Saavutettavuusohjelmassa annetaan ohjeita fyysiseen saavutettavuuteen eli esteettömyyteen, viestinnän saavutettavuuteen, taloudelliseen saavutettavuuteen sekä päätöksenteon ja strategian saavutettavuuteen.

Rajala ottaa esille vanhat keskiaikaiset kirkot, joiden kulttuurihistoriallinen arvo pakottaa tekemään saavutettavuudessa kompromisseja. Näissä tapauksissa voidaan käyttää esimerkiksi kohteen virtuaalista esittelyä.

Nähtäväksi jää, miten kokonaiskir-

kon kannalta merkittävin saneeraus tehdään, kun kirkkohallitus muuttaa Etelärantaan.

– Miten saavutettavuus kokonaisuudessaan siellä toteutuu? Rajala pohdii.

Saavutettavuusohjelmassa korostetaan viestinnän vuorovaikutuksellisuutta. Viestinnän tulisi olla monikanaavaista, selkeää ja tasavertaista.

Taloudellisessa saavutettavuudessa työryhmä tuo esille vammaisten ihmisten tarvitsemat avustajat, tulkit ja oppaat. Avustajan, oppaan, tulkin, ohjaajan tai tukihenkilön tulee päästä tilaisuuksiin ilmaiseksi avustettavansa mukana.

Päätöksenteon saavutettavuus tarkoittaa sitä, että kaikilla, joita asia koskee, on mahdollisuus vaikuttaa päätöksen syntymiseen. Saavutettavuuden edistämisen tulee olla osa seurakunnan strategiatyötä.

– Saavutettavuuden edistämistä varten laaditaan seurakunnissa toimintasuunnitelma. Kaikessa suunnittelussa on oltava mukana henkilöitä, joilla on joku vamma tai kulttuurinen vähemmistöasema, Rajala kertoo.

Kysymys on prosessista, työ jatkuu

Saavutettavuustyöryhmä on laatinut ohjelmassaan toimenpide-esitykset seurakunnille, hiippakunnille ja kirkkohallitukselle.

– Esitämme, että yhdestä kirkosta tehdään saavutettavuuden esimerkkikohta ja markkinoidaan sitä mallipaikkana. Seurakunnissa valitaan oma pilottikohta, jossa kehitetään erityisesti saavutettavuutta. Seurakunnat luovat myös yhteistyötä paikallisten vammaisneuvostojen ja -yhdistysten kanssa. Heidän asiantuntijuutensa on ensiarvoisen tärkeää.

Rajala kertoo ryhmässä mietityn myös saavutettavuusdiplomia, jota voi verrata käytössä olevaan ympäristödiplomiin.

Saavutettavuustyöryhmä jatkaa työskentelyään vielä kaksi vuotta. Jatkossa paneudutaan saavutettavuusohjelman juurruttamiseen ja koulutuk-

sen suunnitteluun yhdessä kirkon koulutuskeskuksen kanssa. Tavoitteena on myös tuottaa saavutettavuusohjelmalle aineistoa nettisivuille ja kirjallista materiaalia.

Pertti Rajala on selkokielen kehittäjä Suomessa. Hän on kirjoittanut erityisryhmille 70 selkokielistä teosta, jotka käsittelevät erityisesti historiaa.

Tänä syksynä häneltä ilmestyi Lasten Keskuksen kustantama selkokielinen Raamattu ja keväällä kirkkohallituksen kustantama Hyvät Sanat -selkokielinen hartauskirja.

Rajala uskoo saavutettavuusohjelman avaavan aivan uusia näkökulmia ja mahdollisuuksia kirkon toimintaan.

– Saavutettavuustyöryhmässä on hyvä henki, siinä on edustajia seurakunnista ja kaikista keskeisistä vammaisjärjestöistä. Odotamme nyt mielenkiinnolla kommentteja, palautetta ja ideoita, Pertti Rajala sanoo.

● JOHANNA SOINTULA

Johanna Sointula

Monikanavaista kohtaamista

Olimme elokuun lopulla Freisingissa Münchenin lähellä IVSS-Churchear konferenssissa. Paikalla oli ihmisiä kymmenestä Euroopan maasta. Noin puolet heistä oli ns. kokemusasiantuntijoita eli he olivat henkilöitä, joilla oli kuulokoje.

Konferenssin teemana oli Martin Buberin ajatukseen pohjautuen *All actual life is encounter/ Alles wirkliche Leben ist Begegnung*, vapaasti suomennettuna *Todellinen elämä on kohtaamista*.

Eri kielten ja erilaisten kommunikaatiotapojen viidakossa tapahtui ainutkertaisia kohtaamisia. Buberin peruskäsiteparit ovat minä-sinä ja minä-se. Minä-sinä ilmaisee yhteyttä, kohtaamista toisaalta ihmisten välillä, toisaalta ihmisen ja Jumalan välillä. Minä-se kuvaa minän ja ympäröivän maailman suhteita. Jokainen kohtaaminen on ainutkertainen hetki, josta syntyy läsnä oleva, avoin aktualisuus, ”tässä ja nyt”. Sitä ei voi käsitteellistää, hallita ja järjestää. Näin Buber kuvaa kohtaamista.

Miten mahdollistetaan nuo kohtaamiset? Kaikki konferenssin alustukset ja puheenvuorot oli lähetetty etukäteen tulkeille, jotka olivat kääntäneet ne niin, että tekstit olivat sekä englanniksi että saksaksi. Samanaikaisesti kun puheenvuoron käyttäjä puhui, hänen puheensa oli näkyvillä kahdella valkokankaalla sekä puhutulla kielellä että käännöksenä toiselle kielelle. Juonot tulkattiin sekä puheella että kirjoitustulkkauksena molemmilla kielillä.

Kohtaamisen esteet voidaan poistaa

Kohtaamista ei syvimmiltään voi järjestää, se tapahtuu tässä ja nyt, kun minä kohtaa sinän. Sen sijaan kohtaamisen esteitä voidaan yrittää poistaa tai ainakin vähentää. Taustamelun minimoiminen, häikäisemätön, riittävä ja oikein kohdistettu valaistus, sopiva tauotus – kuuntelemiseen keskittyminen on työlästä – ovat välttämättömiä edellytyksiä. Puheen tukena oleva teksti helpottaa seuraamista ja ymmärtämistä. Katsekontakti puhujan ja kuulijoiden välillä tuntuu itsestään selvyydeltä, mutta se myös auttaa niitä, jotka tarvitsevat huuliolukua kuulemisen tueksi.

Tanskassa on huonokuuloisten työstä vastaavien kontaktipappien verkosto. Heidän tehtävänä on järjestää huonokuuloisille seurakuntalaisille tekstitettyjä jumalanpalveluksia ja muuta toimintaa ja toimia myös konsultteina muille seurakuntien työntekijöille. Mukana kuljetettava induktiosilmukka, kannettava tietokone, dataprojektori ja valkokangas kuuluvat kontaktipappien työvälineisiin.

Ruotsissa kirkon työntekijät, jotka käyttävät kuulokojetta, ovat perustaneet oman yhdistyksensä. Siellä on tehty ohjeistuksia ja toteutettu projek-

teja, joissa huonokuuloisten henkilöiden tarpeita on kartoitettu ja mietitty, kuinka ne voidaan ottaa huomioon seurakunnassa ja kirkossa. Myös Saksassa on erityisesti huonokuuloisten kanssa työtä tekeviä pappeja.

Meillä Suomessa on lähes kaikissa kirkkoissa induktiosilmukka. Sen sijaan siunauskappeleissa tai muissa seurakunnan toimitiloissa sitä ei useinkaan ole. Silmukan toimivuutta ei voi testata muuta kuin kuulokojeenkäyttäjien avulla tai erityisellä laitteella. Onneksi jokaisella paikkakunnalla on kokemusasiantuntijoita! Heitä on varmaan myös seurakuntien työntekijöiden joukossa. Kuinkahan voisimme yhdistää voimamme, että syntyisi elämän kokoisia kohtaamisia!

● RIITTA KUUSI
Työalasihteeri
KJY

<http://www.churchear.org/>

Airja Kunnala

Viittomakielen
kääntäjät Tomas
Uusimäki ja
Tarja Sandholm
keskustelevat
työasioistaan.

Viittomakieli – yksi kirkkomme kielistä

**Suomen evankelisluterilaisen kirkon verkkosivujen kieli-
valikkoon tuli viime toukokuussa lisää yksi kieli: viittomakieli.
Viittomakielisten verkkosivujen julkistamistilaisuudessa kirkko-
neuvos Pekka Huokuna sanoi osuvasti: ”Juhlimme siksi, että
kyseessä on arki. Viittomakielinen työ on osa tavallista kirkon
toimintaa.”**

Kirkossamme on tehty käännöstyötä viittomakielelle 14 vuotta. Viime vuosina se on työllistänyt kaksi kokopäiväistä kääntäjää, käännöstyöryhmän sekä melkoisesti myös työalasihteeriä, jonka tehtävänä on ollut esimerkiksi valmistella käännettävät materiaalit.

Työn tuloksena ovat valmistuneet perustyökalut viittomakieliseen seurakuntatyöhön: messun ja kirkollisten toimitusten käännökset, evankeliumikirja sekä Luukkaan ja Johanneksen evankeliumit ja Vanhan testamentin ns. alkukertomukset. Viikkomessu, hautaan siunaaminen ja osia kasteesta on käännetty myös pienelle vähemmistökielille, suomenruotsalaiselle viittomakielelle. Marraskuun kirkolliskoukseen on menossa Kodin siunaamisen viittomakielinen käännösehdotus.

Kaikki valmistuneet käännökset ovat nyt nähtävillä verkossa osoitteessa www.evl.fi/viittomakieli. Verkossa on tavallaan runko viittomakieliselle

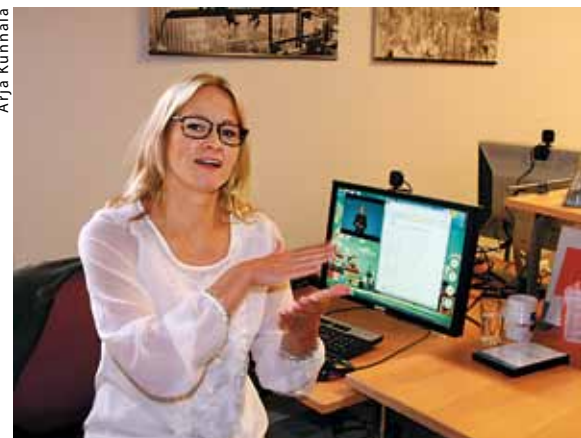
”katekismukselle”. Kuhunkin asiakokonaisuuteen liittyy johdantovideo, jossa kerrotaan vaikkapa siitä, mitä uskontunnustus käsittelee tai millä tavalla seurakuntalaiset voivat olla mukana kastejuhlassa. Ruotsinkieliset käännökset on sijoitettu omalle sivulleen. Viittomakielistä työtä tekevien pappien ja diakoniatyöntekijöiden yhteystiedot on kootusti yhdellä sivulla.

Viittomakieliset verkkosivut on toteutettu viittomakielen ehdoilla. Navigaatio on viittomakielinen, esittelyvideo alkaa pyöriä, kun avaa uuden sivun. Suomenkielinen teksti on niukkaa, koska sivut on tarkoitettu äidinkieltään viittomakielisille tai sitä työssään käyttäville seurakuntalaisille. Sivut ovat saaneet paljon kiitosta myös kansainvälisesti juuri tästä viittomakielisyydestä, samoin kuin visuaalisesta selkeydestä.

Viittomakielisessä käännöstyössä on näinä vuosina pohdittu monia teo-

logisia kysymyksiä alkaen Jumalan ja Jeesuksen paikasta opetuslasten san-
daaleihin tai siihen, miten paimenet
palasivat Betlehemistä takaisin kedol-
le: jonossa vai laumana. Käännöksissä
on joitakin syvällisiä merkityksellisiä
oivalluksia kuten Isä meidän -rukouk-
sen syntien anteeksiantamiseen liitty-
vä oivallus siitä, että katseella pyyde-
tään Jumalalta, että voisimme antaa
anteeksi niille, jotka ovat rikkoneet
meitä vastaan. Monet viittomakieliset
seurakuntalaiset ovat liikuttuneena
saaneet vihdoinkin katsella evankeliumia
omalla kielellään.

● RIITTA KUUSI
Työalasihteeri
KJY

Saavutettavuus ja selkokieli verkkopalveluissa

Internet voisi ja sen pitäisi olla saavutettava, koska oikeilla tekniikoilla sekä sopivilla ohjelmistoilla ja laitteilla verkkopalveluja on mahdollista muokata kullekin käyttäjälle sopivaksi. Tällä hetkellä iso osa sivustoista ei kuitenkaan ole saavutettavia. Itse asiassa moni verkkopalvelu on hankalasti käytettävä suurelle osalle käyttäjistä.

Huonolle tilanteelle on monta syytä: pakottavan lainsäädännön puute, tiedon vähäisyys jopa alan oppilaitoksissa sekä verkkopalveluiden päivittämiseen käytettyjen ohjelmistojen heikko taso. Jos käyttäjän kielitaidossa tai teknisessä osaamisessa on puutteita, verkkopalveluja voi olla suorastaan mahdollonta hyödyntää. Monet suomen kieltä opettelevat maahanmuuttajat, tietotekniikkaan tottumattomat ikäihmiset tai erityisryhmät ovat vaarassa pudota verkkopalveluiden ulkopuolelle.

Asia herättää huolta aikana, jolloin jopa julkishallinnon palvelut siirtyvät yhä enemmän verkkoon. Vaikka tilanne on kasvavan tietoisuuden myötä hiljalleen parantunut, kovin hyvänä sitä ei vielä voi pitää.

Verkon saavutettavuus syntyy monen seikan summana

Saavutettavuus ei rakennu yhden asian varaan. Esimerkiksi pelkkä selkokielineen teksti ei vielä tee sivustosta saavutettavaa, vaan sivuston suunnittelussa on otettava laajasti huomioon saavutettavien verkkosivujen periaatteet.

Ensinnäkin sivuston tekninen rakenne, joka on näkyvän sivurakenteen taustalla, täytyy toteuttaa huolellisesti. Esimerkiksi ohjelmakoodin on oltava virheetöntä ja logiikaltaan toimivaa, jotta erilaiset selaimet osaavat tulkitä sitä oikein.

Toiseksi on varmistuttava siitä, että verkkopalvelun sisältö on saavutet-

tavissa eri aistien kautta. Esimerkiksi kuvan sisältämän informaation on oltava myös tekstimuodossa ainakin silloin, jos kuva on tekstin ymmärtämisen kannalta erityisen tärkeä.

Kolmanneksi sivuston rakenteen ja toimintojen on oltava niin loogisia, että käyttäjät pystyvät toimimaan siellä ongelmitta. Usein sivuston sisäiseen navigointiin liittyvät rakenteet tuottavat käyttäjille ongelmia: sivustolla on hankalua tai mahdollonta liikkua tai haluttua sisältöä ei löydy.

Neljänneksi on huolehdittava sisällön ymmärrettävyydestä. Sivun pääsisällön, navigaation ja muiden elementtien tulisi olla hyvää ja verkkoympäristöön sopivaa kieltä. Jos sivusto tai yksin kieliversio on suunnattu selkokieltä tarvitseville ihmisille, on käytettävä selkokieltä.

Edellä mainitut seikat voidaan yleensä toteuttaa yhdessä sivuston versiossa, jos se on toteutettu selkeästi ja rakenteellisesti oikein. Usein samasta sivustosta tehdään useampia kieliversioita, joista yksi on selkokielineen. Näin on tehty esimerkiksi helsinginseutu.fi-palvelussa (www.helsinginseutu.fi), jonka selkokielineen versio on erittäin hyvin toteutettu.

Selkokieli on kiteyttämistä

Selkokieli on kielimuoto, jota on yksinkertaistettu niitä ihmisiä varten, joille tavallinen yleiskieli on liian vaikeaa. Selkokeskuksen arvion mukaan selko-

kieltä tarvitsee Suomessa noin 210 000–380 000 ihmistä.

Hyvä selkotehti on asian kiteytys: ydinasia nostetaan esille, ylimääräiset karsitaan pois. Asian käsittelytapa, käytetyt kielen rakenteet ja sanat valitaan lukijan, ei kirjoittajan osaamisen ja tietojen perusteella.

Kielen helppous tai vaikeus ei kuitenkaan riipu yksittäisistä sanoista. Jos teksti on johdonmukainen ja kiinnostava, yksi vaikea sana ei vielä kaada sitä. Ongelmia lukijalle syntyy yleensä vasta silloin, kun teksti vilisee pitkiä, abstrakteja termejä, jotka on sidottu toisiinsa mutkikkain lauserakentein. Jos teksti lisäksi etenee epäjohdonmukaisesti ja sen graafinen toteutus on heikko, lukijan motivaatio on koetuksella.

Toisinaan tekstien ongelmana on se, että ne olettavat lukijan arvaavan, mitä kirjoittaja haluaa sanoa. Selkokieltä tarvitseva lukija ei useinkaan ymmärrä rivien väliin piilotettua viestiä. Tosin vielä pahempaa on, jos kirjoittaja ei itsekkään tiedä, mitä haluaa sanoa.

Selkokeskuksen sivuilla on kattava tietopaketti selkokielen, selkotehtin taiton ja kuvituksen periaatteista (www.papunet.net/selkokeskus/teoriaa.html).

Selkokieli toimii verkossa

Selkokielen periaatteet toimivat yleensä verkossa hyvin, vaikka ne onkin alun perin tehty painetulle medialle. Selkosivuston suunnittelussa on syytä muistaa, että pääsisällön lisäksi kaikki muutkin sivuston elementit on toteutettava selkoperiaatteiden mukaan.

Selkokielen lisäksi kannattaa verkkopalveluissa ottaa huomioon muutama olennainen seikka. Selkosivujen käyttäjätestauksissa on todettu, että liian suuri määrä informaatiota heikentää sivuston saavutettavuutta huomattavasti. Usein sivustoilla ha-

lutaan varsinaisen sisällön lisäksi ker-
toja käyttäjälle tietoa jos vaikka mistä
pääsisältöön liittyvästä tai liittymättö-
mästä asiasta. Tätä kannattaa selkosiv-
ulla välttää ja keskittyä olennaiseen.

Selkosivusto kannattaa myös rak-
entaa niin, että yksittäiset elemen-
tit ja laajemmat rakenteet noudatta-
vat yleistä toimintatapaa tai käytäntöä.
Yksinkertaiset, toimivat perusratkai-
sut saattavat jäädä toteuttamatta, sil-
lä suunnittelijat haluavat usein kokeil-
la uusia tapoja rakentaa verkkosivuja.
Joskus uusi tapa onkin oikein onnistu-
nut, mutta monesti se hyödyttää vain
tottuneita verkon käyttäjiä. Selkokieli-
tär tarvitseville uuden käyttötavan op-
piminen on lähinnä rasite.

Selkokielen lisäksi sivuilla on ote-
tava huomioon yleiset hyvän verkko-
kirjoittamisen ohjeet. Lukija voi edetä
sivulta toiselle missä järjestyksessä ta-
hansa, joten tekstien on oltava loogisia
lukujärjestyksestä riippumatta. Usein
samaa asiaa pitää jonkin verran tois-
taa eri sivuilla. Nasevaan otsikointiin

sivuilla ja navigaatorakenteissa kan-
nattaa kiinnittää huomiota.

Enemmän tietoa selkokielisten
verkkopalveluiden kehittämisestä
löytyy Kehitysvammaliiton Papunet-
verkkopalveluyksikön saavutettavuus-
sivuilta ([www.papunet.net/saavutetta-
vuus/selkokieli/](http://www.papunet.net/saavutetta-
vuus/selkokieli/)).

Tarkista sivuston selkokieliisyys

Selkokeskus myöntää yhdessä Papu-
net-verkkopalvelun kanssa selkologon
sivuille, jotka täyttävät selkosivustojen
vaatimukset. Logotarkistus on ilmai-
nen. Siihen kuuluu sivuston toteutuk-
sen ja kielen tarkistus, mutta ei muok-
kausta tai kommentointia. Selkologon
saaneet sivut on koottu ohjaussivulle
www.selko.fi.

Yhteystiedot:

Selkokeskus (www.selkokeskus.fi, sel-
kokeskus@kvl.fi)
Papunet-verkkopalvelu ([www.papunet.
net](http://www.papunet.
net), papunet@kvl.fi)

Lisätietoa verkossa

- World Wide Web -konsortiumin (W3C) suomennetut saavutettavuus-
ohjeet (WCAG2) www.w3.org/Translations/WCAG20-fi/. Merkittävin
ja kattavin saavutettavuusohjeistus,
mutta vaatii teknistä tietämystä verk-
kopalveluiden kehittämisestä ja tekniik-
kasta.
- Julkishallinnon verkkopalvelujen laa-
tukriteeristö ([www.suomi.fi/suomifi/
tyohuone/laatua_verkkoon/](http://www.suomi.fi/suomifi/
tyohuone/laatua_verkkoon/)).
- WebAim-verkkopalvelun saavutetta-
vuussivusto (www.webaim.org)
([www.webaim.org/projects/screenrea-
dersurvey/](http://www.webaim.org/projects/screenrea-
dersurvey/))
- Saavutettavan verkkopalvelun ohjeet
erityisesti näkövammaiselle käyttäjäl-
le (www.nkl.fi/tietoa/esteettomyys/)

● SAMI ÄLLI

PsM, IT-suunnittelija, Kehitysvammaliitto

● LEEALaura LESKELÄ

FM, Kehitysvammaliitto

Vammaisuusopintojen kehittäminen Diakissa

Tämän lehden teema on haaste, jonka kaikki kirkon nykyiset ja tulevat työntekijät saavat vastaanottaa. Uudenlainen ajattelu vammaisuudesta ja vammaisen ihmisen kohtaamisesta edellyttää tasa-arvoista, oikeudenmukaista ja toisen ihmisen itsenäisyyttä ja itsemääräämisoikeutta kunnioittavaa suhtautumista.

Diakissa on tehty tietoinen ratkaisu, jonka mukaan kaikki opiskelijat opiskelevat opintopolkunsa kuluessa vähintään 5 opintopistettä vammaisuuteen liittyviä asioita. Tiedämme, että jokainen valmistuva sosiaali- ja terveysalan ammattilainen työskentelee jossain uransa vaiheessa vammaisuusosaamista vaativissa tehtävissä. Valinta on Diakin perustehtävän mukainen. Pyrimme vastamaan palvelujärjestelmän muutosaasteisiin ja korostamme asiakaslähtöisyyttä. Diakonia-ammattikorkeakoulu pyrkii toimimaan aktiivisesti sosiaalisen eheyden ja väestön terveyden edistämiseksi sekä sivistysperustan vahvistamiseksi. (Osaamisen kehittämisen toimintaperiaatteet 19.1.2010).

Haasteeseen on lähdetty vastaamaan kehittämällä monipuolisia opiskelija- ja työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä, jotka edistävät opiskelijan persoonallista ja ammatillista kasvua, yhteisöllistä vastuuta ja kansalaisaktiivisuuden syntyä. Opiskelijoilla on mahdollisuus toimia arjessa yhdessä vammaisten ihmisten kanssa. Toiminta tapahtuu kiinteässä yhteistyössä työelämän kanssa.

Tutkiva ja kehittävä oppiminen

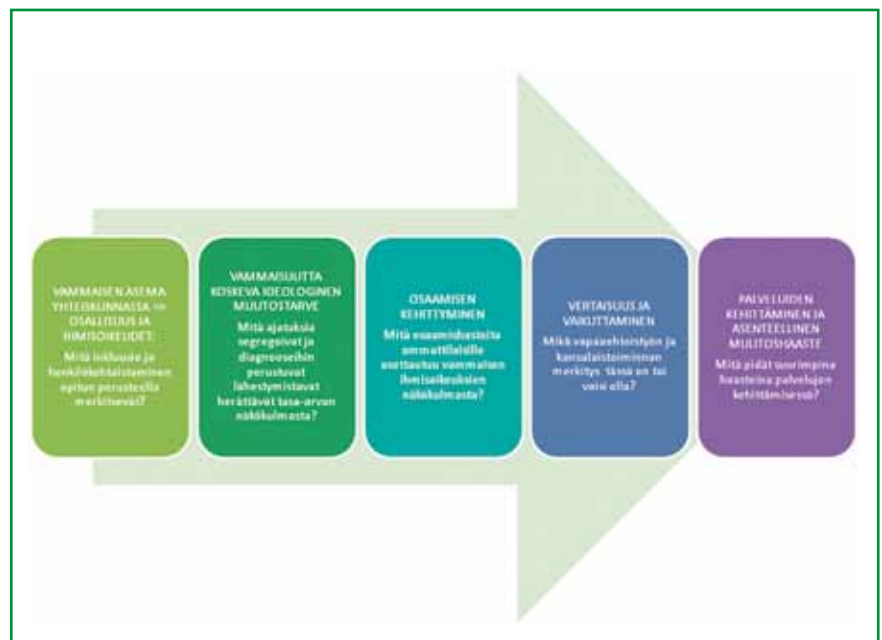
Olemme Diakissa kehittäneet tutkivan ja kehittävän oppimisen, paljon toiminnallisuutta sisältävän sovelluksen myös lyhyeen opintokokonaisuus-

teen. Tutkivalla oppimisella tarkoitetaan tässä yhteydessä sellaista oppimista, jossa opiskelija tai opiskelijaryhmä ohjaa omaa oppimistaan asettamalla ongelmia, muodostamalla omia käsityksiään ja selityksiään sekä hankkimalla lisää tietämystä ja jäsennystä. Oppimisen ongelmat nousevat usein opiskelijan aikaisemman ja uuden tiedon välisestä haasteesta. Voi olla vaikea asettaa jotakin uutta ilmiötä tai tietoa aiempaan tietämykseen. Uutta tietoa rakennetaan, luodaan ja kehitetään reflektoiden. Oppiminen

tapahtuu muutoksina merkitysrakenteissa. Käytännössä esimerkiksi edellisen lukukauden opiskelijat jättävät omia jäsenyyksiään, ajatuksiaan, havaintojaan ja johtopäätöksiään tulevien lukukausien uusille opiskelijoille. Ne toimivat myös näkökulmina uuden oppimiselle.

Vammaisuuden tarkastelua eri näkökulmista

Opintokokonaisuuden perusjäsenitys pohjautuu ekokulttuuriseen teoriaan. Sen perusajatus on, että vammaisuutta ilmiönä tarkastellaan monesta eri näkökulmasta. Vammaisuus määrittyy hyvin eri tavoin, jos sitä katsellaan lähiyhteisön, palvelujen tai yhteiskunnan näkökulmasta. Vammaisen ihmisen osallisuuden ja kuulluksi tulemisen parantaminen on tärkein keino torjua rakenteellisia ja käytän-

Kuva 1. Syksyn 2011 opiskelijoiden jäsenyydet vammaisuusilmiön keskeisistä kysymyksistä.

teisiin liittyviä syrjäyttäviä mekanismeja.

Oppimisprosessi syntyy dialogisena, jota käydään vammaisten ihmisten, heidän perheidensä ja eri toimijoiden (palvelujärjestelmän edustajat, opiskelijat, oppilaitos) kesken. Kantavana perusideana on yhteisöllinen tiedonmuodostus. Prosessi etenee tehtävien varassa. Niistä useimmat tehdään pareina tai ryhmissä. Pohdintaan osallistuu koko opiskelijaryhmä. Keskeisen osan opinnoista muodostaa toiminnallinen tehtävä, jonka opiskelijat tekevät yhteistyössä vammaisten ihmisten, heidän perheidensä ja työntekijöiden kanssa.

Syksyn 2011 toiminnallinen tehtävä oli joulutorin järjestäminen. Se suunniteltiin ja toteutettiin alueen vammaispalvelujen piirissä olevien ihmisten kanssa yhdessä. Talviolympialaiset järjestettiin keväällä 2012 yksityisessä vammaispalveluja tuottavassa Narikka Oy:ssä. Tämän syksyn opintojen aikana tuetaan nuorten kehitysvammaisten ihmisten itsenäistymisprosessia, järjestetään erilaisia toimintapäiviä ja hyvinvointitapahtumia sekä osallistutaan Kehitysvammaisten tukiliiton Vaikuttava vertaistoiminta-hankkeen Perhesirkuksiin.

Oppimisprosessissa painotetaan ammatillista ja persoonallista kasvua, opiskellaan vuorovaikutus- ja yhteistyötaitoja sekä hankitaan itsearviointi-

tivalmiuksia. Nämä ovat keskeisiä elementtejä tutkivan ja kehittävän oppimisen prosessissa. Niiden pohjalta syntyy hyvää osaamista ja ammatillinen identiteetti kehittyy. Oppijan täytyy kokea asia itselleen merkitykselliseksi, ja siksi opetettava asia tulisi sitoa oppijan omaan todellisuuteen ja merkitysrakenteisiin. Tässä ajattelussa ohjaus ymmärretään opiskelijoiden tukemiseksi niiden merkitysten tunnistamisessa, joita heillä on vammaisuuteen ja vammaisalaan liittyen. Tiedostavan ohjauksen avulla opiskelijoita voidaan tukea merkityksellisyyden kokemiseen ja sitä kautta valtautumiseen. Ammatillisuus vahvistuu, kun yksilön ulkoinen ja sisäinen maailma kohtaavat.

Valmiuksia vammaisuuden kohtaamiseen

Koulutus ja siihen sisältyvät oppimistehtävät korostavat opiskelijoiden omaa osallisuutta, työelämäyhteyttä ja henkilökohtaisia valintoja. Tiivis ja tarkoituksenmukainen toiminta työelämäyhteistyökumppaneiden kanssa on tavoite ja keino hyvään ammatilliseen osaamiseen. Vammaisuuden kohtaamisen valmiudet kehittyvät jo opintojen kestäessä.

Yhtenä vammaisuusopintojen saumattoman työelämäyhteistyön tavoitteena on ollut tehdä alasta houkuttava

ja vetovoimainen. Usein opintoihin ja alalle hakeutumisen esteenä on se, että vammaisuusilmiö tai vammaiskysymykset eivät ole opiskelijalle koskaan tulleet tutuiksi tai ajankohtaisiksi. Työelämäyhteistyö mahdollistaa matolan kynnyksen tutustumiset. Niistä saattaa muodostua joillekin opiskelijoille sysäys orastavaan kasvuun kohti vammaisalan asiantuntijuutta.

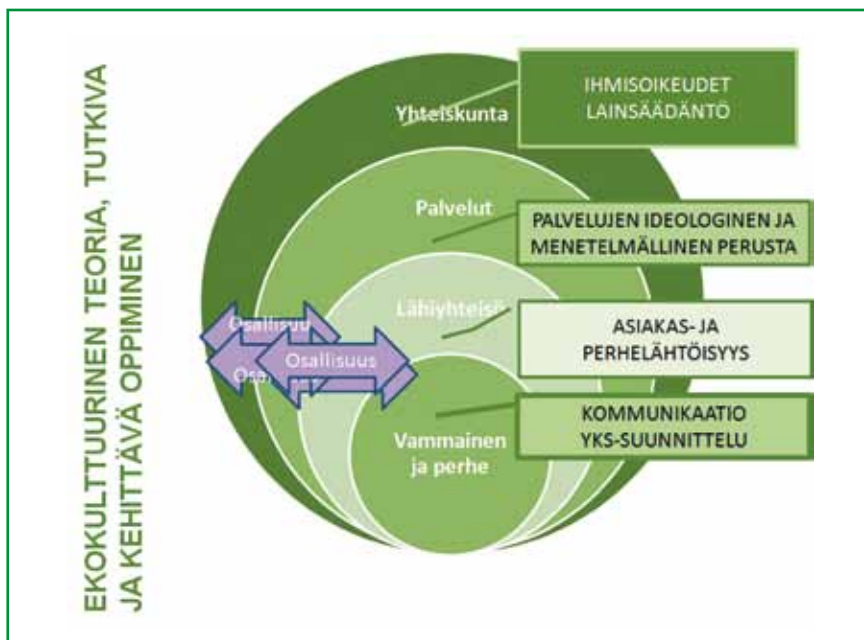
Opiskelijan varhaiskokemukset vammaisuudesta ovat ratkaisevan tärkeitä. Myönteiset kokemukset alkuvaiheissa ennustavat hyvin myöhempiä valintoja. Hyvä vastaanotto työelämässä ja työn mielekkääksi kokeminen ovat painavia tekijöitä tulevaisuuden työpaikkoja valittaessa. Kannustavat kokemukset erilaisten ihmisten kanssa toimimisesta antavat rohkeutta jopa muuttaa aiemmin tehtyjä urasuunnitelmia. Huolellisesti suunniteltu koulutus ja vahvat pedagogiset perusteet mahdollistavat uusien työntekijöiden ohjautumisen vammaisalalle.

Opettajienkin uudistuttava

Nyt valittu tapa opiskella vammaistyötä Diakissa on haastavaa myös ammatikorkeakouluväelle. Oppimisympäristön, opetussuunnitelma- ja toteutussuunnitelmatyön sekä opettajuuden kehittämiseksi opiskelijoiden ja työelämän antama palaute on erittäin tärkeä. Toteutuvassa mallissa opettaminen ja opettajuus ymmärretään jatkuvasti kehittyväksi. Opettajat hyväksyvät oman työnsä keskeneräisen luonteen, työn arvioinnin ja työn muuttamisen. Heiltä vaaditaan kykyä uusiutua ja halua kehittää itse itseään. Työelämästä tulevien luennoitsijoiden saaminen on ollut rohkaisevaa ja opettavaista. Diakissa luotetaan siihen, että nyt valittu tapa opiskella erilaisten ihmisten kanssa olemista ja elämistä tuo osaamista, jolla erilaiset palvelut tulevat paremmin vammaisten ihmisten saavutettaviksi. Kirkolla on siinä oma roolinsa paitsi erilaisten palvelujen tuottajana, myös vammaisen ihmisen hengellisyysden kohtaamisessa.

● MARJO KOLKKA
Sosiaalialan yliopettaja

● KIRSI SUKULA-RUUSUNEN
Lectori

Kuva 2. Ekokulttuurisen teorian kautta jäsenyvät kohdennukset

10 askelta vieraanvaraisuuteen

10 askelta vieraanvaraisuuteen

1. askel

Kutsumme ja toivotamme maahanmuuttajan tervetulleeksi seurakuntaan.

2. askel

Osoitamme kiinnostusta maahanmuuttajaa kohtaan eri tavoin – musiikki ja kirkkokahvit yhdistävät ihmisiä.

3. askel

Rakennamme luottamusta – tapaamiset, ateriat ja yhdessä tekeminen luovat yhteyttä.

4. askel

Etsimme uskon yhteyttä kunnioittaen maahanmuuttajan omaa kulttuurista ja tunnustuksellista identiteettiä.

5. askel

Autamme maahanmuuttajaa löytämään oman paikkansa ja toimintatapansa seurakunnassa.

Älkää unohtako osoittaa vieraanvaraisuutta, sillä jotkut ovat yösijan antaessaan tulleet majoittaneeksi enkeleitä.

Hepr. 13:12

6. askel

Iloitsemme monikulttuurisuudesta ja kansainvälisyydestä seurakuntamme elämässä.

7. askel

Käymme vuoropuhelua uskosta ja kristittyinä elämisestä.

8. askel

Ohjaamme maahanmuuttajan tarvittaessa oman tunnustuksensa mukaiseen seurakuntaan.

9. askel

Tuemme maahanmuuttajaa hänen kotoutumisessaan uuteen kotipaikkaan, kieleen ja kulttuuriin.

10. askel

Vastustamme syrjintää ja edistämme yhdenvertaisuutta kaikessa toiminnassamme.

Diakonian merkki

Seurakunta, diakoniajärjestö, hiippakunta ja Kirkkohallituksen diakonian ja sielunhoidon yksikkö voivat myöntää yhteistyökumppanilleen Diakonian merkin tunnustukseksi diakonisesta toiminnasta.

Merkki on tarkoitusta varten suunniteltu hopeinen rintamerkki.

Merkkiä voidaan kantaa arjessa ja juhlassa tai säilyttää kivistä valmistetussa telineessä.

Diakonian merkki annetaan henkilölle tai yhteisölle, joka toiminnassaan tai päätöksenteossään on toiminut yh-

teistyössä diakoniatyön kanssa. Merkin saaja on huomannut ihmisen ja tehnyt työtään sydäntään kuunnellen ja kristillistä lähimmäisenrakautta toteuttaen.

Merkki kertoo kantajansa inhimillisyydestä.

Seurakunnan kirkkoneuvosto/seurakuntaneuvosto, järjestön hallitus, hiippakunnan tuomiokapituli tai Kirkon diakonian ja sielunhoidon toimikunta myöntää Diakonian merkin kirkon viranhaltijan tai järjestön edustajan hakemuksesta.

Yhteisö pitää luetteloa myöntämistään huomionosoituksista.

Diakonian merkkiä myy Diakonia ry. Merkin hinta on 90 euroa sekä postituskulut.

Tiedustelut
eila.karkkunen(at)evl.fi.

Kirkon monikulttuurisen työn piirissä on parin vuoden ajan koottu sitä kokemusta, jota maahan muuttaneiden ihmisten kanssa työskentely on opettanut vieraanvaraisuudesta. Taustaa tälle prosessoinnille antoi v. 2009 kirkkojen johtajien antama ekumeeninen paastojulistus sekä v. 2010 monikulttuurisen työn teemavuosi.

Aineisto löytyy myös Sakastin monikulttuurisuus-sivuilta. Kortteja on painettu runsaasti ja niitä saa julkaisumyynnistä.

Te ette siis enää ole vieraita ja muukalaisia, vaan kuulutte Jumalan perheeseen, samaan kansaan kuin pyhät.

Ef. 2:19

SUOMEN⁺
EV.LUT.
KIRKKO

Olkoon rakkautemme vilpittöntä, jotta seuraisimme uskollisesti käskyäsi jakaa omamme tarvitsevien kanssa ja olla vieraanvaraisia, jotta muistaisimme että myös me olemme vieraita tässä maailmassa, vieraita jotka yhdessä odottavat sitä kaupunkia, joka on rakennettu vankalle perustalle ja jonka Jumala itse on suunnitellut ja tehnyt. Aamen

Ylioppilaiden kristillinen maailmanliitto
- World Student Christian Federation.
Käännös: Aura Nortomaa

<http://sakasti.evl.fi/monikulttuurisuus>

**10 askelta
vieraanvaraisuuteen**

Kirkon kriminaaliryöstön ja kirkon päihdetyön symposium 2012, 29.–30.11. 2012

Turun kristillinen opisto:

”Jos armoasi virkaani, ja siunausta saisin.”

– Kirkon kriminaaliryöstössä ja kirkon päihdetyössä olevien työneuvottelu,
joka on avoin myös kaikille kiinnostuneille.

Lisätiedot

www.sakasti.fi/toiminta/diakonia/kriminaaliryöstö/päihdetyö/ajankohtaista.

Saavutettava Seurakunta

Evankeliumi ja seurakuntayhteys on tarkoitettu kaikille ihmisille, mutta erilaisista syistä monien ihmisten on vaikea saavuttaa sitä. Seurakunnassa saavutettavuuden tulisi olla itsestään selvää, mutta jostain syystä osa ihmisistä jää tai jätetään yhteisöllisyyden kokemuksen ja osallisuuden ulkopuolelle vamman, kielen tai muun erilaisuuden vuoksi. Seurakunnan saavutettavuuden eteen on tietoisesti tehtävä työtä.

Tampereen seurakuntayhtymän yhteisessä vammaistyössä näitä asioita pohditaan usein, mutta erityisen tarkkaan laadittaessa seuraavan vuoden toiminta- ja taloussuunnitelmaa. Toiminnan tavoitteena on antaa ihmiselle mahdollisuus tasa-arvoiseen seurakuntayhtymän huomioiden hänen erityistarpeensa. Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden kokemus vahvistaa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia, mikä antaa ihmisarvon.

Jokapäiväisestä työstä virisi ajatus Tampereen seurakuntien omasta esteettömyysohjelmasta. Sen avulla voisi saavutettavuusajattelu läpikäydä kaiken yhtymän toiminnan. Kirkko Kaikille – Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vammaispoliittisessa ohjelmassa suositeltiin seurakuntia laatimaan omia esteettömyysohjelmia. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä oli ainoa, joka tällaisen ohjelman oli tehnyt vuoteen 2009 mennessä. Siinä oli tiivistysti koottu saavutettavuuden eri osa-alueet ja niiden toteuttamisen avuksi toimenpide-esitykset. Näitä kahta ohjelmaa sekä muun muassa Suomen perustuslakia ja YK:n yleissopimusta vammaisten henkilöiden oikeuksista käytettiin pohjamateriaalina Tampereen esteettömyysohjelmassa.

Saavutettavuusohjelman pitkä prosessi

Prosessi diakonian ja yhteiskuntavastuun johtokunnan esityksestä valmiiksi ohjelmaksi kesti lähes kaksi vuotta. Elettiin kevättä 2009, kun yhteinen kirkkoneuvosto asetti työryhmän valmistelemaan ohjelmaa. Työryhmään valittiin edustajat seurakuntien luottamushenkilöistä ja eri yksiköistä. Yhteinen kirkkoneuvosto pyysi Tampereen kaupungin vammaisneuvostoa ja vammais- ja terveydenhuollon neuvottelukuntaa (VATENK) asettamaan omat edustajansa työryhmän jäseniksi. Asian vireille saattaneena sain kutsun työryhmän sihteeriksi. Työryhmä kokoontui säännöllisesti ja teki tiiviis-

Aija Kunnala

Tampereella

ti töitä. Vakavaa asiaa höystettiin huumorilla. Heti alkutapaamisessa todettiin, että Tampereen esteettömyysohjelman pitää olla hieman parempi kuin turkulaisten. Sen saavat muut arvioida, onko näin.

Valmis ohjelma ”Saavutettava seurakunta - Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymän esteettömyysohjelma” hyväksyttiin yhteisessä kirkkoneuvostossa lokakuussa 2010. Ohjelmassa saavutettavuuden tavoitteet on jaettu kuuteen alueeseen: asenteet, kommunikaatio, viestintä, rakennettu ympäristö, päätöksenteko sekä kyvyt käyttöön. Jokaiselle osa-alueelle on tehty toimenpide-ehdotuksia tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ohjelmalla kunnianhimoiset tavoitteet

Seurakuntaneuvostoilta ja johtokunnilta pyydettiin lausunnot esteettömyysohjelmasta ennen sen lopullista hyväksyntää. Annetuissa lausunnoissa ohjelma todettiin tarpeelliseksi ja oikea-aikaiseksi. Osa toimenpiteistä koettiin haastaviksi taloudellisen tilanteen kiristymisen myötä. Muutamissa lausunnoissa tehtiin toimenpiteisiin jopa lisäehdotuksia. Eräässä lausunnossa todettiin seuraavasti: ”Esteettömyysohjelma Saavutettava seurakunta asettaa laajat, kunnianhimoiset ja huomattavia taloudellisiakin resursseja edellyttävät tavoitteet esteettömyyden toteutumiseksi seurakuntayhtymässä. Asetettuja tavoitteita kohti voidaan kuitenkin kulkea askel askeleelta, ja seuranta takaa liikkeen jatkumisen. Mietintö antaa yksiköille paljon uutta ajateltavaa toiminnan saavutettavuudesta asenteiden ja rakennetun ympäristön osalta yleisestikin.”

Tässä lausunnossa seurakunnan saavutettavuuden parantaminen ymmärrettiin prosessiksi, jossa edetään sykäyksittäin. Haasteita on, mutta niitä ei pidä pelätä. Tavoitteiden toteutumista varten seuranta on oleellisen tärkeää. Vastuu ohjelman seurannas-

ta annettiin syksyllä 2011 valitulle esteettömyysohjelman seurantar ryhmälle. Seurantar ryhmä raportoi vähintään kahden vuoden välein tilanteesta yhteiselle kirkkoneuvostolle.

Tavoitteet mukaan toiminnan suunnitteluun

Seurakuntayhtymän työntekijöiden keskuudessa esteettömyysohjelma on saanut positiivisen vastaanoton. Saavutettavuusajattelu on otettu vakavasti. Erilaisia toimenpiteitä saavutettavuuden parantamiseksi on jo toteutettu: esteettömyysohjelmasta on tehty selkokielineen versio, joka on saanut Selkokeskuksen myöntämän selkologon, peruskorjauksia tehtäessä on huomioon otettu rakennetun ympäristön saavutettavuus ja Myötätuulelle eli yhteiselle vammaistyölle on saatu esteettömät toimitilat.

Ehkä merkittäväintä on ollut yksiköiden esteettömyystavoitteen asettaminen vuoden 2012-2014 toimintajajaloussuunnitelmiin. Tällaisen uuden tavoitteen asettaminen tosin vaatii vielä totuttelua ja hoksaamista, mitä se voisi olla. Ensimmäisessä raportissaan seurantar ryhmä totesi yksiköiden esteettömyystavoitteista seuraavaa: ”Saavutettavuuteen tähtäviä konkreettisia tavoitteita, joita voi arvioida vuoden 2012 toimintakertomuksessa, oli vain muutamia. Osalta yksiköistä esteettömyystavoite puuttui kokonaan.” Yritystä oli kuitenkin runsaasti ja se on mielestäni tärkeintä näin alkutaipaleella.

Tavoitteet vaativat sitoutumista

Tulevan vuoden 2013 saavutettavuustavoitteen asettamista varten ohjeistuksessa kiinnitettiin huomiota selkeään toimeksiantoon. Siinä sanottiin, että jokainen yksikkö kartoittaa rakennetun ympäristön ja valitsee kaksi muuta saavutettavuustavoitetta, jotka yksikkö toteuttaa vuoden 2013 aikana. Tavoitteiden tulee olla niin konkreettisia, että niiden toteutumista pystyy ar-

vioimaan vuoden 2013 toimintakertomuksessa. Seurantar ryhmä on tehnyt kaavakkeen rakennetun ympäristön kartoitusta varten helpottaakseen yksiköiden työtä.

Seurantar ryhmä toteaa vielä raportissaan, että seurakunnan tehtävänä on olla yhteyteensä kutsuva yhteisö, jossa kaikilla jäsenillä on yhdenvertainen mahdollisuus kokea osallisuutta. Saavutettavuuden toteutuminen seurakunnassa vaatii jokaiselta työntekijältä sitoutumista toteuttaa esteettömyysohjelman periaatteita omassa työssään. Tavoitteena tulee olla saada saavutettavuus normaaliksi käytännöksi (rutiiniksi). Saavutettavuutta ei siis tule nähdä ainoastaan erityisratkaisuna, vaan kaikkien ihmisten osallistumiseen ja liikkumiseen liittyvänä asiana. Useimmilla ihmisillä on elämänkaarensa eri vaiheissa toimintakykyä rajoittavia tekijöitä, joiden huomioon ottaminen auttaa onnistuneeseen kohtaamiseen. Joten kenellekään ei ole mitään haittaa, jos seurakunnan toiminta on aina mahdollisimman saavutettavaa.

Studio amanda

● LIISA HOIKKANEN

Johtava erityisdiakonian viranhaltija
Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymän
yhteisestä vammaistyöstä / Myötätuulesta

Esteettömyyttä edistämässä

Mitä on saavutettavuus kirkossa? Mitä kirkon pitäisi saavuttaa? Mitä saavutettavuus-termi oikein tarkoittaa? Tällaiset asiat pyörivät mielessäni, kun toista vuotta sitten sain Kuusen Riitalta kirkkohallituksesta sähköpostissa viestin, jossa tiedusteltiin halukkuuttani tulla Kirkon saavutettavuusohjelman ohjausryhmään.

Pienen mietinnän ja **Kuusen Riitan** ”kyllä sinä siinä pärjät” -kannustuksen jälkeen ilmoitin suostumukseni ohjausryhmän jäseneksi.

Ensimmäisenä piti termin saavutettavuus sisältö aukaista itselle.

Saavutettavuusohjelman sivulla 6 sanotaan saavutettavuudesta näin: ”Kirkko on avoin kaikille ihmisille.

Seurakunnan tulee toimia kaikessa niin, ettei ketään syrjitä. Seurakunta parantaa saavutettavuutta poistamalla liikkumisen, näkemisen, kuulemisen ja ymmärtämisen esteitä. Saavutettavuus toteutuu, kun jokainen voi kiinnostuksensa mukaisesti saada tietoa, kokea yhteyttä ja halutessaan toimia aktiivisesti tai olla muuten osalli-

senä seurakunnassa.”

Saavutettavuuden voi jakaa asenteelliseen, viestinnälliseen, taloudelliseen ja fyysiseen saavutettavuuteen. Lähestyn tässä kirjoituksessa aihetta lähinnä fyysisen saavutettavuuden suunnalta. Näin kiinteistötyön näkökulmasta saavutettavuus painottuu fyysiseen saavutettavuuteen eli esteettömyyteen.

Esteetön ympäristö tai rakennus, millainen se on?

Helpointa on silloin, kun aletaan rakentaa uutta rakennusta. Voidaan heti suunnittelussa ottaa huomioon esteettömyys. Jos oma tietämys tai ammattitaito ei riitä, esteettömyyden suunnittelussa kannattaa kääntyä esimerkiksi Invalidiliiton puoleen. Myös paikallisista vammaisyhdistyksistä saa apua.

Uudisrakentaminen on aika vähäistä seurakunnissa. Joudumme useimmiten miettimään esteettömyyttä vanhoissa rakennuksissa. Etenkin kirkkojen kohdalla puhutaan vanhoista ja historiallisista rakennuksista, joten ne saattavat olla hyvinkin haasteellisia. Joiltakin osin kustannukset saattavat nousta suuriksi. Monia asioita pystytään kuitenkin toteuttamaan melko pienellä budjetilla ja vähäisellä työllä.

Ensimmäisenä kannattaa tehdä esteettömyyskartoitus. Siihen löytyy ohjeita ja apua mm. Invalidiliiton sivuilta.

Omalla työpaikallani on tehty joitakin vuosia sitten esteettömyyskartoitus useista kiinteistöistä. Kartoitusta ei sisällä kaikkia kiinteistöjä ja se kohdistuu enimmäkseen kulkemisen esteettömyyteen. Kartoituksessa mukana oli seurakunnan edustajien lisäksi edustajat paikallisista vammaisyhdistyksistä. Siinä on esitetty epäkohdat ja niille korjausehdotukset aikatauluihin ja kustannuksineen.

Niko Hällback

Kimmo Hällback muistuttaa, että fyysinen esteettömyys alkaa jo parkkipaikalta.

Toteutusaikataulun seuraamisesta pitäisi aina sopia tarkasti. Jonkun pitää valvoa suunnitelmassa pysymistä ja raportoida hankkeen etenemisestä eteenpäin. Muuten käy helposti niin, että toteutus lähtee hyvin etenemään, mutta jossain vaiheessa se hidastuu ja lopuksi keskeytyy kokonaan.

Esteettömyys ulkona

Esteettömyys alkaa jo parkkipaikalle saapumisesta. Inva-ruuduille varataan omat paikat parkkipaikalta, selkeään ja helposti havaittavaan kohtaan ja mahdollisimman läheltä sisäänkäyntiä. Ruudun on oltava tarpeeksi iso ja se merkitään selkeästi inva-merkillä.

Meillä on seurakuntakeskuksessa varattu pääoven läheisyyteen kaksi inva-ruutua. Mutta ongelmaksi ovat muodostuneet ruutujen käyttäjät. Usein ne ovat seurakunnan työntekijöiden ja muiden talossa asioivien käytössä. Asiasta huomautettaessa saadaan yllättävän usein jopa työntekijöiltä kiukkuisia vastauksia. Vedotaan parkkipaikkojen vähäisyyteen, kiireeseen yms. Inva-ruutujen tärkeyttä ei oikein tunnusteta. Jos oma auto ei parkkipaikalle mahdu ja ajetaan siten inva-ruutuun, niin minne mahdollinen inva-ruudun ”laillinen” käyttäjä ajaa? Olisiko kuitenkin niin, että se tervejäkainen jättäisi autonsa vaikka kauemmaksi ja inva-pysäköintiluvan omaava ajaa siihen varattuun paikkaan? Tässä kohdin on asenteissa paljon korjaamisen varaa.

Luiskien rakentaminen etenkin kirkkoihin on mielenkiintoista puuhaa. Vanhaan kirkkoon luiskaa suunniteltaessa käydään läpi melkoinen byrokratia. Ensin asiaa pyöritellään neuvostoissa ja valtuustoissa, sen jälkeen se menee tuomiokapituliin, siten kirkkohallitukseen, museovirastoon ja opetusministeriöön. Ja kaikissa vaiheissa asia voi palata bumerangina takaisin. Suunnitteluun kannattaa panostaa.

Meillä rakennettiin yhteen kirkkoon ja seurakuntatoimistoon uudet luiskat sekä parannettiin yhden kirkon sisäänkäyntiä. Kirkon sisäänkäyntiin tulleeseen luiskaan laitettiin lämmitys ja luiska on muutenkin suosituksien mukainen. Luiska pysyy kivasti sulana talvella. Mutta kaikkia asioita ei silti osat-

tu ottaa huomioon. Kirkon raput on tehty kivistä ja luiska johtaa rapputasanteelle, jossa on pieni kallistus oveen päin. Rapuissa ei ole sulatusta, jolloin oven eteen muodostuu pieni jäätikkö. Sen lisäksi parina viime talvena lumi on kerääntynyt katolle ja vaarana on ollut lumen ja jään tippuminen alas. Lumiesteitä on jouduttu lisäämään katolle jälkikäteen.

Luiskien asennuksessa kannattaisi muistaa myös inva-ruutujen sijoittaminen lähelle inva-luiskaa. Meillä on kirkkoissa unohtunut tämä asia, ja inva-ruutujen puuttuminen aiheuttaa usein sekaannusta.

Kirkon ovien muuttaminen sähkökäyttöisiksi on myös ollut hankalaa. Kirkon ovet ovat isot ja painavat ja tästä aiheutuu usein toimintahäiriöitä. Jo pelkästään tuulinen ilma aiheuttaa omat ongelmansa.

Esteettömyys sisätiloissa

Sisätilavalaisuksen pitää olla tarpeeksi hyvä. Usein kirkkoissa käytetään hämärävalaistusta tehokeinona etenkin pääsiäisen ja joulun aikaan. Pitäisi kuitenkin muistaa, että osa paikalliohjoista tarvitsee enemmän valoa kuin mitä tuikusta saadaan. Tärkeää on valaista etenkin sellaiset kohteet, joita tilaisuuden seuraaminen edellyttää, sekä kulkureitit.

Äänentoiston käytön pitäisi kirkkoissa olla pakollista. Usein pappi saattaa ajatella kasteen aikana, ettei äänentoistoa tarvita, kun on vähän ihmisiä paikalla. Joukossa saattaa olla kuitenkin ihmisiä, joiden kuulo on heikentynyt ja jotka eivät kuule ilman äänentoistoa papin puhetta. Ja usein he eivät kehtaa tuoda asiaa esille.

Äänentoistossa on yksi hankala ongelma, johon törmää usein. Kun äänentoisto on laitettu päälle ja säädöt tarkastettu, toisinaan joku tulee silti ilmoittamaan, ettei kuule mitään papin puheesta. Ikävä kyllä, äänentoistoa on vaikea laittaa kaikille sopivalle voimakkuudelle. Äänenvoimakkuus, joka on heikkokuuloiselle hyvä, voi olla aivan liikaa normaalikuuloiselle.

Induktiosilmukan toiminnan seuraaminen on usein hankalaa. Meilläkin on käynyt muutaman kerran niin, että ihmiset ovat tulleet sanomaan, että induktiosilmukka ei toimi. Me

olemme vain katsoneet, että vahvistimessa on virta ja valo palaa. Induktiosilmukan toiminnan tarkistamiseen on oma laitteensa.

Inva-wc:n rakentaminen vanhoihin kirkkoihin voi olla hyvinkin haasteellista. Wc:n sijainti pitää olla sellainen, että sinne on liikuntarajoitteisin helppo päästä. Wc ei saa olla liian pieni, vaan siellä tulisi olla tarpeeksi tilaa myös avustajalle. Tästä syystä wc-pönttö pitäisi sijoittaa tarpeeksi kauas seinästä. Avustajalle tulisi olla tilaa joka suunnalta. Useimmissa inva-wc:issä on tarpeeksi tilaa, mutta wc-pönttö on sijoitettu väärin.

Missä kohtaa kirkkotilassa on pyörätuolille varattu paikka? Usein pyörätuolilla joudutaan jäämään käytävälle, aivan kirkon etuosaan tai takaosaan. Kirkoista kyllä löytyy tilaa pyörätuoleille, kun asiaan panostetaan. Kirkossakävijällä on oltava mahdollisuus myös pyörätuolilla liikkua valita paikkansa esim. kovaäänisen lähettyviltä. Ja nimenomaan niin, ettei kenenkään tarvitsisi olla käytäväpaikoilla, kuin ylimääräisinä tai haittoina. Meillä on kirkossa ratkaistu asia niin, että keskikäytävältä on poistettu yksi penkkirivi, jolloin keskelle jää tilaa pyörätuoleille.

Esteettömyystiedot verkkosivuille

Kirkkojen ja muiden kiinteistöjen esteettömyydestä olisi hyvä olla selvitys seurakunnan verkkosivuilla. Meidän yhtymän sivuilla ei vielä, ikävä kyllä, ole mitään mainintaa esteettömyydestä. Monien seurakuntien sivuilla on mainittu esteettömät kulkureitit kirkkoon.

Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen kuuluu paljon muutakin. Selkeät opasteet ja pohjakartat helpottavat liikkumista. On otettava huomioon myös avustajien, tulkkien ja oppaiden sekä opaskoirien tarpeet. Muistetaan myös selkokieli, viittomakieli, pistekirjoitus; askettäin ilmestyi uusi pistekirjoitusvirsi.

Saavutettavuusohjelmaan voi tutustua tarkemmin sakasti.fi-sivustoilla.

● KIMMO HÄLLBACK

Ylivahtimestari

Mikkelin seurakuntayhtymä

Saavuttaako sanoma mouhijärveläiset?

Valtatie 11 kulkee viivasuorana Porin ja Nokian välillä. Aikaisemmin niillä main kiemurteli hitaamman elämän tie useiden entisten kuntien halki. Nykyinen viivottimella vedetty sadan kilometrin pätkä oikaisee seutujen halki tehokkaasti, siksi kai tietä kutsutaankin katselukulmasta riippuen Porin- tai Tampereen pikatieksi.

Matkanteko hidastuu tällä kertaa yllättäen, kun liikennettä ohjataan yhtä kaistaa pitkin. Toisella puolen tietä raivataan edellisillan kolarin tähteitä. Tukkipöytä eteen ajanutta henkilöautoa ei näy, mutta ojan pohjalle päätyneen rekan nokasta voi päätellä paljon.

Entisen Mouhijärven, nykyisin Sastamalaan kuuluvan kirkonkylän paikkeilla länsirannan latteat maisemat vaihtuvat yllättäen kumpuileviksi. Mouhijärven kirkko ja seurakunnan palvelutoimisto löytyvät mäen nyppylältä.

Liikenneonnettomuuden suru-uutinen on jo saavuttanut Mouhijärven kappeliseurakunnan kappalaisen **Lasse Hautalan**. Sama tie tuo ja vie. Pitäjän itäiseen kolkkaan tie on tuonut runsaasti uusia asukkaita, jotka käyvät töissä Nokialla ja Tampereella.

– Eilissä kirkkoneuvoston kokouksessa puhuttiin tilanteestamme. Uuden asuntoalueen nuoret perheet pitäisi jotenkin tavoittaa ja tilatkin olisivat valmiina, mutta työntekijöillä ei ole aikaa, Hautala murehtii.

Ihmisen kokoisia, ikuisia kysymyksiä?

Niin mikä saavutettavuusohjelma?

– Saavutettavuusohjelma? Hautala vastaa ihmetellen haastattelun aiheeseen ja alkaa plarata tietokonettaan.

– Sakastissa näyttäisi olevan jotain, hän pian jatkaa.

– Kyllä meillä on invaluisia ja kynnyksiä on poistettu, hän kertoo ja viittaa huoneensa ovelle, jonka alareunan alta pilkottaa eteisaulan valot.

– Esteettömyydestä on huolehdittu, joskin opasteissa olisi vähän korjattavaa.

Tarkoitus olisi kuitenkin pohtia, miten kirkon sanoma saadaan sellaiseksi, että se saavuttaisi kaikki ihmiset.

Hautala huokaisee. Induktiosilmukoista ja luiskista riittäisi helpommin juttua.

– Meillä on nykyisin niin pienet budjetit. Emme voi laittaa erillisiä ilmoituksia lehtiin seurakunnan tapahtumista. Joudumme koko ajan sen tosiasian eteen, että tieto ei mene perille, hän toteaa.

Noin 3 000 asukkaan Mouhijärvi on muuttajien suosiossa. Uudet paikkakuntalaiset eivät osaa vielä lukea seurakuntautaisia ja nyt ollaan tilanteessa, että päiväkerhoihin ei ole ilmoitauduttu.

– Sastamalan seurakunnassa on taitava tiedotussihteeri, joka kirjoittelee puffeja ja on nähnyt hirveästi vaivaa, että seurakuntautaiset olisivat helpolukuisia, Lasse Hautala päivittelee.

Mouhijärvellä onkin kehitelty ”puskaradiota”, koska se tuntuisi toimivan parhaiten. Ilmoitustaulujakin on otettu käyttöön ja jumalanpalveluksissa jaetaan ilmoituslappuja.

– Tilanne oli paljon parempi silloin, kun Mouhijärvi oli vielä itsenäisen seurakunta. Vuoden 2009 liitoksen jälkeen..., Hautala alkaa harmitella, mutta toteaa sitten totisena:

– Tiedän, että minun pitäisi vaan asennoitua toisella tavalla. Olin varmaan liian kauan Mouhijärven kirkkoherrana.

Uusien polkujen tekeminen vie aikansa

Miten entisessä Mouhijärven seurakunnassa kiinnitettiin huomiota sanoman saavutettavuuteen?

– Aika huonoa se oli, entinen kirkkoherra Hautala tuumaa sumeilematta. Hän kiittelee diakoniatyötä, jossa yritettiin järjestää erityisryhmille toimintaa. Suurena apuna oli rovastikunnallinen yhteistyö.

– Oli meillä joskus kuulovammaisille Kauneimmat joululaulut -tilaisuus, hän muistelee.

Ennen pidettiin erityisryhmille kesäleirejä. Nykyisin leirin korvaa usein yksi leiripäivä.

– Leirit vaatisivat nyt lisää resursseja, jos ne kestävät yön yli, Hautala kertoo.

Mouhijärven kappeliseurakunnan seurakuntamestari **Jukka Pelanderilla**, jolla on myös mielenterveyshoitajan koulutus, on työtehtävissään silloin tällöin mukana työharjoitteluun ja työelämävalmennuksen tulevia henkilöitä.

– Joillakin on enemmän tarmoa ja suuntaa hoitaa puolen vuoden pesti kunnialla, toiset ovat sitten sellaisia Jukan perässähiittäjiä. Hyvällä näitä katsotaan ja mielellämme otamme vastaan. Seurakunnan Tiistaikahvilassa on myös ollut eriasteisesti työrajoitteisia työntekijöitä apuhommissa.

Luontevat yhteydet puuttuvat

Hautalan vastuualueena Sastamalan seurakunnassa on diakoniatyö, josta vastaa johtava diakoniatyöntekijä. Kappalainen käy lähinnä diakoniatyön tilaisuuksissa ja kokouksissa.

Diakoniatyön toiminnoista hän ottaa esille oivallisen palvelutehtävän, nimittäin vapaaehtoiset lukevat nauhalle näkövammaisille paikallislehteä.

Hautalan kokemuksen mukaan Mouhijärveltä ei ole totuttu asioimaan Sastamalan keskustassa. Sinne ei ole

mitään luontevia yhteyksiä, joten kovin helpolla seurakunnan keskustaan ei lähdetä tilaisuuksiin.

Tilanne voi muuttua, kun sukupolvet vaihtuvat. Muualta muuttavat uudet asukkaat eivät ole niin sidottuja vanhoihin tapoihin ja perinteisiin.

– Nyt on tilanne se, että kirkkoja ja toimiloja on monenlaisia, joissa työntekijät kiertävät, minkä ehtivät. Olemme täällä mietti-neet, että jos työntekijöiden pitäisikin men-nä sinne, missä ihmiset ovat.

Harrastuksiin, missä voisi tavata ihmisiä, kappalaisella ei ole kuitenkaan aikaa.

– Työ lyö poskelleen, Hautala toteaa. Hän on joutunut luopumaan ajan puutteen vuoksi kuoro- ja puhallinorkesteriharras-tuksistaan.

Avara armo, johon lapsikin yltää

– Koen olevani edelleen Mouhijärven pappi. Täällä ihmiset ovat tuttuja ja meillä on omia vakiintuneita toimintatapojamme, Lasse Hautala kertoo.

Yksi sellainen ”tapa”, jolla voi olla erilaisia puitteita, on kuunnella seurakuntalaisia. Hautalan mukaan siten on mahdollisuus tavoittaa ihmisten toiveita ja saada hyviä toimintaideoita. Tällaista tapahtumaa hän on jo suunnitellut pitäjän itäiselle reunalle uusille asukkaille.

Lasse Hautalan perusajatus lähtee siitä, että kukaan ei ole toistaan kummee. Ihminen ja hänen palvelemisensa ovat tärkeintä.

– Olemme kaikki armahdettuja syntisiä, se on lähtökohta.

Tämän perustan mukaan hän rakentaa puheensa ja saarnansa.

– On tärkeä asia, että kaikille tulee sellainen olo, että he ovat tervetulleita. Täytyy olla nöyrästi avara armon kanssa, että ei rajaa ketään ulos.

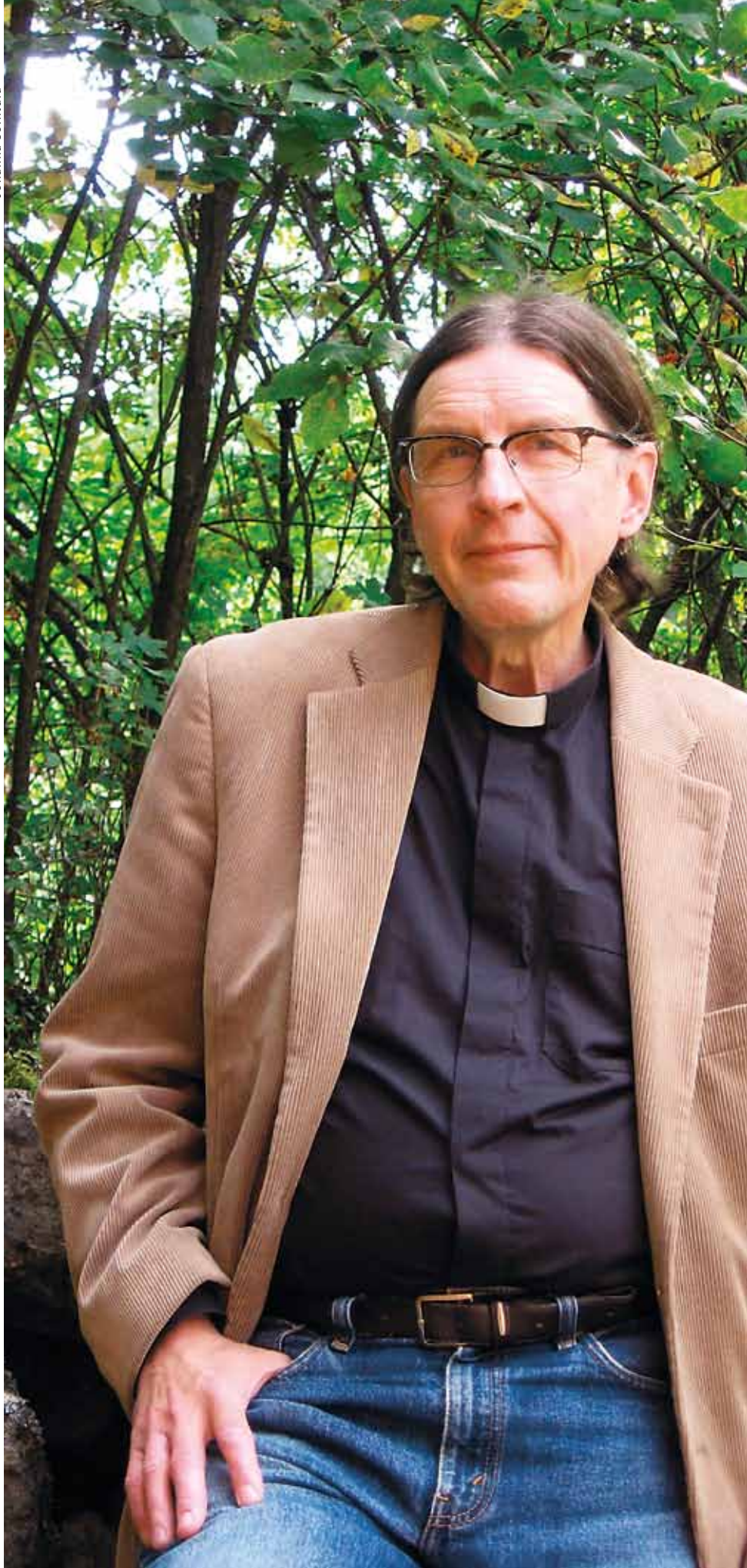
Hänen mielestään papin työn tärkeimpiä asioita on se, että on kaikkien saavutettavissa eikä oman virkansa jalustalla.

– Papin pitäisi puheissaan ja muutenkin ajatella enemmän muita kuin itseään, arvoaan ja oppineisuuttaan. Minulle tämä onkin helppoa, koska olen niin huono teologiassa, hän väittää virne kasvoillaan.

Sitten syntyy kirkas oivallus saavutettavuudesta.

– Tarttis olla aina perhejumalanpalveluksia, niistä ihmiset tykkää, Lasse Hautala tokaisee.

● JOHANNA SOINTULA

Saavutettavuus pienessä seurakunnassa

Ensiksi on syytä kerrata mistä saavutettavuudessa oikein on kyse. Saavutettavuuden ehkä ymmärtää paremmin kuin sanaparin Kirkko kaikille. Samasta asiasta on pohjimmiltaan silti kyse. Käsitteitä saavutettavuus ja esteettömyys käytetään usein toistensa synonyymeina kertomassa tuotteen tai palvelun yhdenvertaisesta ja helposta lähestyttävyydestä (Wikipedia).

Saavutettavuus tarkoittaa kirkossa kaikkien mahdollisuutta osallistumiseen ja osallisuuteen riippumatta ihmisten erilaisista ominaisuuksista. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä. Päämääränä on seurakunta, joka ottaa huomioon tasavertaisesti kaikkien jäsentensä tarpeet. Saavutettavuuden edistäminen on jatkuva työ. Sitä tulee aktiivisesti seurata ja päivittää. Kirkon saavutettavuusohjelma nousee evankeliumin ytimeksi. Se ei ole jonkun erityisryhmän etujen ajamista tai vain joillekin erikoistuneille kirkon työntekijöille kuuluvaa työtä. Kyse on kirkon perustehtävästä ja uskollisuudesta tuon tehtävän to-

Jaana Valtonen

teuttamiseksi. Vain kaikkien kirkko on uskottava Kristuksen kirkko. (Suomen ev lut kirkon saavutettavuusohjelma)

Fyysinen saavutettavuus eli esteettömyys

Ollessani töissä Helsingin seurakuntayhtymän yhteisen seurakuntatyön keskuksessa aloitimme siellä esteettömyyskartoituksen tekemisen kouluttamalla siihen asiantuntijaryhmän, johon kuului huonokuuloisia, näkövammaisia ja liikuntarajoitteisia. Ryhmän jäsenet oppivat katsomaan esteettömyyttä myös toisten näkökulmasta eikä pelkästään omista erityispiirteistään käsin. Ympäristö tai yksittäinen rakennus on esteetön silloin, kun se on kaikkien käyttäjien kannalta toimiva, turvallinen ja miellyttävä käyttää.

Nykyisen työpaikkani kirkko on rakennettu 1922 ja seurakuntatalo 1989. Yhteen kirkon sisäänkäynneistä on rakennettu luiska, jonka toimivuus testattiin heti asennuksen jälkeen. Sekä sähköpyörätuolia käyttävä koululainen että avustajan kanssa liikkunut tavallisessa pyörätuolissa istuva vanhus totesivat rampin toimivan. Alttarille ei luiskaa ole. Ehtoollisen jakajat tulevat tarvittaessa ne pari porrasta alas seurakuntalaisten luokse. Seurakuntasaliin pääsee helposti, mutta diakonia-toimisto on jo hieman haasteellisempi saavuttaa ovien ja kulmien takia. Onneksi näen työhuoneeni ikkunasta, jos joku pyrkii luokseni ulkokautta.

Kuuluuko ja näkykö?

Seurakuntatalon äänentoistojärjestelmää ei ole uusittu rakentamisen jälkeen. Induktiosilmukkaa ei ole, ei edes kirkossa. Laitteita tekstitulkkauksen järjestämiseen ei ole. Seurakuntakerhon keväthuhlassa pöydät oli sijoitet-

tu niin että puolet osallistujista istui selin esiintyjiin. Kun puhetta ei kunnolla kuullut, alkoivat osallistujat selitellä omia juttujaan naapurinsa kanssa, jolloin yleinen äänitaso nousi ja toisten oli entistä vaikeampi kuulla. Kanttorin kanssa päätimme muuttaa pöytäjärjestyksen hieman toisenlaiseksi. Syksyn kerho alkaa uusin tuulin.

Virsikirjoja löytyy isotekstisenä ja laulumonisteet tehdään tarpeeksi isolla fontilla, mutta pistekirjoituksella ei ole mitään. Onnittelukirjan vaihtoehdona syntymäpäiväkänneillä on cd-levy, joten siinä näkövammaisuus on otettu huomioon.

Vie vuorille tää viesti, huuda se kaikkeen maailmaan... eli viestinnän saavutettavuus

Seurakunnan toiminnasta ilmoitetaan alueen sanomalehdessä sekä seurakunnan internet-sivuilla. Seurakunnan omaa ilmoitustaulua saattaa joku lukea, mutta kauppojen (niiden molempien) ilmoitustauluilta tieto välittyy paremmin. Koululaisille ja päiväkerholaisille voi jakaa esitteitä nyrkipostina. Tiedottamisessa on pyrkimys selkeyteen, jopa selkokielisyyteen. Iso fonttikoko palvelee heikkonä-

köisiä, mutta valitettavasti pisteillä tai äänikirjeenä ei materiaalia näkövammaisille ole. Neljässä kuukaudessa on huomannut myös ”puskaradion” toimivuuden. Kesän rippikoululaisille tein oman suljetun ryhmän Facebookiin. Siinä saatoin tutustua leiriläisiin jo etukäteen ja sain jaettua heille tarpeellista informaatiota. Nuorten osalta Facebook on käytössä jatkossakin.

Toimiiko?

Pienessä seurakunnassa tunnetaan yksilöt ja heidän erilaisuutensa (= tarpeensa), ja toimintaa voidaan muokata sen mukaan.

Ulkopuoliselle kävijälle ei välttämättä kaikki ole saavutettavissa. Toisaalta täytyy myöntää, että talouden niukkuuden takia olosuhteet ovat joillekin kohderyhmille varsin haasteelliset. Mielestäni nykyisen seurakuntani toiminta on ennakkoluulotonta. Työntekijöitä on vähän eikä tietenkään ole erikseen työntekijää eri erityisryhmillä. Päämääränä on seurakunta, joka ottaa huomioon mahdollisimman tasavertaisesti kaikkien jäsentensä tarpeet. Rippikoululeirille voi osallistua myös sähköpyörätuolissa. Isoisena voi olla myös näkövammaisen. Huonokuuloisetkin saavat jotain seurakuntakerhosta, koska toistuvasti sinne tulevat. Ehtoollispöydässä tiedetään, kenellä pikari pysyy omassa kädessä ja kuka tarvitsee apua.

Seurakunnan työntekijät eivät ole linnoittautuneet omiin tiloihinsa, toimintaa tapahtuu muuallakin. Tärkeintä on kohtaaminen. Fyysinen este ei ehkä olekaan se suurin este. Nykyisessä seurakunnassani ainakin asenne on kohdallaan. Tervetuloa tutustumaan!

● JAANA VALTONEN
Diakoni
Humppilan seurakunta

Satu Hahlo-Jortikka on omien sanojensa mukaan 64-vuotias yhden miehen vaimo, kahden lapsen äiti ja kolmen lapsenlapsen mummu. Hän sairasti polion 8-vuotiaana ja on käyttänyt kyynärsauvoja apuvälineinä aina liikkueensa.

On hyvä, että kirkolla on oma saavutettavuusohjelmansa. Sen tarkoituksena on luoda toimiva, ihmisoikeuksista nouseva perusta yhdenvertaisuudelle ja osallisuudelle. Ylevä tavoite, jonka saavuttamiseksi tarvitaan paljon ennakkoluulotonta ajatuksen avaruutta ja tietenkin jonkin verran rahaa. Miten saavutettavuus ja esteettömyys näkyvät seurakunnan liikuntavammaisen työntekijän arjessa tänään, vai näkyvätkö mitenkään?

Sisua ja

Fyysisiä esteitä riittää ainakin täällä Tampereella. Seurakunnan kiinteistöt ovat suhteellisen vanhoja. Kirkot ja muut toimitilat kivirappusineen ovat useinkin kumpuilevissa maastoissa ja ovet tiloihin ovat raskaita avata. Toimintaa on hissittömien rakennusten kerroksissa. Parkkitilaa on niukahkosti kiinteistöjen pihossa tai läheisillä katuosuuksilla. Työhuoneet ovat sokkeloisia ja niitä yhdistää useinkin pitkä käytävä, jolla on esteettisesti seinien väriin sointuva matto, mutta joka luistaa vanhan korkkimattolattian päällä. Uudempien tilojen auloissa on muhkeita, matalahkoja sohvaryhmiä, joille istahtaa. Mutta niistä ylöspääseminen onkin sitten keppien kanssa jo akrobatiaa.

Esteettömyys unohtuu

Jotakin sentään esteettömyyden eteen on tehty. Muutamia luiskia on rakennettu ja kynnyksiä poistettu. Paljon on vielä tehtävänä, jotta fyysiset esteet osallistumiselle ja osallisuudelle saataisiin poistetuksi. Se, että liikuntavammaisen työntekijä selviytyy päivittäisistä työtehtävistään, vaatii sinnikkyyttä, rohkeutta ja luovien ratkaisujen tekemistä. Se vaatii myös omaaloitteisuutta työnantajaan päin. On myös varauduttava siihen, että liikkumista helpottavia ratkaisuehdotuksiasi kyllä kuunnellaan, mutta ne eivät johda mihinkään käytännön muutostöihin. Tilanne pitää vain sietää.

Tosin en hetkeäkään ajatellut ensimmäistä työ sopimusta parikymmentä vuotta sitten allekirjoittaessani sitä, miten tulisin selviytymään kyynärsauvojeni kanssa vanhan puutalon toisessa kerroksessa sijaitsevaan työhuoneeseeni. Mielenkiintoiset työtehtävät houkuttelivat minut sijaiseksi päihdeongelmaisten pariin ja Mum-

Kai Saario

luovia ratkaisuja

mon Kammarin kuvioihin. Päivittäiset työtehtävät vaativat rapuissa kulkemista useaan otteeseen. Kymmenen korkeahkon askelman takana on nykyinenkin työpisteeni, Silmukka, Pispalan rinteellä, kirkon kivijalassa, ollut jo yhdeksän vuotta. Esteitä aivan riittämiin, mutta erittäin mielekäs ja haasteellinen työ peittää alleen harmituksen päivittäisistä esteistä.

Meitä liikuntarajoitteisia työntekijöitä on seurakuntayhtymässä erittäin vähän. Siksi on ymmärrettävää, että saavutettavuus ja esteettömyys unohtuvat helposti, kun suunnitellaan esimerkiksi koko työyhteisön henkilöstöpäivää. Viime kerran henkilöstöpäivässä järjestettiin niiden työyhteisön jäsenten tehtäviin siunaaminen, jotka eivät sitä vielä olleet saaneet. Nousin mennäkseni siunattavaksi. Mutta esiintymislavalle johtivat erittäin kapeat, jyrkät ja kaiteettomat ”kananrappuset”. Pettymyksekseni minun oli luovuttava aikeesta. Yhtäkkiä tuli vahvana tunne, että en kuulukaan tähän joukkoon!

Sitä edellisellä kerralla olimme koontuneet viettämään yhteistä päivää teatteriin, johon oli etukäteen arvottu istumapaikat. Minulle arvonnassa oli osunut paikka keskeltä penkkiriviä, puolivälistä katsomoa. Kynnärsauvojeni kanssa en pysty menemään muualle istumaan teatterissa kuin päättyypaikoille mahdollisimman alariviin. Niinpä sain muutettua paikan penkkirivin pätyyn, mutta uutta paikkaa tarjottiinkin 10. penkkiriviltä – siis jälleen askelmien takaa.

Talven haasteet

Talvi tuo omat hankaluutensa kepeillä liikkumiseen ja työpäivästä selviytymiseen. Kiinteistöpuolen työjärjestelyjen vuoksi talviaamuina lumesta vapaa piha-alue ei ole itsestään selvyys. En

tunnusta olevani turhasta niuhottaja ja hiusten halkoja, mutta talvikunnosapidossa olisi toivomisen varaa. Käsitämättömän niukka hiekoitus ja noin sennepäin kolattu lumi ovat liikuntaesteiselle lähes ylipääsemätön liikuttamisen este.

Koska nykyisessä työssäni päiväni alkavat varsin aikaisin, joskus jopa 7.30, niin talviaamuisin olen usein ensimmäinen, joka tekee jäljet vastataneeseen lumeen. Muutaman kerran olen joutunut ryömimään yltä päältä lumessa kohti työpaikkani ulko-ovea, kun polkua ei ole vielä avattu. Kynnärsauvojen kanssa liikkuessi kulkuväylän pitää olla ”kissanpolkua” leveämpi, sillä jos polku on kapea, reunoillaan yli puolimetriset lumivallit, niin keppien kanssa eteneminen hartiakorvissa on tosi vaikeaa.

Ovatko vammaiset vain toiminnan kohteita?

Otaksun, että saavutettavuuden suhteen kirkolla on vielä paljon tehtävää. Fyysisten esteiden poistamisen syynä on useinkin seurakunnan taloudellisen tilanteen kehnous, tai ainakin se verhotaan sen suojiin. Väittäisin, että suurempi asia on laajentaa saavutettavuuden käsitettä osallisuuden suuntaan ja hälventää siellä esiintulevia ennakkoluuloja. Ovatko seurakunnat valmiita ottamaan työyhteisönsä tasavertaisiksi jäsenikseen eri lailla rajoitteisia ihmisiä? Seurakunnissa on pitkään pidetty vammaisia toiminnan kohteina, heitä on autettu ja avustettu. Olisiko jo aika avata kirkon työpaikkoja vammaisille ihmisille ja antaa heille mahdollisuus toimia hiukan erilaisina subjekteina työyhteisöissä? Parasta asennekasvatusta puolin ja toisin on se, kun eletään arkea rinnakkain tasavertaisina toimijoina erilaisuudesta huo-

limatta. Silloin voidaan lopettaa puhe ja opetus siitä, miten vammaisiin ihmisiin pitää suhtautua.

Kaikkia esteitä ei voida poistaa

Koska olen lapsesta asti ollut liikuntavammaisen, olen jotenkin tottunut siihen, että kaikenlaisia esteitä tulee elämässä eteen. Myös sen, että kaikkia esteitä ei voida koskaan poistaa. Olen tottunut vammaani niin, että välillä pääsee hämärtymään se, että ihan kaikkeen en pystykään osallistumaan, vaikka mielenkiintoa olisikin. En voi osallistua esimerkiksi muutaman päivän opintomatkoille muun työyhteisön kanssa, koska etanavauhdilla en pysty joukon mukana. Työtehtävät olen pystynyt hoitamaan vammastani huolimatta hyvin ja monipuolisesti. Ehkä olen tuonut jollekin asiakkaalleni toivoa siitä, että erilaisenakin tässä elämässä pärjää.

Lähityöyhteisöni, Harjun seurakunnan diakonia, on ottanut minut vastaan ennakkoluulottomasti ja avoimesti tasavertaiseksi yhteisön jäseneksi. En ole ylpeä vammastani, en häpeä sitä, mutta tiedän, että se on osa ammatti-identiteettiäni, jonka olemassaolo näkyy jollakin tavoin vuorovaikutustilanteissa tai tekemissäni ratkaisuissa.

Nykyisessä työssäni menin jokin aika sitten keppieni kanssa avaamaan ovea nimineula rinnassani. Naapuri-seurakunnan pappismies oli oven takana. Nähtyään minut kysyi ”Onko paikalla oikeita työntekijöitä?” ”Oikeita? Olen tämän paikan vastaava, joten tervetuloa!” Sanoisin, että monenlaisia arjen esteitä kirkollakin on poistettavanaan!

● SATU TAHLO-JORTIKKA
Sosiaaliohjaaja
Harjun seurakunta

Inhimillisyyden kohtaamista opettelemassa

Saavutettavuus kirkossa sokean papin näkökulmasta

Keväällä 2010 olin mukana noutamassa ”esimerkillisen työllistäjän” palkintoa. Palkinnon myönsi Vammaisten työllistämisen edistämisseätiö (VATES) ja syynä se, että Kolarin seurakunta oli puolisen vuotta aiemmin valinnut minut, sokean papin, seurakuntapastorikseen. Lähdin palkinnonhakuun ristiriitaisin ajatuksin. Kyselin itseltäni, elämmekö todella maailmassa, jossa myönnetään erikseen palkinto siitä, että kirkossa uskalletaan hyväksyä inhimillisuus sen eri muodoissaan. Eikö tämän tulisi olla itsestään selvää?

Toisaalta, oli myönnettävä, että reaLiteetit puhuivat. Vaikeasti vammaisten ihmisten työllistyminen on hyvin hankalaa niin kirkossa kuin sen ulkopuolellakin. Inhimillisyyden hyväksymisen taito on monella tapaa lapsen kengissä, ja kun sitä jossain ilmenee, on se toki syytä nostaa julkisuuteen. Lopulta päätin olla vain ylpeä itsestäni ja työnantajastani. Erityisesti mieleeni jäivät esimieheni lausumat sanat hänen vastaanottaessaan kunniakirjan: Me emme valinneet ensisijaisesti sokeaa pappia vaan tehtävään pätevimmän papin.

Näiden sanojen myötä jäin pohtimaan, että mikäli selviytymistäni nykyisessä työssäni todella arvioitaisiin ensisijaisesti näkövammaisuuden, ja tuoloin yleensä myös tietämättömyydellä ja peloilla ryyditettyjen ennakkosenttien valossa, olisi virkani todennäköisesti jonkun muun hallussa. Eihän sokeana voi selvitä yksin pitkistä välimatkoista seurakunnan alueella! Ja eihän Kolarissa ole ketään muita näkövammaisia! Miten sokea pappi siel-

lä selviää ilman vertaistukea? Entä jos hän ristiäisissä tipauttaa kastemaljan tai vainajaa siunatessaan horjahtaa avoimeen hautaan? Entä jos virkapuvun helma osuu kynttilään ja kirkko syttyy tuleen? Entä jos...

Kiitos Kolarin seurakunnan, ennakoluuloille ei annettu valtaa. Tietämättömyyttä toki oli, mutta alusta asti oli myös rohkeus kysyä. On selvää, että näkövammaisen papin tuleminen osaksi työyhteisöä on edellyttänyt kaikilta työtovereilta sopeutumista uuteen tilanteeseen. Työyhteisön avoimuus, positiivinen uteliaisuus ja herkkyys uuden oppimiselle ovat olleet avainasemassa. Samalla kun työtoverit ovat opetelleet toimimaan sokean papin kanssa, olemme yhdessä luoneet joukon hyviä käytäntöjä, jotka auttavat minua toimimaan papin työssä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Kanslisti päivittää kirkkoherranviraston ei-sähköistä kalenteria puolestani, kanttori toimii autokuskina ja suntio vahtii silmä kovana, etten astu liian lähelle haudan reunaa.

Olen itse pyrkinyt menemään vastaan työtovereitani tässä prosessissa. Ajattelen, että minulta edellytetään kykyä osata tehdä vammaisen ihmisen kohtaaminen mahdollisimman helpoksi toiselle ihmiselle. On ymmärrettävää ja kestettävää vastassa olevaa tietämättömyyttä ja osaamattomuutta, pelkoa ja jopa vihamielisyyttä. Kun näin toimin, opettelen samalla myös yhä uudestaan itseni tuntemista ja hyväksymistä.

On niitäkin hetkiä, jolloin en itse jaksa uskoa mahdollisuuksiini sokeana pappina. Kun työ ilman näköä käy erityisen raskaaksi, tiedän myös voivani levätä työyhteisöni tuen ja kannustuksen varassa.

Eräänä paukkupakkasaamuna lähdin pitämään jumalanpalvelusta. Olin nukkunut hyvin huonosti ja takana oli jo raskas työviikko. Väsymys, keskittymiskyvyn puute sekä aisteja turruttava kylmyys saivat minut eksymään suunnasta noin kilometrin mittaisella työmatkallani. Aikani harhailtuani aloin olla jo sekä kohmeessa että myöhässä. Hädissäni soitin kirkkoherralle, ja hän lupasi lähteä autolla etsimään.

Miltei välittömästi puhelun jälkeen viereen kaarsi se yksi ainoa pyhäaamun kulkija. Hän otti minut kyytiin ja vei perille. Kirkon pihalla vastaan suihki huuruinen esimieheni. Hänen autonsa ei ollut käynnistynyt, mutta hän oli lupauksensa mukaan lähtenyt etsimään minua potkuri kulkuneuvonaan. Säkastin lämmössä minut vastaanottivat huojentunut suntio ja messussa avusta-

va seurakuntalainen, joka arveli minun eksyneen siksi, että kirkonkellot eivät olleet pakkasen takia soineet.

”.. ja niiden mukhaanhan sie suunnistat töihin, eikö!”

Liikutukseltani sain vasta paljon myöhemmin kerrottua hänelle, että todellisuudessa matkalla töihin maamerkeinani ovat valkoisella kepillä löydetävät tienristeykset, postilaatikkorivit ja talojen seinustat. Kerroin myös sen, että itsenäinen liikkuminen ilman näköä vaatii paljon erillistä työskentelyä ammattitaitoisien liikkumistaidonohjaajan kanssa. Lisäsin senkin, että talvisin liikkuminen on hiljaisella maaseudulla lumiolojen vaihdellessa hyvin vaativaa, minkä vuoksi liikunkin talvella paljon taksilla sekä työtovereiden tai avustajan kyydissä.

Minulle saavutettavuus kirkossa työni näkökulmasta merkitsee sitä, että voin tehdä työtäni yhdenvertaisesti muiden työntekijöiden kanssa. Tämä edellyttää paitsi elämän inhimillisyyttä ymmärtävää työyhteisöä, myös yhteiskunnan kustantamia apuvälinei-

tä ja palveluita työnteon tueksi. Lisäksi saavutettava kirkko edellyttää halua inhimillisyyden ymmärtämiseen myös seurakuntalaisiltani. Samalla olen valmis itsekkin haastaviin kohtaamisiini.

Astun sisään kastekotiin. Tunnelma on riehakas. Eteinen täyttyy ympärilläni lasten sekä innosta haukkuvan koiran hyörintästä. Tartun hetkeen tervehtien sekä koiraa että lapsia, riisun kenkäni ja hapuilen seinustalta naukkua. Eteisen väki hiljentyy seuraamaan ilmeisen vaikuttavaa sisääntuloani. Katkaisen hiljaisuuden kysymällä, ovatkohan isä ja äiti kotona.

”Hei, mie autan ko siehän et nää mithään.”

Pieni tahmea käsi tarttuu omaani. Varovasti astelen kenkä- ja vaatemerren poikki peremmälle.

”Isä ja äiti, pappi tuli.”

Isä herkeää ensimmäisenä lehtensä takaa ja nousee hitaasti tervehtimään

tarjoten tuolia alleni. Kun pöydän toiselta puolelta korviini erottuu pienokaisen tuhina, arvaan istuvani äitiä vastapäätä. Nousen uudelleen ylös, kierrän pöydän toiselle puolen ja ojentan kättäni tuhinnaa kohti.

”Mie tässä justhiinsa imetän”, kuuluu hiljainen vastaus tervehdysyritykseeni.

Hieman kankean alun jälkeen pääsemme vähitellen itse asiaan. Kun lapsen nimi on sovittu, on juteltu kasteen merkityksestä ja kastejuhlan käytännöistä, alan tehdä lähtöä. Tahmeakäntinen sisään taluttajani kiipeää sylini yrittäen 4-vuotiaan innolla irrottaa valkeaa papinkaulustani. Nostan hänet ystävällisesti lattialle. Hän kiepsahtaa pöydän alle ja heläyttää sieltä iloisesti:

**”Papinsukhiin jäi verta!”
”Antheeksi vain, en ollukhaan ehtiny korjata jälkiä pois.”**

Isäntä on vasta ollut poron teurastuspuuhissa, ja kengissä on ilmeisesti kulkeutunut hieman verta eteisen lattialle. Niin viriää keskustelu vielä poronhoidon arjesta. Siitä saankin mukavan näkökulman kastepuheeseen, jossa totean, että samalla tavoin kuin porot merkitään tietylle omistajalle kuuluviksi, samoin saa lapsikin kasteessa ottaansa ja rintaansa ristinmerkin. Tuo merkki on toivon ja elämän merkki, ja merkki siitä, että kastetulla lapsella on Jumalan lapsen oikeudet.

Jumalan lapsen oikeuksien puolesta puhutaan myös silloin, kun puhutaan saavutettavuudesta kirkossa. Kirkko on paikka, jonne kaikkia kutsutaan sellaisina kuin he ovat. Kirkossa olemme kaikki ihmisiä. Tuomme mukamme paitsi erilaisuutemme, myös tietämättömyytemme, pelkomme ja ennakoasenteemme. Olkoon kirkko paikka, jossa voimme yhdessä opetella kohtaamaan toinen toisemme sellaisina kuin Luoja meidät kunkin loi.

● HANNELE JUUTINEN
Seurakuntapastori
Kolarin srk

Pentti Laurila, (89) käy silloin tällöin Ristinkirkossa. Häntä ovat tervehtimässä kirkkoväärtinä Teuvo Manninen (edessä), Kimmo Harra ja Kari Viitanen (takana)

Ristinkirkon ovella tervehtii kirkkoväärti

Kimmo Harra on tullut ajoissa kirkkoon, sillä hänellä on tänään väärtivuoro Kari Viitanen ja Teuvo Mannisen kanssa. Kun ensimmäiset kirkkovieraat saapuvat, väärtit ovat heitä jo tervehtimässä ovella.

– Tämä on mukava vapaa-ajan palvelutehtävä, jossa voi tuoda hyvää mieltä ihmisille, toteaa **Kimmo Harra**, joka toimii Ristinkirkon kirkkoväärtinä Keski-Lahden seurakunnassa. Monesti mielihyvä koostuu monista pienistä puroista, joista lämmin kohtaminen kirkon ovella voi olla yksi, toteaa Harra.

Kulkija nousee rappusia ja astuu sisälle Ristinkirkkoon. Hän ei tiedä, missä virsikirjat ovat, mutta väärti ojentaa hänelle sellaisen sekä neuvoa, missä on parhain kuuluvuus. Lahden Ristinkirkkoon on helppo tulla, sillä kirkkoväärti osaa ohjata kirkkovieraita. Väärtejä on monissa muissakin Suomen kirkoissa. Tehtävät vaihtelevat seurakunnasta toiseen. Yleensä väärtit avustavat, opastavat ja ovat vastaanottamassa kirkon ovilla.

Vanha luottamustoimi

Kirkkoväärti on ollut Suomessa tärkein seurakunnallinen luottamusteh-

Anna-Mari Kopo

tävä 1800-luvulle asti. Kirkkoväärti huolehti seurakunnan taloudesta, köyhäin kassasta, kirkon kassasta, maanomaisuudesta ja hautausmaista sekä kokosi erilaisia maksuja. Oikeastaan kirkkoväärti oli lähes kunnanjohtaja, koska kirkko huolehti myös nykyisestä kunnallishallinnosta.

Kirkkoväärtin tehtävä oli merkittävä ja hänen tuli nauttia seurakunnan luottamusta ja arvostusta. Koska taloudenhoito kuului tehtäviin, väärtin piti olla luku- ja kirjoitustaitoinen eikä oppineisuuskaan ollut pahasta. Kirkon isänniksi eli väärtteiksi valittiin varakkaita talollisia, jopa säätyläisiä.

Nykyisin kirkkoväärtit ovat seurakunnan vapaaehtoisia, jotka avustavat ja opastavat ihmisiä jumalanpalveluksessa. Tehtävät vaihtelevat seurakunnasta toiseen. Keski-Lahden seurakunnassa kirkkoväärtejä on sekä Mukulan kirkossa että keskustassa olevassa Ristinkirkossa.

Kirkkoväärtin tapaa yleensä heti ovella. Tervehtimisen lisäksi hän voi jakaa ohjelmia ja virsikirjoja, opastaa erilaisissa kysymyksissä, auttaa liikuntaesteisiä henkilöitä sekä huolehtii yleisestä järjestyksestä. Monesti kysytään esimerkiksi, missä kohdassa kirkkosalia kuulolaite toimii parhaiten. Kirkkoväärtit saattavat myös lukea jumalanpalveluksessa raamatuntekstejä, kerätä kolehtia ja avustaa ehtoollisella.

Kaikki eivät kuitenkaan ole halunneet ehtoollisavustusoikeutta, koska tehtävä jännittää monia. Keski-Lahden seurakunnassa kirkkoväärtit ovat kaikki miehiä, koska kyseessä on eräänlainen miesten piiri.

Kirkkoväärti tulee tutuksi

Koska kirkkoväärtit ovat aina ovella tervehtimässä, he tulevat monille kirkkovieraille tutuiksi. Samalla ihminen tulee huomatuksi ja saa lämpimän tervehdyksen. Palkitseva kokemus voi rohkaista ihmisiä tulemaan toistekin kirkkoon. Samalla voidaan vaihtaa muutama sana päivän kuulumisista.

Kimmo Harra on yksi Ristinkirkon kirkkoväärteistä. Ristinkirkon kirkkoväärtiringissä on 28 miestä, joista kahdellakymmenellä on oikeus avustaa ehtoollisella. Kimmo Harra on ns. yhteysväärti, joka hoitaa väärtien kokoontumisia ja yhteisiä tehtäviä. Kimmo pitää vuorolistan ajan tasalla. Väärtin tehtävä tulee yhdelle miehelle noin kahdesta neljään kertaa puolen vuoden aikana.

– Kirkkoväärtin tehtävä voi auttaa eläkkeelle siirtyvää miestä uudessa tilanteessa. Silloin väärtin tehtävä voi auttaa täyttämään tyhjiötä. Tehtävä voi tuntua silloin hyvin mielekkäänä ja tärkeänä, Harra painottaa.

● ANNA-MARI KOPO

Uudistetut kasvatuksen ja diakonian erityiskoulutukset käynnistyvät

Kirkon koulutustarjonta vuodelle 2013 on ilmestynyt. Diakoniatyön ja kasvatuksen ammattilaisille (ml. papit) tarjotaan omia korkeatasoisia diakonian (DEK) sekä kasvatuksen (KEK) erityiskoulutuksia. Niiden vastuullisena järjestäjänä on Kirkon koulutuskeskus, joka antaa myös todistukset erityiskoulutuksista. Koulutusten järjestämiseen osallistuvat myös muut Kirkkohallituksen yksiköt ja yhteistyötä tehdään myös kouluttavien laitosten ja järjestöjen kanssa.

Kirkon työntekijät tarvitsevat koulutusta, sillä työtä tehdään henkisen, hengellisen ja taloudellisen muutoksen keskellä. Vaativissa, voimavaroja kuluttavissa olosuhteissa on tärkeää vahvistaa työntekijän ammatillista osaamista, herättää innostusta kirkon työhön ja avoimeen vuorovaikutukseen seurakuntalaisten kanssa.

Uudistetut erityiskoulutukset on tarkoitettu kokeneille kirkon työntekijöille ammattitaidon syventämiseen ja seurakuntatyön kehittämiseen. Koulutusten tavoitteena on vahvistaa, syventää ja laajentaa kasvatuksen tai diakonian ydinosaamista, edistää teologian ja käytännön työn vuoropuhelua sekä kehittää omaa työtä.

Koulutukset ovat 35 opintopisteen laajuisia ja ne muodostuvat seitsemästä 5 opintopisteen kokonaisuudesta, moduulista. Yksi moduuli rakentuu tavallisesti kahdesta 2-3 päivän lähiopetusjaksosta sekä etätehtävistä. Kehittämishanketta tai opinnäytetyötä ei erityiskoulutuksissa ole, vaan kuhunkin moduuliin kuuluvat kehittämistehtävät muodostuvat koulutuksen päättyessä omaa työtä kehittäväksi kokonaisuudeksi.

Molempiin koulutuksiin sisältyy kolme tehtäväaluetta yhteistä moduulia

ja neljä vapaavalintaista moduulia, jotka valitaan laajemmasta valikoimasta. Opiskelija valitsee valinnaiset kokonaisuudet oman kehittämisalueensa mukaisesti. Joustavuutta opintoihin tuo myös se, että työntekijä voi suorittaa erityiskoulutuksen opintokokonaisuudet oman aikataulunsa mukaisesti. Myös yksittäisen moduulin voi opiskella ilman, että sitoutuu opiskelemaan erityiskoulutuksen kokonaisuutta.

Diakonian erityiskoulutus (DEK)

Kirkon koulutuskeskus järjestää vuonna 2013 seuraavat moduulit
Yhteiset moduulit:

- Diakonian teologia

Vapaavalintaiset moduulit:

- Surun, kuoleman ja kriisien kohtaaminen
- Dialogisuus kirkon työssä
- Seurakunta maahanmuuttajan kotina

Kasvatuksen erityiskoulutus (KEK)

Kirkon koulutuskeskus (KK) ja Kirkon kasvatusta ja perheasioiden yksikkö (KKP) järjestävät vuonna 2013 seuraavat moduulit

Yhteiset moduulit

- Dialogisuus kirkon työssä (KK)
- Kasvatuksen menetelmät (KK)
- Teologia ja pedagogiikka kristillisessä kasvatuksessa (KK)

Erityisosaamisen vapaavalintainen moduuli

- Surun, kuoleman ja kriisien kohtaaminen (KK)

Erityisnuorisotyön erityisosaaminen

- Yhteisöllisyys, erityiskasvatusta ja ohjausta (KKP)
- Kirkon erityisnuorisotyö, lastensuojelu ja ongelmakäyttäytyminen (KKP)

Yhteistyökumppanien kanssa toteutettavat moduulit

Nuorisotyön erityisosaaminen

- Nuisku-ohjaajakoulutus, (kaksi koulutusta) Espoon hiippakunta ja Nuorten Keskus (kaksi koulutusta)
- Nuoret seurakuntalaisina, Nuorten Keskus

Varhaiskasvatuksen erityisosaaminen

- Lapsen ja perheen hengellisyyden tukeminen (spiritualiteettikoulutus), Seurakunta-opisto
- Uskontokasvatuksen mentorointi varhaiskasvatuksessa (kaksi koulutusta), Seurakunta-opisto ja Lapuan kristillinen opisto
- Varhaiskasvatuksen pedagogiikka (kaksi koulutusta), Seurakuntien Lapsityön Keskus ja Lapuan kristillinen opisto
- Varhaiskasvatuksen uskontokasvatuksen kouluttajakoulutus (kaksi koulutusta), Seurakunta-opisto ja Seurakuntien Lapsityön Keskus

Varhaisnuorisotyön erityisosaaminen

- K12-ohjaajakoulutus 1. osa, Poikien ja Tyttöjen Keskus
- K12-ohjaajakoulutus 2. osa, Poikien ja Tyttöjen Keskus
- Leirireppu – oman leirityön kehittämiskurssi, Poikien ja Tyttöjen Keskus

Kasvatuksen ja diakonian erityiskoulutusten esitteet sekä tarkemmat tiedot moduulien toteutuksista ja ilmoittautumisista löytyvät Kirkon henkilöstökoulutuskalenterista www.sakasti.evl.fi./koulutus

Lisätietoja koulutuksista antavat koulutuksen työalasihteeri/diakonia Helena Tuominen helena.tuominen@evl.fi ja koulutuksen työalasihteeri/kasvatusta Minna Törrönen minna.torronen@evl.fi.

Taasko taivaallista

Kirjoitin aikanaan (Diakonia 2/2008) varsin kriittisen näkemyksen kirkon vammaispoliittisesta ohjelmasta, jota pidin teologisesti mutta myös yhteiskunnallisesti kovin kevyenä, jopa mahona. Palautetta pesi.

Siksi voinkin iloita siitä, että mitä ilmeisimmin juuri Kirkko kaikille -ohjelman ja sen kontekstissa syntyneen kirkon vammaistyön neuvottelukunnan työskentelyn ansiosta on kirkossamme toteutunut vaikuttava tiedostamisprosessi. Tyylikkääksi merkeiksi siitä lukisin vaikkapa ne ohjelman innovatiiviset konkretisoinnit, jotka ovat syntyneet Turussa ja Tampereella.

Kirkon ajattelu ei muuntunut osallisuutta, aitoa subjektiutta, esteettömyyttä ja tasa-arvoa korostavaksi ennen kuin oli vähän pakko, ainakin henkinen pakko. Tätä pakkoa siivitti erityisesti viime vuosikymmenien maailmanlaajuinen herkistymisen vammaisten ihmisoikeuksille ja kansainvälinen integraatio- ja inklusiokeskustelu. Ihmisoikeuksien pitkä ja hidaskäyttö vammaisten kohdalla huipentui YK:n yleissopimukseen vammaisten henkilöiden oikeuksista vuonna 2006. Saksassa – erityispedagogisen tradition kantamaassa – se on ratifiointinsa jälkeen nostattanut kuumaa keskustelua siitä, ovatko erityisopetus, erityisluokat ja -koulut enää ylipäättään oikeutettuja. Tuota keskustelua kannattaisi seurata tarkasti Suomessakin.

Vammaisten henkilöiden oikeus osallisuuteen, tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen on nyt siis jopa globaalisti selvä ja yhteinen periaate.

Alkeellisimpienkin ihmisoikeuksien todentuminen sen sijaan laahaa tunnetusti ikävän monessa maailmamme maassa niin vammaisten kuin evammaistenkin kohdalla kaukana perässä. Kansainväliset sopimukset näyttävät kuitenkin suuntaa ja määrittelevät yhteiset moraaliset normit. Näin ne eivät ainoastaan uudista kansallista lainsäädäntöä vaan toimivat myös totuuden ja oikeuden peileinä ihmisoikeuksien loukkaajille.

Kirkon avautumiselle kaikille on pian tulossa jatkoa. Kirkon vielä nimiänsä viettämätön saavutettavuusohjelma on valmistumassa tämän syksyn kuluessa. Sen luonnosversio on jo löydettävissä kirkon nettisivustoilta. On varsin fiksu ja rohkea ratkaisu laittaa keskeneräinen dokumentti ajoissa pohdittavaksi; jo siinä vaiheessa kun paperin muotoja voi vielä hioa. Pakko siis kommentoida...

Kirkon saavutettavuusohjelma pyrkii määrittelemään saavutettavuuden ja samalla osallisuuden teologisen perustelun. Tavoite on hyvä ja jalo. Hyvä ja jalo, koska saavutettavuus voidaan tulkita hyvinkin yksipuolisen funktionaalisesti. Tällöin kysymys on pelkästään esteettömyyden – lähinnä teknisestä – mahdollistamisesta. Esteettömyys on taattu sellaisilla keinoilla kuin induktiosilmukka, kulkureittien opastus, pistevirsikirja, viittomakielen kirkkokäsikirja, paperiset puhekopiot, valaistus ja selkokieli. Jälkiä tällaisesta painotuksesta löytyy toki saavutettavuusluonnoksessakin, jonka mukaan ”sähköisesti avautuvat ovet saavat tulijan tuntemaan itsensä tervetulleeksi”. Näinköhän se riittää?

Edellä mainitut tekniset avut ovat välttämättömiä ja arvokkaita asioita saavutettavuuden helpottamiseksi, mutta sen takaamiseksi täysin riittämättömiä. Riittämättömiä etenkin jos saavutettavuuteen liitetään kiinteästi sellaiset harvinaisen haastavat sisällöt kuin osallisuus ja yhdenvertaisuus. Sen oven avautumisesta ei sen enempää kirkon historiassa kuin nykyisyydessäkään ole ollut mitään takeita. Työntekijä- ja auktoriteettikeskeinen ajattelu on niin syvällä niin kirkon työntekijöiden kuin seurakuntalaistenkin sielussa, niin syvällä, että sen muuntumiseen tarvitaan selkeä kulttuurimurros.

Tuleva ohjelma takoo saavutettavuusvaateelleen rajut teologiset perustelut. Sen mukaan ”kirkon saavutettavuusohjelma nousee evankeliumin ytimeksi” ja siinä on ”kysymys kirkon perustehtävästä”. Jos näin on – niin kuin epäilemättä onkin – joudun kuitenkin ihmettelemään, miksi evankeliumin ydin ja kirkon perustehtävä ovat olleet sitten niin kauan hakusessa? Vammaisten oikeuksien, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien esitaistelijoiksi kirkoista ei pahemmin ole ollut, vaikka teologisia perusteluja tälle kutsumukselle olisi ollut harvinaisenkin runsaasti.

Evankeliumin ydintä ja kirkon perustehtävää luonnos jäsentää neljällä peruskäsitteellä – luotu, pelastettu, yhteyteen kutsuttu, vastaanotettu. Näiden yhteisenä otsakkeena on – varsin yllättäin – ihminen kirkossa. Otsake herättää mielessäni vilpittömyyden hämmästyksen; onko ihminen siis vain kirkossa luotu, pelastettu, yhteyteen kutsuttu ja vastaanotettu?

kiiltokuvaa?

Eikö kirkon antropologialla olekaan siis mitään relevanssia tai sanottavaa ”pahassa maailmassa”, kirkon ulkopuolella? Mikä on näiden perusolettamusten yhteiskunnallinen viesti, mitä niistä seuraa vai seuraako yhtään mitään? Luonnos vaikuttaa kokonaisuudessaankin hämmästyttävässä määrin kirkollisen sisäsiittoiselta – vammais- tai vanhuspoliittiselle yhteiskunnalliselle keskustelulle siltä ei riitä kuis-kaustakaan kannanotoksi.

Ohjelmaluonnoksen teologia rakentuu joka tapauksessa väkevästi kristilliselle antropologialle, joka jää leijumaan omaan hurskaaseen todellisuuteensa. Se kylläkin kertoo sisältävänsä ”yhdenvertaisuuden ja osallisuuden teologiset ja ihmisoikeuksista nousevat perusteet”. Ohjelma ei nykymuodossaan pidä lupaustaan, ei teologista eikä ihmis-oikeudellistakaan. Ikävä kyllä.

Saavutettavuus-luonnoksen teologisen osion kieli muistuttaa pastoraalista ylistyslaulua. Se tuntuu raikkaalta ja innostavalta, ainakin kirjoittajan entusiasmia on aidosti aistittavissa. Aluksi runollinen teksti puhutteli, mutta mitä pitemmälle luin, sitä suuremmin minua alkoi myös ärsyttää. Olo on välillä kuin olisi kuuntelemassa vielä raikkaan innostuksen vallassa hehkuvan nuorisopastorin rippipuhetta – ”Jokainen on kaunis. Minä! Ihme!...Sinä! Ihme!”

Ou jee!

Olenko siis pelkästään liian kyyninen ja ilkeä ihminen? Voi olla, mutta en oikein enää aikoihin ole jaksanut niellä kirkollista ideaalteologiaa, joka leijuu niin kovin korkeissa taivaal-

lisissa sfääreissä, että sekä yhteiskunnalliset että kirkolliset realiteetit ja samalla totuudellisuus näyttävät unohdettavan kokonaan. Niin ehjää ja söpöä kaikki meidän kristittyjen keskuudessa on: ”Ehtoolliselle tulemme yhdessä, asetumme rinnakkain katse samaan suuntaan. Raamatun hyvä sanoma koskettaa kaikkia. Kirkossa rukoillaan ja lauletaan toisten kanssa. Siellä Jeesus Kristus on omiensa keskellä, ystäviensä joukossa. Kuulumme yhteen toisten kastettujen kanssa, kuulumme yhteen Jeesuksen kanssa. Kristittyjen yhteys ylittää niihinkin, joita emme itse koskaan tapaa. Ennen meitä eläneet kristityt ja eri maissa ja eri kristillisissä kirkoissa elävät kastetut ovat samaa joukkoa meidän kanssamme. Kristuksen kirkko on maailmanlaajuinen. Sen osallisuuteen kutsutaan kaikkia. Yhteys ulottuu jopa niihin kristittyihin, jotka ovat jo päässeet perille taivaan kotiin. Osallisuus ylittää viimeisenkin rajan.”

Kaunis, puhuttelevakin kuvaus, mutta teologinen perustelu? Sellaiseksi pelottavan naiivi. Joskus tuntuisi rehellisemmältä ja myös huomattavasti uskottavammalta, jos kirkossa puhuttaisiin aivan oikeasti totta eikä piirrettäisi taivaallista kiiltokuvaa, jossa sekoitetaan se, miten pitäisi olla ja se, miten todellisuudessa on. Kaipaan

kirkoltani ohjelmaa, joka alkaa omalla synnintunnustuksella ja näkee vaivaa etsiä itselleen realistisen kontekstin analysoimalla ne taloudelliset, yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät, jotka eivät anna vammaiselle sen enempää oikeutta, tilaa kuin mahdollisuuttakaan elää täyttä elämää, yhä useammin eivät edes oikeutta syntyä.

● KAI HENTTONEN

Markus Henttonen

Mustasaarelainen Veli-Matti Lehtinen keskustelee Raamatusta mielellään pappien kanssa. Joskus keskustelu voi käantyä väittelyksikin Raamatun tulkinnasta. Ihan tavalliseen tapaan väittely ei kuitenkaan suju, sillä Veli-Matti Lehtinen on puhevammaisen eikä siis kommunikoi puheella.

Valtakunnallista puhevammaisten viikkoa vietetään 1.-6.10. Lisätietoja: www.papunet.net/puhevammaistenviikko

Katja Lösonen

Veli-Matti Lehtisen kommunikointitaulussa on noin tuhat erilaista symbolia, joita yhdistelemällä hän muodostaa lauseita. Hengelliset asiat ovat hänelle tärkeitä, ja niistä keskusteluun onkin taulussa kokonainen oma osionsa.

Uskosta voi puhua Bliss-symboleilla

Veli-Matti Lehtinen käyttää kommunikoinnissaan Bliss-kieltä, joka perustuu symboleihin. Hänellä on käytössään kommunikointitaulu, jossa on noin tuhat merkkiä. Hän osoittaa symboleita sormellaan ja Bliss-kieltä osaava tulkki tulkitsee hänen sanomansa ääneen. Hengelliset asiat ovat Veli-Matti Lehtiselle tärkeitä, ja niitä varten taulussa onkin kokonaan oma osastonsa, johon on valittu alan keskeistä sanastoa symbolein ja piirroskuvien kuvattuna.

– Tuhat symbolia on vähän, mutta niitä yhdistelemällä pärjää, kun molemmat ovat luovia ja tulkki aina tarkistaa, onko hän ymmärtänyt oikein, Veli-Matti Lehtinen kertoo tulkkinsa Sirkka-Liisa Talvitien avustamana.

Luovuutta todella tarvitaan. Kun tulkki esimerkiksi valittelee kuumuutta ja Veli-Matti Lehtinen vastaa hänelle muodostamalla lauseen ”hame ei tuule”, tulkki tietää, että Veli-Matti haluaa sanoa, että tulkilla on päällään hame, jonka kangas ei hengitä.

– Symbolit ovat tulkille vinkkejä siitä, mitä Veli-Matti haluaa sanoa. Hän

on hyvin kärsivällinen ja näyttää tarvittaessa aina lisää merkkejä, kunnes ymmärtän, mitä hän tarkoittaa, Sirkka-Liisa Talvitie kertoo.

Veli-Matti Lehtinen ymmärtää puhetta, vaikka ei pystykään sitä itse tuottamaan. Niinpä hän voi käydä esimerkiksi jumalanpalveluksessa ilman erityisiä apuvälineitä. Seurakunnan keskustelutilaisuuksiin hän tarvitsee mukaansa Bliss-työnsä ja tulkki. Niiden avulla hän on mm. käynyt aikoinaan puhumassa nuorille uskosta koulussa ja seurakunnan tilaisuuksissa.

Osa puhevammaisista ihmisistä kuitenkin tarvitsee apua myös puheen ymmärtämiseen.

– Vuorovaikutuksen sujuminen edellyttää, että ymmärrämme toisiamme. Puheen ymmärtäminen voi olla vaikeaa osalle vaikeasti afaattisia tai kehitysvammaisia ihmisiä. Voimme tukea ymmärtämistä mukauttamalla omaa puhettamme selkeämmäksi ja käyttämällä lyhyitä lauseita. Ymmärtämistä auttaa myös hitaampi puhenopeus, avainsanojen paino-

tus, kirjoittaminen tai piirtäminen. Jos puhevammaisen henkilö käyttää kommunikoinnissaan kuvakansiota, voi omaa puhetta kuvittaa näyttämällä kansiosta avainkuvia. Tärkeintä on varmistaa, että itse olemme ymmärtäneet puhevammaisen henkilön viestit ja että hän on ymmärtänyt meitä, Kehitysvammaliiton tietotekniikka- ja kommunikaatiokeskuksen Tikoteekin johtaja Eija Roisko neuvoo.

Jumala alkoi puhua 3-vuotiaalle

Uskon asiat ovat olleet Veli-Matti Lehtiselle aina tärkeitä. Hän kertoo, että Jumala alkoi puhua hänelle, kun hän oli 3-vuotias. Hän muistaa lapsuudestaan, kuinka pappi kirkossa sanoi hänelle, että hän tulisi vielä puhumaan Jumalan sanaa.

– Minä ihmettelin sitä, samoin ystävät ympärilläni, koska en puhunut olenkaan. Eikä silloin ollut vielä Blissejä.

15-vuotiaana hän pysähtyi ajattelemaan, miksi elää tässä maailmassa. 16-vuotiaana hän löysi Raamatun kasetteina, jotka hän kuunteli läpikotaisin. Pari vuotta myöhemmin hän meni mukaan seurakunnan toimintaan.

– Asuin silloin laitoksessa Eskoossa, jossa yksi hoitaja huomasi, että kuuntelen paljon Raamattua ja hengellisiä lauluja. Hän kysyi, haluaisinko osallistua hengelliseen kokoukseen. Minä lensin ilosta ja vastasin kyllä, Veli-Matti Lehtinen kertoo.

– Tiedän kaiken Raamatusta. Pappi ihmetteli sitä rippikoulussa, jota kävin 16-vuotiaana.

Veli-Matti Lehtinen on aina ollut hyvin aktiivinen seurakuntalainen; hän käy seurakunnan tilaisuuksissa jopa kolme kertaa viikossa.

– Joskus olen pitänyt taukoa ja mennyt hiljaisuuteen olemaan Jumalan läsnäolossa ja hoidossa. Olen halunnut hetkeksi ottaa etäisyyttä seurakunnasta, mutta en Jeesuksesta. Usein ihmiset vain juoksevat hengellisestä tilaisuudesta toiseen seurustellakseen toistensa kanssa, mutta eivät pysähdy seurustelemaan Jumalan kanssa, Veli-Matti Lehtinen pohdiskelee.

Veli-Matti Lehtinen ei tarvitse apua saarnan ymmärtämiseen, mutta sen sijaan hän sanoo, että joskus papit tarvitsisivat apua Jumalan sanan ymmärtämiseen. Hän kokee, että on saanut seurakunnasta aina sitä, mitä on tarvinnut ja hänet on kohdattu hyvin. Muita puhevammaisia ihmisiä ajatellen hän pohtii, että esimerkiksi virsiä voisi kuvittaa tai tukea symboleilla niin, että niiden sanoma olisi helpommin ymmärrettävä.

Puhevammaisten ihmisten mahdollisuuksia osallistua seurakuntien toimintaan edistää lokakuussa julkaistava kirkon saavutettavuusohjelma. Sen tavoitteena on yhdenvertaisuuden ja osallisuuden vahvistaminen kirkossa.

– Saavutettavuusohjelman käytännön panon seurauksena voimme ehkä tulevaisuudessa kuulla selkokieli-

saarvoja, joiden ymmärtämistä helpotetaan seinälle heijastettavilla kuvilla, Tikoteekin johtaja Eija Roisko toivoo.

Selkokielineen Raamattu on Veli-Matti Lehtisen mielestä hyvä niille, joilla on ymmärtämisen ja lukemisen vaikeuksia. Sen sijaan tuoreimmista Raamatun käännöksistä ja nykykielisistä Raamatun versioista hän ei pidä.

– Olen huolissani maailmasta, jossa Raamattu menettää merkitystään. Sen sanomaa on lievennetty liikaakin.

Henkilökohtaisen avustajan kanssa Filippiineille

Veli-Matti Lehtisellä on puhevamman lisäksi CP-vamma. Hän asui kehitysvammalaitoksessa noin 20 vuotta eli koko lapsuutensa. Sen jälkeen hän asui Vaasassa invalidien palvelutalossa toiset 20 vuotta, kunnes sai viitisen vuotta sitten oman kodin Mustasaaressa. Hänellä on päiväsaikaan tukeaan henkilökohtaisia avustajia, jotka hän on itse valinnut ja joiden työnantajana hän toimii. Avustajia on yhteensä neljä, jotka kiertävät työvuoroissa. He ovat apuna kotiaskareissa ja kodin ulkopuolella asioimisessa.

Veli-Matti Lehtinen kehuu Mustasaaren kuntaa hyvistä palveluista. Myös Kela antaa hänelle puhevammaisten tulkkausta aina tarvittaessa. Käytännössä hän tilaa tulkin nyky-

ään noin kerran viikossa. Muina aikoina hän pärjää avustajiensa kanssa ilman tulkkia.

Pientä haastetta elämään toi se, että Veli-Matti valitsi itselleen avustajan, joka on kotoisin Filippiineiltä ja käynyt Suomessa ruotsinkielistä oppilaitosta eikä juuri osaa suomea. Eleillä ja konkreettisesti käsillä näyttämällä päästiin alkuun. Lisäksi Veli-Matti Lehtinen käyttää aina tarvittaessa internetin Google-kielenkääntäjää.

Tulkki lisäsi Bliss-tauluun englanninkieliset käännökset symboleille, mikä on helpottanut kommunikointia. Veli-Matti Lehtinen onkin äärimmäisen tyytyväinen nykyisiin avustajiinsa.

– Olen lähdössä avustajapariskuntani kanssa kolmeksi kuukaudeksi Filippiineille talvella, hän kertoo. Tulkki lähtee mukaan kahdeksi viikoksi, mutta sen jälkeistä aikaa varten Veli-Mattille on mm. nauhoitettu CD-levylle hänen itse avustajiensa kanssa kirjoittamia saarvoja, joita hän tulee tarvitsemaan perillä.

– Minusta tuntuu, että pitkän tauon jälkeen olen valmis puhumaan Jumalan sanaa jälleen. Jumalan sanan saarnaaminen ulkomailta toteutuu nyt. Olin teini-ikäisenä pyytänyt Jumalalta saada lähteä saarnaamaan Jumalan sanaa. Tämä on rukousvastaus. Mielestäni se, että olen CP-vammaisen, ei estä minua lähtemästä toteuttamaan Jumalan antamaa tehtävää jopa kaukomaille asti.

Matka vieraisiin olosuhteisiin ei Veli-Matti Lehtistä pelota.

– Olen kuullut, että Filippiineillä esimerkiksi hissit ovat suuria, toisin kuin Suomessa, jossa niihin ei aina mahdu sähköpyörätuolilla sisään, hän kuittaa.

● ANNELI PUHAKKA
Viestintäpäällikkö
Kehitysvammaliitto

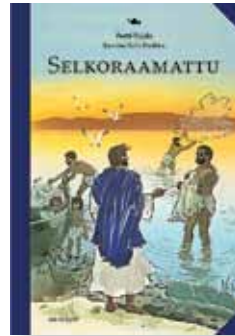
Lisätietoa internetissä:

Rippikoulu olemuskielellä:

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?Open&cid=Content229FF7>

Tietoa puhevammaisuudesta:

www.papunet.net/puhevammaisuus

Anneli Puhakka

Henkilökohtainen avustaja Imee Ingo ja puhevammaisten tulkki Sirkka-Liisa Talvitie avustavat Veli-Matti Lehtistä niissä tehtävissä, joissa hän itse haluaa apua.

Diakonia ja raha

Diakonian tutkimuksen päivä

perjantaina 2.11.2012 Tieteiden talolla (Kirkkokatu 6) Helsingissä

Ohjelma

Klo 9 aloitussanat

Diakonian tutkimuksen seuran
puheenjohtaja **Mikko Malkavaara**

Klo 9.15 esitelmät

Kansantaloustieteen professori

Vesa Kanniainen: *Köyhyyden
kansantaloustiede?*

Sosiaalineuvos **Antti Lemmetyinen:**

Diakonia markkinoilla

Yliopettaja **Raili Gothóni:**

*Diakonian taloudellisen avustamisen
vaikuttavuus ja auttamisen
instrumentit*

Klo 11.30 lounastauko

Klo 12.30 työryhmät

1. *Vaikuttaako diakonia
yhteiskunnassa?* (**Jouko Karjalainen**)

2. *Onko rahasta apua?* (**Tiina
Saarela**)

3. *Markkinoistuuko diakonia?*
(**Mikko Malkavaara**)

4. *Diakonia ja nuorten syrjäytyminen*
(**Tomi Oravasaari**)

4. avoin ryhmä (**Tiina Ikonen**)

Klo 15 Sivellin-palkinnon jakaminen ja päivän päätös.

Diakonian tutkimuksen päivään ei tarvitse ilmoittautua etukäteen. Osallistuminen on maksutonta.

Työryhmätyöskentely

Päivän osallistujat ovat tervetulleita kertomaan tekeillä tai suunnitteilla olevista diakoniaa käsittelevistä tutkimus- tai kehittämishankkeista iltapäivän työryhmiin. Keskustelua käydään työryhmissä esitettävien alustusten pohjalta. Jokaiselle alustukselle varataan aikaa noin 15–20 minuuttia, minä lisäksi on noin 10–15 minuuttia aikaa keskustelulle.

Alustajaksi ilmoittaudutaan etukäteen Tiina Ikoselle (tiina.h.ikonen@helsinki.fi, 09-191 22105). Ilmoittau-

tuessa toimitetaan tiivistelmä alustuksen aiheesta, alustuksen otsikko sekä omat yhteystiedot. Alustajat voivat esittää toiveen siitä, missä työryhmässä he haluaisivat alustaa. Ilmoittautua tulee 5.10.2012 mennessä.

Tervetuloa!

Diakonian tutkimuksen seura (DTS)

Lisätietoja

Diakonian tutkimuksen seuran
sihteeri Tiina Ikonen
tiina.h.ikonen@helsinki.fi,
puh. 09 191 22105

www.dts.fi

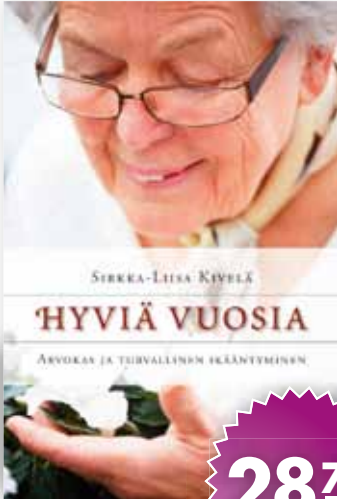

Laajan valikoiman ja hyvän palvelun kristillinen kirjakauppa, josta löydät kaikkien kustantajien kristilliset kirjat. Tervetuloa ostoksille myymälään ja verkkokauppaan!

SACRUM

Kaikkea maan ja taivaan väliltä.

28,70

Sirkka-Liisa Kivelä

Hyviä vuosia

Arvokas ja turvallinen ikääntyminen.

Kirjassa nostetaan esille teemoja, jotka liittyvät ikääntyvien arkeen ja siitä selviytymiseen. Kirjoittaja tarkastelee myös arvokkaan ja turvallisen vanhenemisen yhteiskunnallisia edellytyksiä ja toteutumista. Hyvä elämänlaatu kuuluu kaikille, iästä riippumatta.

28,70 (31,90) KIRJAPAJA

31,50

Tuula Korolainen, Riitta Tulusto (toim.)

Täyttä päätä

Runoja ikääntymisestä tunteikkaasti, viisaasti, lämpimän humoristisesti ja itse ironiaakin viljellen.

31,50 (35,00) LASTEN KESKUS

Risto Kormilainen
**LÄMPIMÄT
ONNITELTUT**

Hanna Ekola
**KIITOS-
MIELELLÄ**

alk.
4,50

Tytti Issakainen
**NÄIN PALJON
ONNEA**

Onnitelukirjaset

Risto Kormilainen

Lämpimät onnitellut

Onnitelukirjaset tuovat iloa pitkään juhlapäivän jälkeenkin. Kirjanen mahtuu kirjekuoreen.

ovh. **6,90**, srk-hinta 6,21, yli 20 kpl 5,20, yli 100 kpl 4,50

Hanna Ekola

Kiitosmielellä

Tytti Issakainen

Näin paljon onnea

Tiskirätti

Kotimaisen kompostoitavan tiskirätin voi lähettää myös postikorttina.

YHTEISVASTUU

Irene Nummela

Täyttä elämää

”Vaimo keittää aina hyvät kahvit”, kehaisee Tomi istuessani aurinkoisena iltapäivänä kahvipöydässä vaimonsa Susanna Tuomisen kanssa heidän kodissaan Riihimäellä. Hyväntuulinen ja seurallinen aviopari asuu vammaisten ja veteraanien Inkilänhovin palvelutalossa. Tuetussa asumisessa käy siivooja kerran kahdessa viikossa ja pyykinpesustakin on huolehdittu. Nykyään heillä on myös henkilökohtainen avustaja, jota he tapaavat silloin tällöin. Tommilla ja Susannalla on molemmilla Downin syndrooma. Suomessa syntyy vuosittain keskimäärin 70 lasta, joilla on Downin oireyhtymä. Yhteensä heitä on Suomessa noin 3 600.

Susanna on kotoisin Oulusta ja Tomi Riihimäeltä. He tutustuivat Alavuden erityisammattikoulussa vuonna 1988.

– Minulla se oli rakkautta ensisilmäyksellä, muistelee Tomi heidän suhteensa alkuaikoja. Susanna ja Tomi Tuominen ovat Suomen ensimmäinen Downin syndrooma aviopari.

– Me taidetaan olla myös ainoa aviopari, Tomi toteaa ylpeänä.

– Olemme olleet naimisissa jo 17 vuotta. Juhlimme joka vuosi hääpäivää käymällä syömässä Ravintola Martinassa. Syömme vakioruoat viinin

kanssa ja sitten tanssimme häävalssin, kertoo Susanna hääpäivän vietosta.

– Tulin miehen perässä Riksuun, lisää Susanna nauraan.

”Hyvä on, olet tärkeä”

Kinastelu ja riitelykään eivät ole vierasta avioparille. Ensin mökötetään puoli tuntia ja sitten Tomi yleensä leppyy ja sanoo: ”Sä olet tärkeä.” Lopulta Susannakin leppyy, paljastaa aviopari hyvän liiton salaisuuden.

– Pieni riitely välillä piristää arkea, nauravat Susanna ja Tomi.

Päivisin Tomi ja Susanna käyvät töissä Riihimäen kaupungin toimintakeskus Rivakassa, johon Tomi meni töihin vuonna 1990.

– Susanna menee töihin autolla ja minä menen pyörällä, valottaa Tomi työmatkaa.

– Olin alihankinnassa töissä 16 vuotta ja sen jälkeen menin ompelimon osastolle, jossa viihdyn hyvin, juttelee Tomi esitellen samalla omaansa ja vaimonsa saamia ansiomerkkejä. Hopeisen ansiomerkin saa työskenneltyään 20 vuotta.

”On elintärkeää, että voi tehdä jostain kivaa”

Susanna ja Tomi harrastavat paljon kaikenlaista. Maanantaisin molemmat ovat musiikkikerhossa, jossa Tomi soittaa bongorumpuja.

– Rummut ovat vanhempieni luona, koska Inkilänhovissa on huono äänieristys, kertoo Tomi soittoharrastuksestaan ja esittelee samalla kitaraa, jota hän myös soittaa. Tomi käy tilkkutyökurssilla, jossa hän on tehnyt yli 60 työtä. Hän on valokuvannut kaikki tilkkutyöt, koska monet niistä ovat päätyneet ystäville lahjoiksi.

– Viikonloppuisin olemme kotona ja katselemme televisiota. Suosikkeja ovat Salatut elämät ja Kauniit ja rohkeat, sanoo Susanna ja jatkaa:

– On elintärkeää, että voimme tehdä kaikkea kivaa.

Seurakuntaan osallistuminen on tärkeää

Tomi ja Susanna käyvät Riihimäen seurakunnan järjestämässä ”Enkelikerhossa”, joka kokoontuu kerran kuussa Inkilänhovissa.

– Kerhossa lauletaan, juodaan kah-

via ja kuunnellaan, mitä Kati meille puhuu, kertoo Susanna ja jatkaa:

– Kerho ja leiri ovat tärkeitä. Seurakunnan toiminnassa on tärkeää, että voi myös itse toimia. Susanna kertoo ylpeänä, että Tomi lukee jouluna kerhossa jouluevankeliumin, jonka jälkeen lauletaan *Enkeli taivaan*.

– Minulla se oli rakkautta ensisilmäyksellä, muistelee Tomi heidän suhteensa alkuaikoja. Susanna ja Tomi Tuominen ovat Suomen ensimmäinen Downin syndrooma -aviopari.

Seurakunta järjestää kesä- ja talvileirin, joihin Susanna ja Tomi osallistuvat. Osallistuminen seurakunnan tilaisuuksiin on helppoa, koska siellä on paljon tuttuja, kertoo Susanna. Riihimäen seurakunnalla on hyvää yhteistyötä Rivakka-toimintakeskuksen kanssa. Tiistaisin seurakunnan työntekijät käyvät pitämässä aamunavauksen ja keväisin on koko työkeskuksen retkipäivä Hirvijärvellä seurakunnan leirikeskukseen. Retkellä on mukana seurakunnan työntekijä, joka järjestää ohjelmaa.

Tom kertoo pitävänsä hengellisistä lauluista. Hänen lempilauluja ovat

Vieraalla maalla kaukana ja *Jumalan kämmenellä*, jonka hän osaa soittaa myös kitaralla.

– Koulussa minulla oli opettaja Marja Kuparinen, joka opetti paljon hengellisiä lauluja. Uskonto oli minulla aina kymppi, kehaisee Tomi ja Susanna jatkaa:

– Tomppa hakee kirjastosta hengellistä musiikkia.

”Kirkossa käymisestä tulee rauhallinen tunne”

Tomi ja Susanna menivät naimisiin Riihimäen keskuskirkossa, joten kirkkoon liittyy positiivisia muistoja. Onhan se myös Tomin rippikirkko.

– Kirkkoon mennään kuuntelemaan Jumalan sanaa ja uskontunnustus on tärkeä. Kirkossa tulee rauhallinen olo, sanoo Susanna, johon Tomi jatkaa:

– Joskus kyllä pelottaa mennä kirkkoon, koska mieleen tulee mammani, äidinäitini kuolema. Mamma oli minulle tärkeä henkilö. Hän opetti minua rukoilemaan *Isä meidän* -rukouksen, kertoo Tomi vakavoituen. Tomi ja Susanna kertovat rukoilevansa joka ilta *Isä Meidän* -rukouksen, koska se luo turvallisuuden tunnetta nukkumaan mennessä.

Vaikka Riihimäen seurakunta järjestää paljon ohjelmaa kehitysvammaisille, Susannan ja Tomin mielestä ei ole väliä, onko toiminta suunnattu juuri kehitysvammaisille. He kokevat olevansa tervetulleita seurakunnan eri tilaisuuksiin.

– Seurakuntaan mennään kun on suruja tai murheita, silloin on tärkeää, että joku kuuntelee ja auttaa, kertoo Susanna.

Down-ihmiset ovat usein myönteisiä ja iloisia, kuten Susanna ja Tomikin. Heidän on vaikea keksiä mitään parannettavaa seurakunnan toiminnasta tai siitä, miten seurakunnan toimintaan olisi helpompi osallistua kehitysvammaisena.

– Minusta tuntuu, että me olemme tyytyväisiä seurakuntaan. Kaikki on hyvin, tiivistää Tomi keskustelun seurakunnan tarjoamista mahdollisuuksista.

● IRENE NUMMELA
Työalasihteeri
KDS

– Me ollaan yks Suomen parhaista bändeistä. Ja tullaan aina olemaan!, sanoo Pertti Kurikan Nimipäivien Sami Helle (oik.) vierellään Toni Välihalo ja Pertti Kurikka.

Kehitysvammaiset eivät enää pysy piilossa peräkammareissa, vaan he tulevat yhä näkyvämmäksi osaksi yhteiskuntaa.

Kehitysvammaiset kehiin

Kehitysvammaisiin suhtauduttiin takavuosina monesti häpeillen. Kun työskentelin kehitysvammaisten työkeskuksessa 1990-luvulla, jotkut vanhemman polven kehitysvammaiset kertoivat eristämisestä.

Vieraiden tullessa kylään kehitysvammaisen suljettiin huoneeseen tai katseilta näkymättömään nurkaan.

Monissa muissa maissa esimerkiksi lähetystyöntekijöillä on yhä kova työ muuttaa kehitysvammaisten kohtelua ihmisarvoiseksi. Suomessa takapajuisimmista asenteista ollaan onneksi pitkälti päästy.

Viime vuosina kehitysvammaisia on esiintynyt populaarikulttuurissakin. Vuonna 2010 valmistui elokuva *Vähän kunnioitusta*. Se kertoi vammaisten mahdollisuuksista itsenäiseen elämään ja jopa rakkautteen, jota suin kaan kaikki eivät heille soisi.

Tänä syksynä ensi-iltansa sai ”Suomen kovimmasta punk-yhtyeestä” Pertti Kurikan Nimipäivistä kertova *Kovasikajuttu*, joka on hulvaton, anteeksipyytelemätön ja karun realistinenkin kuvaus vammaisten kapinasta valtavirtaa vastaan.

Yhtyeen hauraat mutta asennetta täynnä olevat miehet nousevat turhau-

tuneisuudesta ja tuntemattomuudesta yleisön suosioon.

Tosielämän frendit takapihalla

Ei erilaisuuden kohtaaminen kivutonta ole 2010-luvullakaan. Taannoin ryöpsähti kiivas keskustelu kehitysvammaisten asumisesta. Varsinais-Suomen erityishuoltopiiri aikoi avata Liedon Verkarannan arvokkaaseen kulttuuriympäristöön asumisyksikön.

Ajankohtaisessa Kakkosessa haastateltiin keski-ikäistä **Tainaa**, joka tykkää täysilaidallisen ”ei minun takapihalleni!” -argumentteja. Kehitysvammaiset laskevat kalliiden asuntojen arvoa ja häiritsevät arvokkaan alueen rauhaa...

Sosiaalisessa mediassa syntyi raju vastareaktio: ”Ei Tainaa minun takapihalleni!” Positiivista oli kehitysvammaisten saama harvinaislaatuinen laaja tuki. Hekin ansaitsevat hyviä asunimratkaisuja.

Keväällä TV2 näytti dokumentin Silminnäkiä: *Tosielämän frendit*. Asuntosuunnitelma oli kariutunut valituksiin. Yhdeksän kehitysvammaista, puolet tavoitellusta, sai kuitenkin kodin viihtyisästä Verkarannasta.

– Me emme voi sille mitään, min-käläisiksi olemme syntyneet. Toivon,

ettei naapurien ja minun välille tule konflikteja, totesi uuden naapurustonsa kritiikistä huolestunut **Jouko** kyy-nel silmässä.

Asuinalueen todellinen arvokkuus näkyy siinä, kuinka siellä suhtaudutaan kanssaihmiisiin.

Vanier aisti Arkin alkuhuudon

Onko aikamme kristillisillä vaikuttajilla sanottavaa kehitysvammaisten kysymyksistä? Alan käytäntöä ja teoriaa pohtineista ajattelijoista ehkä tunnetuin on **Jean Vanier** (s. 1928), joka on yli 30 maahan levinneen Arkki-yhteisön perustaja.

Suomessakin vieraillut Vanier on tarjonnut innostavilla kirjoituksillaan ja elämäntyönsä esimerkillä välineitä kehitysvammaisten kohtaamiseen.

Katolilaisen kanadan-ranskalaisen lämpö, viisaus ja huumorintaju välittyivät kulttuuri- ja kirkkorajojen yli. Puhujana hän onnistui tempaamaan mukaansa samanaikaisesti kehitysvammaiset ja korkeasti koulutetut kuulijansa.

Kuvernöörin poika kamppaili nuorena kutsumuksensa kanssa. Upseerin ja filosofian professorin uransa jättänyt mies lähti Ranskaan työhön syrjäytyneiden parissa. Kiertäessään mie-

lisairaaloita hän tutustui eräässä karmessa hoitopaikassa kahteen kovia kokeneeseen kehitysvammaiseen.

– Aistin sen alkuhuudon, joka nousi heidän murtuneista ruumiistaan, sydämestään, mielestään. 'Voiko minua rakastaa? Onko minulla mitään arvoa?', mies muistelee.

Kehitysvammaisia turha romantisoida

Arkki-yhteisön syntysanat lausuttiin vuonna 1964, kun Jean Vanier kutsui **Raphaelin** ja **Philippen** asumaan kotiinsa. Arkeissa kehitysvammaiset ja avustajat elävät yhdessä.

– Vaikka he joskus ovat äkäisiä, väkivaltaisia, heikkoja, särkyneitä, sitenkin juuri he ovat opettaneet minua elämään, rakastamaan, opettaneet minulle tuskan ja kärsimyksen merkitystä.

Kehitysvammaistyön konkari ei romantisoi yhteiselämistä eikä kehitysvammaisuutta. Hän tietää, miten tuskallista erilaisten ihmisten, taustojen, tarpeiden ja tapojen yhteensovittaminen on. Kehitysvammaiset eivät ole aina helpoimmasta päästä persoonina, vaikka heidän "onnellisuuttaan ja kykyään iloita pienistä asioista" tavataankin ihannoita.

Vanier on nähnyt läheltä monen vammaisen kivun siitä kokemuksesta, että he ovat olleet pettymyksiä vanhemmilleen.

– He eivät täytä mittaa sellaisina kuin ovat, ja se luo syyllisyyden tunteen. He tuntevat loukanneensa vanhempiaan, koska eivät pysty olemaan heille iloksi vaan huolen aiheeksi. He tuntevat ole-

– Voimme yrittää saada hyvän omantunnon luomalla lakeja, joilla perustetaan kehitysvammaisille hoitopaikkoja. Mutta mikään laki ei voi vaatia antamaan heille ystävyyttä, rakkautta ja kunnioitusta, huomauttaa Jean Vanier.

vansa arvottomia, he ovat vastuksena. Tästä nousee ahdistus ja hämmennys, sisäinen rikkinäisyys, kun ei voi luottaa itseensä eikä toisiinkaan. He eivät tunne kuuluvansa mihinkään.

Parannettavista tulee parantajia

Vanierin yksi oivallus on, että Jeesuksen suuren salaisuuden paljastavat köyhät ja heikot: vammaiset, sairaat, työttömät, huumenuoret, aidsiin sairastuneet, nälkäänäkevät, ihonvärinsä takia kärsivät, yksinäiset ja loukatut... He kertovat "kunnan kansalaisille" näiden hengellisen tilan vaatimaan koko olemassaolonsa voimalla vastausta kysymyksiin "Rakastatko minua todella?" ja "Miksi olet hylännyt minut?"

Jos sinusta tulee köyhien ystävä, olet samalla Jeesuksen ystävä.

– Tuo murtunut ihminen paljastaa sinulle sinun oman sydämesi haavat ja kovuuden. Näin siitä, joka sinun oli

määrä parantaa, tuleekin parantajasi.

Jean Vanier kritisoi pyramidi-mallin mukaan rakennettua yhteiskuntaa. Huipulla ovat hyödylliset ja tuottavat menestyjät, joilla on valtaa, voimaa, rahaa ja etuoikeuksia. He voivat heittää alas "hyödyttömille" hyvinvointia, mutta ihmisten välinen etäisyys säilyy.

Kristuksen ruumiiseen kuuluu monta jäsentä. Ne, joita jotkut pitävät heikoimpina ja hävettävimpinä, ovat elintärkeitä, ja niiden tulee olla reilusti näkyvillä yhteiskunnassa.

Raja-aidat kaadettava

Jean Vanier haluaa, että me hajotamme raja-aidat ihmisten väliltä. Katolinen hengenmies kritisoi sellaista kristillisyyttä, joka kylvää hajaannusta ja ennakkoluuloja. Ekumeeniset Arkki-yhteisöt ovat toivottaneet tervetulleeksi myös ateistit ja muiden uskontojen edustajat.

– Ymmärrän ihmisiä, jotka eivät näe kirkkoa hyvyyden lähteenä vaan kokevat tulleen loukatuiksi tuomitsevien moralistien taholta. Meidän on oltava heillekin merkeinä Jeesuksen rakkautta, joka koskee kaikkia.

Moni vapaaehtoinen tulee Arkkiin toteuttamaan kristillistä vakuumustaan. Ateistit saattavat tulla auttamisen halusta. Heitä yhdistää rakkaus vammaisia kohtaan ja usko heidän ihmisarvoonsa.

Ja rakkaus on aina Jumalasta, on sen välittäjä tästä tietoinen tai ei.

Useimmilla on erilaisuuden kohtaamisessa paljon opittavaa. Vanierin mukaan kehitysvammaiset ystävämme ovat näissä läksyissä aikamme suuria opettajia.

JANNE VILLA

Jean Vanier:

Elämme Arkissa (1989) ja *Murrettu ruumis* (1995), suom. **Anna-Maija Raittila** ja **Taisto Nieminen**.

Samanlainen, erilainen suru

Kehitysvammainen ihminen suree samalla tavalla kuin kuka tahansa meistä. Omassa työssäni kehitysvammaistyön pappina olen kuitenkin huomannut, että heidän tukemiseensa surussa liittyy aivan omanlaisiaan haasteita. Avainsanoja ovat konkreettisuus, toimiva kommunikaatio sekä luvan ja ajan antaminen surulle.

Surusta ja surutyöstä on kirjoitettu paljon. Siitä, kuinka olla kehitysvammaisen ihmisen tukena surussa, on kuitenkin olemassa äärimmäisen vähän aineistoa. Työssäni olen usein kaivannut jotakin ”kättäpidempää” tuekseni. Siksi surusta tuli sielunhoidon erikoistumis-koulutuksen lopputyöni aihe.

Lopputyöhöni kokosin kirjallisuuden ja omien kokemusteni pohjalta näkökulmia kehitysvammaisen ihmisen suruun. Hyvinkään diakoniatyöntekijältä **Mari Kahralta** sain arvokasta käytännön tietoa suruprosessista kehitysvammaisen ihmisen rinnalla.

Konkreettisuus

Kehitysvammaisten ihmisten ajattelu on konkreettista, usein kiinni tässä hetkessä ja käsin kosketeltavissa asioissa. On äärimmäisen tärkeää, että kuolemasta puhutaan täsmällisesti ja vältetään abstrakteja ilmauksia. Kuollut on kuollut, hän ei ole ”lentänyt taivaaseen” tai ”nukkunut pois”. Keskusteluja tapahtuneesta olisi hyvä käydä useita, jotta mahdollisten väärinymmärrysten määrä olisi mahdollisimman pieni. Kehitysvammaisen ihmisen tulkinta tapahtuneesta voi olla epälooginen – ja jos kaikki yksityiskohdat eivät tule ymmärretyiksi, mieli täyttää aukot omilla tulkinnoillaan, jotka voivat olla paljon ahdistavampia kuin todellisuus. Esimerkiksi nukku- maanmenosta voi tulla pelottava asia, kun ei koskaan voi tietää ”nukkuuko pois” tänä yönä, kuten isoäidille kävi...

Konkreettinen ajattelu voi johtaa kysymyksiin, jotka tuntuvat hassuilta tai oudoilta. Siksi ne ohitetaan helposti naurahduksella sen sijaan, että niihin vastattaisiin asiallisesti. ”Sattuu-ko se, kun on maan alla arkussa ja ma- dot syö?” on aivan todellinen kysymys, joka ansaitsee vastauksen, vaikka sel- laisen antaminen ei helppoa olekaan.

Vainajan katsominen, hautajaisiin ja muistotilaisuuteen osallistuminen sekä haudalla käyminen ovat myös ta- poja tehdä abstraktia asiaa konkreet- tisemmaksi. Näiden asioiden kanssa kehitysvammaista henkilöä ei kuiten- kaan saa jättää yksin – turvallisen ih- misen seurassa niillä voi olla surutyö- tä eteenpäin vievä merkitys.

Kommunikaatio

Kehitysvammaiselta henkilöltä saatta- vat puuttua sanat, joilla puhua kuole- masta. Kommunikaatio voi rakentua kokonaan tai osittain viittomien tai kuvakommunikaation varaan. Tällöin on tärkeää, että keskustelukumppanil- la on riittävät taidot näiden kommuni- kaatiovälineiden käyttöön. Jos yhteis- tä kieltä ei tunnu löytyvän, kannattaa harkita esimerkiksi puhetulkin käyt- töä.

Toisaalta myös puhuva kehitys- vammaainen voi tarvita apua uusien käsitteiden ymmärtämiseen. Mikä on uurna? Mitä tarkoittaa vainaja? Mitä tapahtuu siunauskappelissa? Valoku- vat voivat toimia kommunikaation tu- kena tällaisessa tilanteessa.

Kehitysvammaiselta henkilöltä saattavat myös puuttua keinot ilmaista tunteitaan. Silloin tunteet voivat ka- navoitua poikkeavaan käytökseen tai fyysisiin oireisiin. Olisi tärkeää, että tällaisessa tilanteessa lähdetään poh- timaan käytöksen tai fyysisen oireilun syitä ja ratkomaan niitä sen sijaan, että turvauduttaisiin vain lääkkeisiin.

Tunteiden sanoittamiseen on ole- massa apuvälineitä: tunnekortit tai yk- sinkertaiset paperille piirretyt hymy- naamat saattavat toimia hyvin. Myös toiminnasta voi olla apua. Entä jos pelkän puhumisen lisäksi saisi maala- ta, kuunnella musiikkia, leikata kuvia, liikkua...? Ehkä silloin löytyisi väylä ta- voittoa jotakin, mihin sanat eivät riitä.

Lupa surra

Aina välillä törmään tilanteisiin, jois- sa kehitysvammaista henkilöä halu- taan ”suojella” surulta. Ajatellaan, että hän ei pysty ymmärtämään kuolemaa ja siksi hän ei pysty myöskään käsitte- lemään surua. Jos kehitysvammaiselta ihmiseltä salataan lähipiirissä tapah- tunut kuolemantapaus, häneltä riiste- tään samalla mahdollisuus tärkeisiin rituaaleihin, suremiseen ja tunteiden jakamiseen muiden kanssa.

Kehitysvammaista henkilöä ei vält- tämättä rohkaista keskusteluun ja tun- teiden ilmaisemiseen, sillä pelätään, mitä seurauksia siitä saattaisi olla. Ke- hitysvammaiset henkilöt puolestaan aistivat usein herkästi ympärillä val- litsevaa tunnelmaa ja saattavat käyt- täytyä aistimiensa odotusten mukai- sesti jättäen omat todelliset tunteensa ja kysymyksensä taka-alalle. Jos ympä- ristön sanaton viesti on, että kuolema on tabu ja siitä ei puhuta, kehitysvam- mainen ihminen vaikenee.

Kaikissa kuolemaan ja surutyöhön liittyvissä asioissa avainsana on mah- dollisuus. Kehitysvammaista henkilöä

ei voi eikä saa pakottaa mihinkään – ei osallistumaan hautajaisiin, ei keskustelemaan tunteistaan – mutta on äärimmäisen tärkeää, että mahdollisuutta näihin asioihin tarjotaan. Ja että mahdollisuutta tarjotaan useamman kerran. Vaikka vastaus tänään olisi ei, ylihuomenna asiat voivat jo näyttää toisenlaisilta.

Aika surra

Kehitysvammaisen ihmisen suru saattaa vaatia aikaa hieman eri tavalla kuin mihin olemme tottuneet. Ensin voi vaikuttaa, että se menee ohi nopeasti – ja sitten otetaankin takapakkia ja asia tuntuu olevan mielessä ja puheissa paljon.

Kehitysvammaisen ihmisen suru voi vaatia eri tavalla aikaa siksi, että kuoleman lopullisuus ei välttämättä tule heti ymmärrettyä. Kun vähitellen valkenee, että kuollut läheinen ei todellakaan tule takaisin vaan pysyy poissa viikkoja, kuukausia, vuosia, palataan ”surun alkuun” aina uudelleen ja uudelleen.

Usein käy myös niin, että omiin aiempiin surukokemuksiin palataan hyvin vahvasti, kun joku uusi suru tulee kohdalle. Esimerkiksi ryhmäkodin asukkaana muistohetkessä saatetaan samalla kertaa muistaa myös hyvin monta kuollutta mummoa, isää ja lem-

mikkejäkin – ja koen, että myös tälle tulee antaa tilaa. Aiemmat kokemukset voivat auttaa ymmärtämään, mitä tämä nykyinen menetys tarkoittaa.

Muovailuvahaa ja vesivärit – välineitä erilaiseen surutyöhön

Mari Kahra on työskennellyt kehitysvammaisten ihmisten parissa vuosia. Lisäksi hänellä on kokemusta sururyhmätyöskentelystä. Marin ja läheisensä menettäneen **Tuijan** (nimi muutettu) tapaamiset ovat hyvä esimerkki siitä, miten surua voi käsitellä silloin, kun pelkät sanat eivät tunnu riittävän.

Mari sopi Tuijan kanssa kuudesta tapaamisesta. Naiset tapasivat aina samana viikonpäivänä ja samaan kelloaikaan, ja jokaiselle tapaamiskerralle Mari valitsi hieman erilaisen tavon työstää surua. Tunnekortit, joista Tuija sai valita omaa senhetkistä olotilaansa kuvaavan kortin, olivat käytössä joka kerta.

Ensimmäisellä kerralla tutustuttiin ja juteltiin hieman tapahtuneesta, läheisen menettämisestä. Toisella kerralla Tuija piirsi sukupuunsa, johon hän merkitsi kaikki hänelle tärkeät ihmiset – myös ne, jotka olivat jo kuolleet. Kolmannella kerralla muisteltiin yhteisiä asioita kuolleen läheisen kanssa. Muistelun välineenä oli muovailuvaha: Tuijan käsissä syntyi monenlai-

sia mukavia muistoja. Neljännellä tapaamiskerralla tehtiin vierailu siunauskappeliin ja haudalle. Kappelissa muisteltiin siunaustilaisuuden tapahtumia, hautausmaalla sytytettiin kynttilä kuolleen läheisen haudalle. Viidennessä tapaamiskerralla Tuija maalasi tunteitaan vesiväreillä. Viimeisellä tapaamiskerralla katsottiin jo kohti tulevaa. Elämän tärkeät asiat -korttien ja vahvuuskorttien avulla etsittiin niitä asioita, jotka kantavat elämässä, vaikka välillä suru ottaa tilaa.

Marin ja Tuijan yhteisessä surumatkassa on paljon hyviä esimerkkejä siitä, kuinka surua voi käsitellä muutenkin kuin vain sanoilla. Tuija sai välineitä sanoittaa tunteitaan: vesivärit, muovailuvaha ja haudalle sytytetty kynttilä olivat tapoja tehdä tunteista näkyviä.

Ajattelen kuitenkin, että välineitä ja toimintatapoja tärkeämpää Marin ja Tuijan tapaamisissa oli se, että Tuijan suru tuli otetuksi vakavasti. Hänelle annettiin aikaa käsitellä sitä kaikesa rauhassa, häntä kuunneltiin. Vaikkea asiaa oli lupa pohtia useita kertoja turvallisessa seurassa. Tuijan suru tuli kuulluksi ja käsitellyksi.

● SANNA YLÄ-JUSSILA

Kehitysvammaistyön pastori, Uusimaa (hoitovapaalla)

Sokeain ystävien kädet tanssittaa tähtiin

Sokeain ystävien kirjoituskilpailun 125-vuotisjuhlan voittaja on **Teija Kustula** Petäjävedeltä.

Kesäkuussa Sokeain ystävät ry viettivät 125-vuotisjuhlaa Tuusulassa Sokeain ystävien lomakoti Onnelassa. Juhlapäivä Onnelassa oli hyvin arvovaltainen ja juhlava. Siellä palkittiin pitkäaikaisesta elämäntyöstä näkövammaisten hyväksi silmälääkäri **Lea Hyvärinen**. **Liisa Reinman** valittiin vuoden näkövammaistyöntekijäksi.

Sokeain ystävät järjestivät myös kirjoituskilpailun näkövammaisten elämästä. Kirjoitukset olivat korkeatasoisia ja positiivisesti tulevaisuuteen kurkoittavia. Toiseksi tullut **Vesa Sinervä** näki tulevaisuuden tietokoneen tuoman apuvälineen kautta. Vertaistuen saaminen reaaliajassa tietokoneella oli Sinervän punainen lanka.

Ensimmäisen palkinnon, 500 euroa ja elämysviikonlopun Onnelassa, sai Teija Kustula lämpimällä ja herkällä tekstillään. Siinä korostuvat ihmisen tarve olla toisen lähellä käsien kautta. Kustula tietää käsien ja tunteiden voiman, sillä hän on ollut täysin sokea 12 vuotta ja istunut pyörätuolissa 9 vuotta MS-taudin takia. Hän painottaakin: ”Hyvään pyrkivällä ajatuksella ja tekemisellä saa ihmeitä aikaan. Mieli on kuin talo. Jos se on sekaisin ja likainen, siinä ei ole hyvää olla, mutta kun sen järjestää, puhdistaa ja asettelee sinne mieleisiä asioita, niin siinä on varmasti hyvä olla.” Näin Kustula neuvoo.

Kustula tähdentää vielä: ”Ihmisten on opetelta-

va koko elämänsä jalostamaan tunteitaan, iloa, onnea ja rakkautta.” Kustula hymyilee arvoituksellisesti: ”Ole utelias ja kirkasta, mitä elämä antaa sinulle.”

Tämän hetken projektina Kustulalla on kirjoittaa tanssivasta pyörätuolista fiktiivinen lyhytelokuva. Siinä Kustulan ikioma harrastus tanssiminen pyörätuolilla saa kirjallisen muodon. ”Kun pystytanssija pyörittää pyörätuolissa olevaa kauriini musiikin tahdissa, olemassaolon tila laajenee. Silloin tunne on kuin nousisi askeltamaan yhdessä tanssiparin kanssa”, hän toteaa.

Lyhytelokuva Tanssiva pyörätuoli on kronologinen tarina naisesta, joka pyörätuoliin joututtuaan saa takaisin liikkumisen ilon. Siinä tarina etenee pyörätuolitanssiharrastuksesta tulevaan SM-kilpailuun. Lohjan Kisakalliossa syyskuussa on Suomen pyörätuolitanssiliitto Ry:n järjestämä SM-kilpailu, johon Kustula aikoo osallistua ja näin toteuttaa unelmansa. Työnimenä Tanssiva pyörätuoli on fiktiivinen, koska siinä pyörätuoli on keskeinen päähenkilö. Psykologisesti elämänhallintaa opastava lyhytelokuva antaa katsojalle avaimia pyrkiä tavoitteisiinsa myönteisesti.

Tästä aiheesta tulee jatkumona dokumentti *Tanssiva pyörätuoli Lontoossa sokean silmin*. Tämän tuottaa **Harri Asikainen** Luovat Avut Oy:stä. (www.avustajaviestit.net)

Kustulan ammattimainen elämänhallinta tietää sen, että oman elämän valmentaminen pitkä-

Monika Partanen

jänteisesti on koko ikäinen tehtävä. ”Mieltä täytyy koko ajan oikoa ja huoltaa, jotta se pystyy kasvaamaan ja jalostumaan aina paremmaksi ja paremmaksi.” Kustula haluaakin vielä muistuttaa:

”Vaikka kuljetkin mieli maassa, niin sanotusti pimein silmin, niin pyri optimistisuuteen, mieti mitä haluat ja lähde liikkeelle, kyllä löydät aina tien oikeaan suuntaan. Sinua tulevat vastaan autamaan sellaiset ihmiset jotka tuntevat jo reitin ja vievät sinut tähtiin.”

● MONIKA PARTANEN

Sokeain Ystävien auttavat kädet

Kuljen valkoisen kepin avulla hiekkatien reunaan linja-autopysäkille. Kolautan bussipysäkin merkkiä, että tiedän varmasti olevani oikeassa paikassa. Painan ranteessa olevaa kelloa, joka sanoo: ”seitsemän neljäkymmentäyks.i” Kaukana kairassa koira haukkuu. Kuulen lähestyvän linja-auton äänen. Se pysähtyy aivan eteeni. Kuski huikkaa: ”Huomenta! Toinen paikka vasemmalta on tyhjä.” Nyökkään kuskille ja kolistelen kepilläni autoon. Koskettelen istuimien selkänojaa. Toinen tuoli vasemmalta. Istun ikkunapaikalle. Kuski kysyy: ”Rovaniemellekö matka?” Vastaan myönteisesti nyökäten. Maksan kyydin, 52 euroa ja lähdemme liikkeelle. Radion kaiuttimesta kuuluu Souvareitten ”*Sinisenä lintuna*”, aurinko lämmittää kasvoja. Auto pysähtyy. Uusi matkustaja tulee kyytiin ja mak-

saa huomenien lomassa. Hän tunnistaa minut ja sanoo: ”Hei Ella! Onpa kiva nähdä sinua pitkästä aikaa! Olisiko sopivaa istua viereesi?” Tunnistatan äänen kuuluvan diakonissalle. Vastaan: ”Hei Gitte”. Diakonissa on sillä aikaa istunut viereeni: ”Mitä! Sie puhut?” ”Niin, olen puhunut jo jonkin aikaa, vähän kerrallaan, sitten enemmän ja enemmän.” Gitte ihmettelee aidosti: ”Miten se on mahdollista?”

”Vieläkös sie oot diakonissana?”

”Olenhan mie, mitä sitä muutakaan. Kerrotko mitä silloin oikein tapahtui? Miten sie nyt olet täällä ja nui nättinä?”

Matka jatkuu ja mietin, miten kertoisin. Puristan toisella kädellä kättäni. ”No, olin niin yksinäinen. Olin naimisissa. Oli meidän toinen avioliittovuotemme. Tommi etääntyi ja sitten

yhtäkkiä ilmoitti haluavansa eron. Silmä oli uusi rakas, tilitoimiston Ulla. Se oli kuulemma iloisempi, reippaampi ja paljon hauskempi kuin mie. Hän halusi, että mie muuttaisin hoitamaan isääni ja hän maksaisi minut ulos kodistaani. Ei, mie en voinut ymmärtää sitä, ei en mitenkään voinut ymmärtää. Tiesin tämän Ullan, voi miten kaunis ja hymyilevä hän aina onkaan. Nyt minun Tommini halusi tämän luo. Mitä siitä sitten, jos isääni piti auttaa. Mie suutuin, huusin ja itkin, mikään ei auttanut. Ajan kanssa jouduin kaikesta huolimatta väistymään ja muutin auttamaan isääni. En pystynyt syömään, enkä oikein mitään kunnolla, ikävöin vain Tommiani. Roppani ei kestänyt tätä vaan alkoi oireilla. Ensin tuli kaksoiskuvia, en välittänyt, sitten rupeesi näkökenttä pienenemään. Huoles-

tuneena isäni laittoi minut sairaalaan, vaikka hänenkään kuntonsa ei ollut kovin hyvä, liikaa painoa, ikä ja paha sokeritauti.”

”Olen aina pelännyt pimeää. Kolmantena päivänä sairaalassa ollessa meni näkö oikeasta silmästä. Sitten näkö meni vähitellen vasemmastakin. Mie sokeuduin kokonaan, eikä näkö ole vielääkään palautunut.” Otan taskustani nenäliinan, pyyhin vuolaasti valuvia kyyneleitä ja niistä nenän.

Gitte ottaa kädestäni kiinni ja sanoo minulle lohduttavasti: ”Olen pahoillani, mie arvasin että jotain sinun silmissäsi oli, kun sinulla oli valkoinen keppi isäsi hautajaisissa.” ”Niin minulle soitettiin Rovaniemen keskussairaalaan, että isäni on Sodankylän terveyskeskuksessa ja minun pitäisi heti mennä sinne, isäni odottaa. Kun tulin taksilla terveyskeskukseen, hoitaja sanoi että isän munaiset eivät enää toimi, täydellinen romahdus, mitään ei ole tehtävissä. Meinin isän luo, kyselin hänen vointiaan ja onko kipuja. Hän ei pystynyt enää puhumaan vaan mumisi jotain myöntävästi. Hoitaja puhui jotain morfiinista, että nyt voi antaa että helpottaa. Yritin kysellä isältä asioita, mutta kuului vain joutua muminaa. En tiennyt että isällä oli silloin happinaamari. Hoitajat puhuivat sydämen heikkenemisestä tai jostain. Kerroin isälle asioistani, mutta en sitä että olin sokeutunut.”

Lauloin hänelle kaikki osaamani laulut; *äiti lasta tuudittaa lasta tuntureiden, tuli kirkkoon mies ja lapsi*, sen loppuosaa en pystynyt laulamaan. Lauloin ja lauloin, kunnes olin nukahdannut isän käden päälle. Heräsin siihen kun koneet ilmoittivat sydämen pysähtyneen, kauhuissani puristin isäni kättä. Tämän kaiken seurauksena meinin jonkinlaiseen shokkiin, sillä mieleni ei antanut enää minulle sanoja eikä ilmeitä. Olin menettänyt tulevaisuuden ja menneisyyden, kahden rakkaan poistuttua elämästäni, mieheni ja isäni. Mie en vain kestänyt enää. Olin kohdannut yksinäisyyden ja pimeyden joita eniten pelkäsin.”

Tuijotan linja-auton ikkunasta mitään näkemättömin silmin eteeni. Gitte haluaa minua myötätuntoisesti. ”Nyt mie

ymmärrän, nyt mie ymmärrän,” Gitte sopertaa puristaen minua lujaa. Hän oikaisee itsensä, katsoo kasvojani, laittaa pitkän otsahiuksen korvani taakse.” Muistatko kun mie hajin sinut aina ulkoilemaan? Me istuimme siinä puiston penkillä niin kuin nyt tässä. Ihanaa kun olet nyt taas siinä. Mie en tienny miten vois sinua auttaa, mutta tunsin että jotain on pahasti vialla. En ollut ees varma kuulitko minun juttujani kylän tapahtumista. Luin sinulle paljon, toivoin että jokin aukaisisi sinut.”

Hymyilen Gittelle. ”Kiitos kun puhuit minulle, kuulin kyllä kaikki mutta en vain pystynyt tekemään mitään. Olisin halunnut huutaa, mutta pelkäsin sitäkin. Pelkäsin kaikkea. Tein kaiken niin kuin muut tahtoivat, olin kuin räsynukke.” Istumme hiljaa ajatellen asioita. Radion kaiuttimesta kuuluu Lapin radion uutiset. ”Tiiätkö Ella, mie en keksinyt miten olisin sinua auttanut. Ajattelin että jos uudet kokemukset, vaikka loma, auttaisi sinua. Mie tiesin että monet näkövammaiset ovat saaneet tukea Sokeain Ystävien myöntämiltä lomilta. Siksi lähetin sinut Onnelaan. Siellä oli jotain järjestettyä ohjelmaa, tarinan kerrontaa, kirjallisuutta. Mie toivoin että sie pitäisit siitä.” Se oli hyvin tehty. Siellä oli kirjoittajakurssi, johon jouduin muiden mukana. He kirjoittivat ja lukivat ääneen omia tarinoitaan. Illalla oli yhteislaulua. Siellä kuulin laulun: *’Tuli kirkkoon mies ja lapsi, he eteeni istuivat’*. En kestänyt enää vaan kyyneleet alkoivat valua, niitä tuli ja tuli, en voinut mitään. Joku tuli viereeni ja antoi nenäpaperia käteeni. Hän sanoi, että anna tulla kaikki pelko ulos. Kun kuulin viimeiset laulun sanat: isä minäkin tahtoisin jo kotiin, minua väsyttää, huusin ääneen ei! Se ihminen joka oli vieressäni otti minut syliin. Hän sanoi hellästi: ”Hyvä, anna kaiken tulla ulos, kyllä sä kestät tämän, sä kestät kaiken. Hän piti minua sylissä niin kauan kuin olin rauhoittunut. Muut lauloivat: *’kotkan poikii ilman siipii’*. Ryhdistäydyin ylös. Hän kysyi miltä nyt tuntuu? Hymyilin hänelle. Tunsin pitkästä aikaa helpottunutta ja hyvää oloa.”

”Tiedätkö Gitte miltä tuntuu kun saa alkaa alusta uuden elämän? Tämä ih-

minen joka piti minua sylissä opetti uuden ajattelutavan. Se oli pitkä projekti. Hän kertoi minulle:” Toimintaa voi verrata käsiin. Kädet on tarkoitettu meille tekemistä varten, niillä me teemme koko ajan jotain, ne ovat aina valmiina toimintaan. Samoin meidän ajattelumme on toimintaa; kuinka valitsimme ajatuksemme. Jos emme uskalla tehdä mitään jääme pelon vangiksi. Jos toimimme pelosta huolimatta, huomaamme että pelossa ei ollutkaan mitään pelkäämistä. Käsissämme on hyvä muistiohje. Meidän täytyy valita jatkuvasti kumpaa kättä käytämme. Oikealla kädellä ajattelee hyviä ajatuksia ja vasemmalla huonoja ajatuksia.” Minun piti oppia päättämään, kumpaa kättä käytän, hyvän ajatuksen kättä vai huonon ajatuksen kättä. Jos valitsin vasemman käden ajatuksen sain pahaa mieltä ja epäonnistumista. Jos valitsin oikean käden ajatuksen, sain onnistumista ja hyvää mieltä. Näin pelkonikin väheni onnistumisilla. Aloin nähdä sydämellä kaikkea mitä tässä suuressa maailmassa on.

”Onpa mukava kuulla, että Sokeain Ystävien lomasta oli nuin iso apu sinulle. Sie näytätkin nyt tosi onnelliselta.” Gitte, kiitos sinulle, miekin haluan nyt kirjoittaa myönteisestä suhtautumisesta elämään ja vaikeuksiin. Ihminen oppii selviämään muuttamalla asennetta ja menemällä kivun läpi rohkeasti ja mahdollisimman hyvillä ajatuksilla. Se tekee kipeää mutta vain näin pelko väistyy.

Linja-auto hiljentelee risteyskiin. Kuski väläyttelee linja-autoasemalla valoja ja taksikopilta tulee taksi vastaan viemään perille.” ”No totta me vielä tavataan”, Gitte ottaa kädestäni kiinni ja hivelee sitä lempeästi.

Hymyilen Gittelle: ”Tietenkin rakas ystäväni.” Puristan hänen käsiään kuin sinetöidäkseni ikuisen ystävyysden. Nousemme ylös ja lähdemme ulos autosta. Mietin, yksi selkänöjä oikealta, sitten alas. Sanomme Gitten kanssa kiitokset ja heit kuskille. Asfaltilla seisossani kuulen kaupungin kohinan. Taksimies täällä jo odottelee.

● TEIJA KUSTULA
Petäjavesi

Diakonen Inga Pagreus
bland narkomaner och
prostituerade:

Magnus Lindholm

Det är viktigt att så ett frö av hopp

Här i S:ta Clara kyrka är vi som en enda stor familj, säger Inga Pagreus. För tjugo år sedan kom det tre människor till högmässan, nu är kyrkan fullsatt varje söndag. Men inte bara på söndagarna; kyrkan är öppen varje dag och kyrkorummet används för många slag av möten och dialoger.

I Sverige är hon ett begrepp: Inga på Plattan. I snart tjugo år har Inga Pagreus arbetat i S:ta Clara-församlingen i Stockholms absoluta centrum och gjort sig känd som diakonen som några timmar varje vecka står på den så kallade Plattan vid Sergels torg, en av storstadens mest rusningstäta platser. Här, precis på gränsen mellan det bedövande solljuset och de mera skuggdränkta och svalare partierna under taket, möter hon och hennes kolleger i församlingen människor som befinner sig på den sociala rangskalans yttersta utkanter; narkomaner, brottslingar och prostituerade. Men också andra ensamma och utslagna individer, unga arbetslösa mammor utan hem, invandrare som fallit igenom de sociala skyddsnäten.

Magnus Lindholm

Församlingen har en kolonilott på Lindholmen och dit far man ibland med en grupp kvinnor – knarkare, prostituerade och andra utsatta individer. Där kan man mera ostört diskutera och umgås, konstaterar Inga Pagreus som vistas på Plattan ett par gånger i veckan.

– Det här är min favoritplats, helst skulle jag stå här varje dag, tala med och be för dessa människor.

Från barnatro till raggabil

Vägen hit har inte varit spikrak och självklar. Föräldrahemmet på västkusten var inte religiöst i någon form men mamma tyckte att dottern nog kunde gå i söndagsskola. Där fick hon en personlig relation till Jesus som hon dagligen talade och umgicks med.

– Han blev min allra bästa vän. Och på konfirmationsdagen sade jag att jag alltid skulle följa honom.

Ett par månader senare åkte hon raggabil, började dricka alkohol och röka. Kontakten med församlingen var som bortblåst, tron satt på undantag. 1970 for hon till Stockholm för att utbilda sig till mentalsköterska, träffade så småningom sin blivande man, fick två barn och blev kvar i huvudstaden. Nästa kontakt med församlingen var när den äldre sonen började i kyrkans barntimme. En uppmärksam ledare noterade Ingas sökande, började tala med henne, låna böcker och bjöd henne så småningom även till nattvarden. Tvekan tog Inga Pagreus sig till mässan väl medveten om att hon inte deltagit i nattvarden sedan konfirmationen.

– Genast när jag kom in i kyrkan och såg nattvardskärnen tänkte jag: vad ska jag göra. Jag kommer inte ihåg någonting av predikan men när det sedan blev dags hörde jag tydligt Guds röst, tre gånger: Du ska gå fram till nattvarden! Och jag kastade mig ner och sa: Gud, ta hand om mitt liv.

Efteråt, stående på kyrktrappan såg hon bilden framför sig; det är hit hon ska komma, det är här hon möta dessa människor som hon sett i mentalvärlden, det är här de ska få hjälp, här ska de få möta Gud, här ska kyrkan vara ett stöd. Men när hon kom till sitt första kyrkkaffe i den församlingen satt alla redan pryddligt på sina förutbestämda sittplatser och dörren låstes nogsamt så att inga narkomaner eller andra störande element skulle komma in.

– Och jag tänkte: Men det är ju här de ska vara!

Guds nedslag

Tio år förflöt. När Inga Pagreus år 1990 sökte till Diakoniutbildningen i Stock-

Magnus Lindholm

– Vi har inget egentligt samarbete med polisen men ibland hälsar de på oss och då försvinner narkomanerna och drogförsäljarna från Plattan, säger Inga Pagreus. Men så fort polisen avlägsnat sig är de alla tillbaks igen.

holm hade hon redan hört om **Carl-Erik Sahlbergs** revolutionerande arbete i S:ta Clara-församlingen. Hon tog kontakt med honom och bad att få praktisera där. Det fick hon och år 1993 anställdes hon som diakon i församlingen.

– Här är trösklarna låga, alla får vara med. Så fort en människa vill göra nånting får hon göra det; bre smör på smörgåsar, dela ut psalmböcker, tända ljus, bära korset.

Inga Pagreus säger att hon är en relationsmänniska och att det till diakonens viktigaste uppgifter hör att finnas till hands för dem som är i kroppslig och själslig nöd. Att stå på Plattan är viktigt och i synnerhet att man gör det i egenskap av en kyrkans tjänare. Men det är kyrkan, S:ta Clara kyrka, som är centrum för den dagliga verksamheten. Här är dörrarna öppna från morron till kväll, själva kyrkorummet är en salig blandning av mötesutrymme och utställningsplats, och sakristian fungerar som café. I det svaga mumlet av röster kan man urskilja många brytningar på det svenska språket och ögonen bekräftar vad öronen uppfattat; här rör sig människor från många olika länder, på en gång spontant och behärskat – av oreda intet spår.

– När jag kom hit 1990 sa Gud: stanna här för här ska jag göra ett nedslag. Inte förstod jag då vad det ordet innebar. Nu vet jag vad det betyder: att många människor blir berörda och upprättade. Vi har haft många som varit beroende av tunga droger men som blivit befriade från dem när de mött Jesus Kristus. Det handlar om helt livsförvandlande möten.

När jag försiktigt antyder att det kanske ibland kan vara lite psyko-logiskt att slänga namnet Jesus Kristus i ansiktet på lidande människor svarar Inga Pagreus med ett hjärtligt skratt:

– Men det är det jag gör! Också om människan i fråga just då kanske inte kan ta emot budskapet har man i alla fall satt ett frö. Men det är klart att vi hjälper på många sätt, inte minst med samtal, mat och ibland med pengar. Och många kramar. För många unga kvinnor har jag blivit något av en ställföreträdande mamma.

Misären i huvudstaden är stor. På Plattan har man nuförtiden endast kafetermosen med sig – mat delas ut på kyrkogården invid kyrkan. 150 människor – tidigare nästan enbart män, nu även många kvinnor, står i kö. Dagligen. Men problemen är många. Just när vi tränger oss igenom de pyttesmå kansliutrymmena i kyrkan där präster och diakoner kan sköta administrationen kommer en frivilligarbetare in och meddelar att han för en mamma och hennes tre små barn till Lindholmen – församlingens lägerholme. Familjen har förvägrats socialhjälp och de har ingenstans att ta vägen.

– Speciellt unga mammor har det väldigt svårt. Och många fattiga pensionärer. Ibland vet man att det enbart är pengar som kan hjälpa för stunden men i övrigt tycker jag det är en svår uppgift att ha hand om våra fonder. Om människan inte också får möta Jesus blir det ingen verklig förändring i de här människornas liv. Pengar är viktiga, och mat, men det är lika viktigt att visa på en väg ut ur beroendet och misären.

Tungotalet bygger upp

Hur skyddar sig Inga Pagreus mot den uppenbara risken att bli utbränd?

– Jag är änka sedan sex år tillbaks och bor ensam i en liten lägenhet. Jag stiger tidigt upp, ber och läser Bibeln. Sen sätter jag äggklockan på ringning efter femton minuter – och talar i tungor. Det är det mäktigaste jag har, det gör att jag återhämtar mig. Tungotalet har berikat mig oerhört mycket, det är som en egen uppbyggelse. När klockan ringer är jag färdig för en ny dag.

En präst som värnar om de tilltufsade

– När jag första gången kom till S:ta Clara tyckte jag att Gud sa att det här skulle bli ett trefaldigt hem; ett diakonalt hem, ett internationellt hem och ett väckelsehem – ja helt enkelt ett levande kyrkligt hem. Idag kan jag säga att jag fått allt detta – Gud är god!

Efter 23 år som präst i S:ta Clara går **Carl-Erik Sahlberg** i pension denna höst. Under hans ledning har S:ta Clara församling blivit ett föredöme och en föregångare i diakonalt arbete i Sverige. I slutet av 1980-talet var det några enstaka individer som deltog i söndagsmässan, samtidigt som ambulanser och polisbilar med tjutande sirener passerade alldeles bakom kyrkväggarna.

– Jesus kallar oss att ta hand om de utslagna. Det skulle ha varit oerhört fel att sitta kvar där innanför de trygga väggarna. Och lite till min egen förvåning märkte jag att jag passade för det här uppdraget. Jag är trots allt en ganska vanlig svensk präst.

Riktigt vanlig är han kanske dock inte; teologiedoktor, missonär som i Tanzania undervisat i kyrkohistoria

och missiologi, nära att bli både domprost och biskop och uppställd som ärkebiskopskandidat. Och så är han mångårig riksdagspastor.

– Som kaplan i Riksdagens kristna grupp har jag varannan onsdag lett andakten, vi har haft alfakurser och jag har fått tala för riksdagsveteranerna. Det har varit ett fantastiskt hedersuppdrag.

I S:ta Clara har det skett en enorm utveckling under dessa drygt två decennier. Från en god men i grunden mycket traditionell diakonal verksamhet har man öppnat kyrkans dörrar och bedriver nu ett uppsökande arbete bland samhällets tilltufsade – ett uttryck som Sahlberg själv använder. I själva verket var det domkyrkoförsamlingens ledning som gav honom det här mandatet – man kan inte bedriva en vettig verksamhet för bara tre människor. Men att Carl-Erik Sahlberg så självklart passade in i rollen har han också sitt barndoms hem att tacka.

– Överallt där vi bodde under min uppväxt var hemmet öppet för både alkoholister och kommunens kommu-

nalråd – alla var mammas vän och utan större åthävor välkomna på en kaffetar.

Skulle han idag få ansvaret för en församling skulle han göra ungefär samma saker som han initierade i S:ta Clara: kyrkan skulle vara öppen varje dag ("det skall synas på en skylt utanför"), själv skulle han sitta där inne med prästkragen på ("det är speciellt viktigt i början, och när man rör sig ute på gator och torg"). Han skulle börja med bön och så skulle lovsången få en hörbar plats i mässan ("gärna till piano och gitarr"). Och så skulle han samla kring sig ett team av människor som är engagerade och villiga att möta alla slags individer, inte minst "de tilltufsade". Nu när han nu blir pensionerad återvänder han till sitt kära Tanzania där han tillsammans med hustrun bland annat driver ett barnhem.

– Andra får bedöma hur jag lyckats i mitt arbete i Sverige men den etikett jag vill sätta på mig själv är; diakonal präst.

MAGNUS LINDHOLM

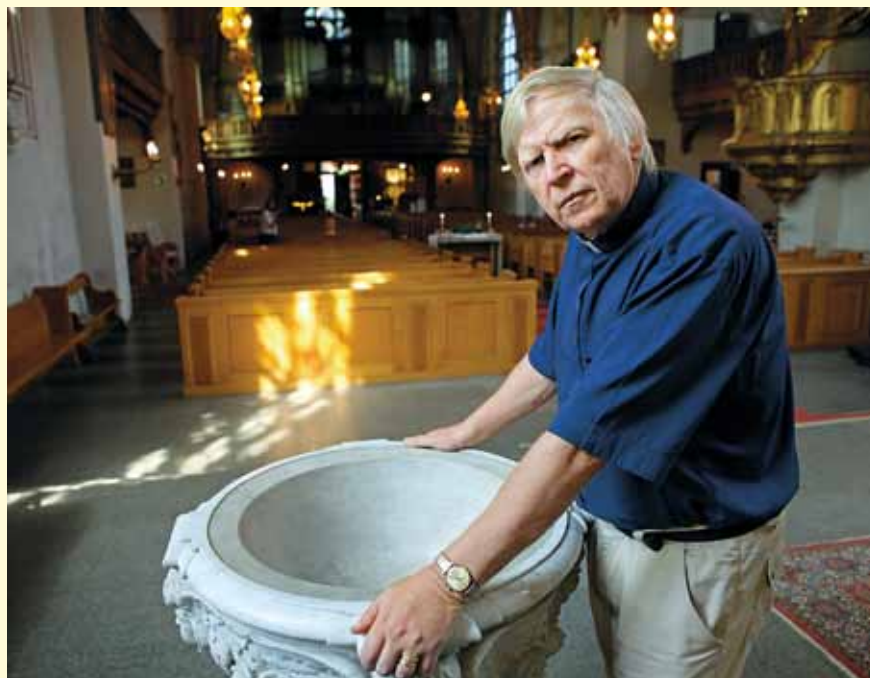
Magnus Lindholm

I över sex år har Martin Grennstam dagligen – även på vintern – stått på Plattan och spelat psalmer, väckelsesånger och ibland klassisk musik på sin trumpet. – Det här är stort. Det är så härligt att få vara med i det arbete som den Heliga Anden gör.

När Carl-Erik Sahlberg i slutet av 1980-talet blev präst i S:ta Clara församling öppnade han kyrkans dörrar för alla sorters människor.

Idag bedrivs här ett socialt arbete som direkt berör ca. 700 "tilltufsade" individer.

Varje söndag är kyrkan fullsatt. En kyrka som vill växa är öppen för alla, understryker Sahlberg.

Magnus Lindholm

Kihahti hattuun

Jotkut ovat niin erinomaisia, että se tuntuu ovenkin läpi. He uskovat osaavansa kaiken paremmin kuin muut. He eivät sano sitä ääneen, mutta sanaton viesti on selvä. Pään asento, puheenaiheet, äänensävy, asenne, esille jätetyt paperit ja kirjat.

On tuhat tapaa kertoa vaivihkaa omasta erinomaisuudesta.

Hatussa voi kihaltaa monesta syystä. Säälittävimpiä ovat ne, jotka pelkästään uskovat olevansa hyviä, mutta eivät oikeasti ole sitä. He luulevat pistetilinsä kilisevän koko ajan, vaikka se kumisee tyhjiyttään.

Tyhjä omakehu ärsyttää, mutta voi sille vähän naureskellakin. Onhan se huvittavaakin, kun reppana luulee itsestään mahtavia.

Sitten on niitä, joilla on varaa ylimielisyyteen. He kun ovat oikeasti nohevia tekijöitä. Puhuvat hyvin, hoitavat asioita taitavasti ja vielä ajattelevatkin terävästi. Osaaminen näkyy työpanoksesta.

Kaikilla mestareilla homma ei kihahda hattuun, mutta joillekin niin tapahtuu. He ovat selvästi tietoisia omasta ylemmydestään ja myös näyttävät sen. Me kuninkaalliset tässä liikumme rahvaan keskuudessa. Tehkää tietä.

Miten sitä voi olla nöyrä, kun on niin hyvä?

Ehkä tämän ylimielisyyden takana on joskus annos pettymystä omaan työuraan. Ei olla päästy ihan niin korkealle kuin olisi haluttu, vaan on jääty alisuorittamaan. Tätä turhautuneisuutta sitten hoidetaan nostamalla nokkaa pystyyn.

Vielä on yksi kiitoksen kerjääjien joukko. He kaipaavat tunnustusta, koska antavat niin paljon työlleen. He eivät silti ole mitään mestareita vaan ihan keskivertoja.

Syystä tai toisesta työ vie heiltä paljon aikaa. He eivät osaa sanoa ei. Virka tai työtehtävät syövät työtunteja ja vapaapäiviä. Elämässä ei ole mitään muuta. Tai työ vaan kiinnostaa niin, että sitä tehdään paljon.

Antajan täytyy myös saada. Niin syntyy riikinkukkosyndrooma. Oma tekemistä ja pelkkää olemassaoloa korostetaan yli kohtuuden. Minä tässä, katsokaa tänne.

Muiden silmissä näyttää kuin olisi kihalannut hattuun. Itsestä luullaan liikaa. Tosiasiassa kyse on siitä, että työlle annetaan liikaa. Palkka ei enää riitä korvaukseksi, vaan tarvitaan myös muuta kiitosta.

”Älkää ajatelko itsestänne liikoja, enempää kuin on aihetta”, neuvo Paavali.

Hyvä neuvo, mutta ei tehoa niihin, joilla neste on jo noussut päähän. He kun katsovat noudattavansa apostolin ohjetta: Ajattelen itsestäni juuri sitä, mihin on aihettakin. Minä olen huippu ja muidenkin kuuluu tietää se.

Seurakunnassa terveeksi?

Terveyden edistäminen on tällä hetkellä paljon otsikoissa: tehdään terveyttä edistäviä poliittisia ratkaisuja, kansalaisille suunnitellaan terveyttä edistävää toimintaa ja heitä valistetaan terveydestä ja sen ylläpidosta. On totuttu siihen, että ns. terveysjärjestöt kuuluttavat terveyden ja hyvinvoinnin puolesta, mutta monenko mieleen on tullut, että terveyden edistäminen voisi olla myös seurakunnan työntekijöiden tehtävä?

Maailman terveysjärjestö WHO:n mukaan kansalaisten terveyden suojeleminen, ylläpitäminen ja edistäminen ovat kaikkien yhteiskunnan osa-alueiden vastuulla, mikä tarkoittaa, että se on myös seurakuntien tehtävä. Kirkko ja seurakunta nähdään perinteisesti ihmisten hengellisen hyvinvoinnin edistäjänä ja ylläpitäjänä, mutta seurakunnassa tulee edistää myös seurakuntalaisten fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista terveyttä. Diakonia-ammattikorkeakoulu on käynnistänyt vuonna 2011 Terve sielu terveessä ruumiissa -hankkeen, jonka tavoitteena on selvittää terveyden edistämisen tarvetta seurakunnissa ja vahvistaa diakonisojen roolia terveyden edistäjinä. Teimme opinnäytetyömme osana tätä hanketta keskittyen ikäihmisten terveyden edistämiseen.

Seurakuntatoiminta edistää terveyttä

Terveys on tärkein elämäntyytyväisyyteen ja elämänlaatuun sekä ikäihmisten itsenäiseen elämään vaikuttava tekijä. Terveys kuuluu myös ikäihmisten perusoikeuksiin. WHO määrittelee terveyden koostuvan kolmesta osatekijästä: fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta terveydestä. Terveyden määrittelyyn on tärkeää liittää myös ihmisen emotionaalinen ja hengellinen ulottuvuus.

Tutkimusten mukaan seurakunnan toimintaan osallistuminen jo sinänsä

edistää terveyttä. Usko antaa toivoa ja eheyttää ihmismieltä. Hengellisyteen liittyy positiivisia tunteita kuten iloa ja kiitollisuutta, jotka vähentävät terveyttä uhkaavia elämäntapoja kuten tupakointia ja alkoholin käyttöä sekä ehkäisevät mielenterveyden ongelmia. Hen-

gellinen maailmankatsomus voi antaa elämälle merkityksellisyyttä ja auttaa kohtaamaan elämän vastoinkäymisiä. Seurakuntaan kuulumisen ja sen toimintaan osallistuminen tukevat yhteisöllisyyttä, sosiaalisuutta ja turvallisuuden tunnetta.

Metodina kerhotoiminta

Seurakunnassa terveyttä voidaan edistää aktiivisesti esimerkiksi kotikäyntien, asiakastapaamisten ja erilaisten ryhmätoimintojen muodossa. Opinnäytetyössämme edistimme ikäihmisten terveyttä seurakunnan kerhotoiminnan kautta. Ohjasimme Espoonlahden seurakunnassa kolme ikäihmisten kerhokertaa, joiden aiheina oli-

Ulla Mäkitalo (vas.) ja Helena Virtanen esittelevät tuoretta opinnäytetyötään.

vat terveelliset elämäntavat, omat voimavarat sekä hengellisyyden merkitys terveydelle. Kunkin kerhokerran ai-
hetta käsittelemme yhteisellä keskus-
telulla, jonka tavoitteena oli rohkaista
kaikkia osallistumaan.

Terveyttä edistävä kerho-ohjel-
mamme otettiin ikäihmisten taholta
positiivisesti vastaan. Aiheiden käsit-
tely keskustelemalla ja vuorovaikutus
kerhossa olivat ikäihmisille tärkeitä.
He kokivat kerhojen aiheet mielenkiin-
toisiksi ja hyödyllisiksi. Saamamme
palautteen mukaan ikäihmiset saivat
uutta tietoa ja jotkut olivat jopa teh-
neet pieniä elämäntapojen muutok-
sia kerhojen jälkeen. Tällainen palau-
te rohkaisee jatkossakin edistämään
terveyttä myös seurakunnissa.

Huomio myös hengellisiin tarpeisiin

Opinnäytetyömme aikana huomasim-
me seurakunnassa olevan monia hyviä
mahdollisuuksia terveyden edistämi-
seen. Ikäihmisten kerhot, joiden kaut-

ta itse toimimme, ovat hyvä esimerki-
ki tästä. Kerhot tavoittavat ikäihmisiä
viikoittain ja tarjoavat hyvät mahdolli-
suudet monipuoliselle terveyden edis-
tämislle. Kerhoihin osallistuminen
jo itsessään edistää fyysistä terveyt-
tä, kun ikäihmiset lähtevät kotinsa ul-
kopuolelle. Kerhoissa he tapaavat ystä-
viään, mikä edistää psyykkistä hyvin-
vointia ja lisää sosiaalisuutta. Seura-
kunnan kerhoissa otetaan huomioon
myös osallistujien hengelliset tarpeet.
Näiden lisäksi kerhojen ohjelmaan so-
veltuvat erinomaisesti ikäihmisten ko-
konaisvaltaista terveyttä edistävät tee-
mat ja toiminnot. Aihetta voidaan lä-
hestyä esimerkiksi tietopakettien, yhtei-
sen terveystalkkujen tai jumppatuok-
ion muodossa. Seurakunnissa useim-
miten diakoniatyöntekijä on vastuusa
kerhojen ohjelman suunnittelusta.
Hän voi käyttää tietoaan ja taitojaan ja
myös luovuuttaan ohjelman toteutta-
miseksi. Jos työntekijä kokee omat tie-
tonsa terveydestä liian vähäisiksi, voi
kerhoon kutsua vierailijan.

Terveyttä edistetään pienin palasin

Terveyden edistäminen saattaa kuu-
lostaa poliittiselta strategialta, mutta
sitä ei kannata pelästyä. Käytännössä
terveyden edistäminen koostuu pie-
nistä teoista. Tärkeintä on pitää aihet-
ta esillä ja kannustaa myös seurakun-
talaisia huolehtimaan kokonaisvaltai-
sesti terveydestään. Terveyden edistä-
misestä ei tarvitse eikä pidäkään teh-
dä seurakunnan uutta suurta missio-
ta. Seurakunta tarjoaa kuitenkin hy-
vän mahdollisuuden tavoittaa erilaisia
ihmisiä eri ikäryhmistä, joita voidaan
auttaa hengellisen hyvinvoinnin lisäk-
si myös heidän fyysisen terveytensä yl-
läpidossa.

● ULLA MÄKITALO JA HELENA VIRTANEN

Koko opinnäytetyö löytyy osoitteesta
[http://publications.theseus.fi/
handle/10024/45602](http://publications.theseus.fi/handle/10024/45602)

Korjaus edellisen lehden artikkeliin

Diakonia2+3/12 lehdessä oli työala-
sihteeri **Titi Gävertin** artikkeli *Dia-
koniatiedon tuottaja ja käyttäjä*. Ar-

tikkelissa olleesta barometrikuvasta
oli taitossa pudonnut pois yksi osio.
Tässä oikea kuva:

Missä määrin kotikäyntityö on osa seurakuntanne diakoniatyötä?

Paikkakunnan asukasmäärä	Ei lainkaan tai vähän	Jossain määrin	Melko paljon tai paljon
0-10 000	2	29	117
10 001-20 000	0	14	50
20 001-30 000	0	13	34
30 001-50 000	3	9	27
50 001-100 000	0	12	38
yli 100 000	9	29	55

Tutkitusti vaikuttava?

Vaikuttavuuden käsite määrittää nykyisin voimakkaasti ainakin päätöksentekijöiden odotuksia siitä, mistä hyvä palvelu ja onnistunut auttaminen muodostuvat. Tämän käsitteen läpimurto tapahtui Suomessa 1980-luvulla tulohajauksen käyttöönoton yhteydessä. Vaikutuksesta tai vaikutuksista on sen sijaan puhuttu niin kauan kuin on tuettu ihmisten hyvinvointia julkisin järjestelyin. Vaikutuksia koskevaa tietoa kaivataan etenkin, kun halutaan perustella, puolustaa tai kyseenalaistaa suunniteltuja tai toteutuvia toimenpiteitä ja palveluja.

Tarvitaanko vaikuttavuustietoa?

Vaikuttavuuden käsitteeseen turvaututaan lähes kaikkien hyvinvointipalvelujen ohjauksessa. Vaikuttavuuden arvioinnin vaatimukset tulevat ylikansallisten organisaatioiden (kuten OECD ja Euroopan unioni) suosituksista sekä kansallisesta lainsäädännöstä ja hallituksen ohjelmista. Vaikuttavuudesta puhutaan tällä hetkellä etenkin tutkimuksen, koulutuksen, sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä kuntoutuksen yhteydessä, ja sitä tutkitaan monenlaisilla aloilla.

Vaikuttavuuden arvioinnin haasteita ei ymmärretä kuitenkaan samalla tavoin eri tieteenaloilla ja yhteiskunnan osa-alueilla. Erot ilmenevät jo käsitteissä tämän tiedon hyödyllisyydestä. Lääketieteellisen vaikuttavuustiedon tarvetta ei yleensä kyseenalaisteta, sillä emme siedä epävarmuutta terveysasioissa. Vaikuttavuustutkimus ja siihen perustuvat hoitosuositukset ovat siten kiinteä osa lääketieteitä ja terveydenhuollon toimintaa.

Sosiaalialalla vaikuttavuustiedon asema on terveydenhuoltoa moniselitteisempi. Sosiaalityön ja -palvelujen monitahoisuuden vuoksi vaikuttavuustutkimusta on pidetty menetelmällisesti vaativana. Sosiaalialan asiakastietojärjestelmät eivät tue riittävä-

sti tiedon hankintaa. Vaikuttavuustutkimukseen nähdään sisältyvän eettisiä riskejä. Lisäksi tällaisen tutkimuksen asetelmat ovat usein haastavia ja kalliita. Kirkon toimintamuotojen kehittämisen yhteydessä vaikuttavuustiedon hankinnasta ja menetelmistä ei ole käyty ainakaan näkyvästi keskustelua.

Vaikuttavuus voi tarkoittaa monia asioita

Vaikuttavuustiedolla on erilainen asema eri aloilla, joten ei ole yhtä oikeaa määritelmää sille, mitä vaikuttavuus tarkoittaa. Jotkut määritelmät painottavat asian normatiivista ja toiset kausaalista puolta. Useimmiten vaikuttavuus ymmärretään kysymykseksi siitä, miten hyvin jokin palvelu, interventio tai toiminto saavuttaa tavoitteensa (normatiivisuus) tai kysymykseksi siitä, muuttuuko jokin asiantila tehdyn toiminnon seurauksena (kausalisuus).

Vaikuttavuuden arviointia voidaan tehdä monenlaisin tavoin. Tämä johdattaa siitä, että vaikuttavuuden arviointi voi kohdentua erilaisiin asioihin, kuten kokonaisuun instituutioihin, uudistuksiin, hankkeisiin, interventioihin ja palveluihin. Vaikuttavuuden selvittely ei edellytä aina tieteellistä tutkimusta, vaan vaikuttavuutta saatetaan arvioida toiminnan kehittämiseksi tai toimi-

joiden tilivelvollisuuden täyttämiseksi myös ei-tieteellisin menetelmin.

Monenlaisia arviointiotteita

Tilastot ja rekisterit ovat olleet maasamme tärkein tietoperusta vaikutusten kysymyksiin vastaamiseksi jo 1800-luvun lopulta alkaen. Viimeksi pari vuotta sitten OECD totesi suomalaisilla olevan hyvät mahdollisuudet vahvistaa tietoon ja tutkimukseen perustuvaa julkista hallintoa tietorekistereiden kehittyneisyyden vuoksi.

Tavoiteperusteista vaikuttavuuden arviointia alettiin ottaa käyttöön 1960-luvulla osana keskitettyä suunnitteluohjausta. Tavoiteperusteisessa arvioinnissa selvitetään sitä, miten onnistuneesti toiminnalle asetetut tavoitteet on saavutettu. Tätä muistuttava tapa on tarveperusteinen arviointi, jolloin tarkastellaan sitä, miten hyvin ohjelma tai palvelu vastaa asiakkaan tarpeisiin. Tarvelähtökohta voi olla myös niin kutsutun monitahoarvioinnin taustalla. Siinä arviointiin kutsutaan kaikki asiaan liittyvät sidosryhmät, kuten asiakkaat, johto, asiakastyöntekijät, järjestöjen edustajat, veronmaksajat ja päätöksentekijät. Arvioinnin tekijä huolehtii kaikkien tahojen näkemysten huomioonottamisesta.

Satunnaistetut kokeet (RCT, Randomised controlled trial) yleistyivät lääketieteessä 1930- ja 1940-luvulla, ja julkisten palvelujen arvioinnissa niitä alettiin toteuttaa 1960-luvulla. Vaikka kokeellista tutkimusta pidetään ihanteena lääketieteessä, alan vaikuttavuustutkimusta tehdään myös rekisteriseurantojen avulla. Lääketieteen ohella kokeellisia tutkimuksia on tehty Suomessa muun muassa kuntoutuksessa, päihdehuollossa ja työvoimapolitiikassa. Sosiaalialalla niillä on nähty olevan suppeasti käyttöä.

Kela

Realistinen ja vuorovaikutteinen arviointi

Sosiaalityössä on kokeellisen tutkimuksen sijasta hyödynnetty niin kutsuttua realistista arviointia. Sen avulla yritetään selvittää, mitkä ovat jonkin intervention vaikutusmekanismit ja miten ne toimivat. Samalla kiinnitetään huomiota toimintaympäristöön eli olosuhteisiin, joissa vaikutuksia ilmenee. Toimintaympäristöä ja mekanismeja tarkastelemalla pyritään päätelemään sitä, millaisia mahdollisuuksia jollain ohjelmalla tai palvelulla on aikaansaada vaikutuksia.

Kansalaisia, asiakkaita ja työntekijöitä osallistavaa, dialogista ja valtaistavaa, useimmiten laadullisin menetelmin toteutettavaa arviointia on perusteltu osallistavan demokratian ja palvelujen sisältöjen kehittämisen näkökulmista. Esimerkiksi työelämän tutkimuksessa, sosiaalityössä, kasvatuksessa ja kuntoutuksessa on hyödynnetty 1980-luvulta alkaen laadullisia, vuorovaikutteisia arviointitapoja. Niiden avulla ei yleensä suoranaisesti

tutkita vaikuttavuutta, vaan haetaan uusia innovatiivisia tapoja toteuttaa palveluja aiempaa vaikuttavammin.

Auditointi ja ennakointi

Vaikuttavuuden arviointiin on omaksuttu myös auditoinnin ideoita, vaikka auditointi liittyykin alunperin laadun hallintaan. Auditoinnissa on kyse kokonaisvaltaisten ohjaus- tai hallintajärjestelmien käytöstä toiminnan

läpinäkyvyyden vahvistamiseksi. Palvelujen yksityistymisen, tilaaja-tuottajamallien käyttöönotto ja kilpailuttaminen ovat lisänneet auditointien kysyntää.

Viime aikoina on useilla aloilla alettu edellyttää vaikutusten ennakointia. Kestävän kehityksen, ympäristövaikutusten, lainvalmistelun ja toimeentuloturvan tulonjakovaikutusten arviointi ovat esimerkkejä alueista, joilla ennakoivaa, ennen toimenpiteitä toteutettavaa arviointia on kehitetty. Uuteen sosiaalihuoltolakiin valmistellaan veloitetta toimenpiteiden hyvinvointivaikutusten ennakointiin kunnissa.

Vaikuttavuus ei ratkaise kaikkea

Vaikuttavuustietoa haluttaisiin, jotta kyettäisiin arvottamaan, miten hyviä ja toimivia palvelut tai toimenpiteet ovat. Edellä on osoitettu, ettei vaikuttavuutta voida määrittellä tai selvittää vain yhdellä oikealla tavalla. Samalla on syytä muistaa, ettei vaikuttavuus

ratkaise kaikkea. Vaikuttavuus puhuttaa päätöksenteossa ja hallinnossa, mutta sen tutkiminen on tosiasiaa aikaa vievää ja kallista. Yhteiskunnan kestävyysliittymien ilmiöiden tarkastelemiseksi tarvittaisiin pitkän aikavälin vaikuttavuustietoa, mutta siihen eivät useimmiten voimavarat riitä.

Vaikuttavuus on sitä paitsi vain yksi palvelun ominaisuus. Tästä näkökulmasta se on saanut turhankin ylivertaisen aseman hyvinvointipoliitiikassa. Esimerkiksi palvelujen saatavuuden ja yhdenvertaisuuden kysymyksiä ei tutkita läheskään yhtä paljon.

Jotkut asiat voivat olla elämässä tavoittelemisen arvoisia itsessään, ilman että niistä olisi muuta hyötyä tai vaikutusta. Vaikuttavuuden arvioinnin ulottaminen kaikkialle ilmentänee sitä, että nykyisin on entistä vaikeampi saavuttaa yhteiskunnassa yksimielisyyttä siitä, millaiset asiat ovat ihmisille oikeasti tärkeitä.

● MARKETTA RAJAVAARA

Ma. professori, Helsingin yliopisto,

Sosiaalitieteiden laitos

Johtava tutkija, Kelan tutkimusosasto

Lue lisää:

Rajavaara, Marketta (2007) Vaikuttavuusyhteiskunta. Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 84. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Rajavaara, Marketta (2006) Yhteiskuntaan vaikuttava Kela. Katsaus vaikuttavuuden käsitteisiin ja arviointiin. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 69. Helsinki: Kelan tutkimusosasto.

Julkaisut saatavissa pdf-versioina osoitteesta www.kela.fi/tutkimus.

Kun turvaa ei saa omiltakaan

JOHANNA HURTIG &
MARI LEPPÄNEN (TOIM.):
MAIJAN TARINA
KIRJAPAJA 2012

Maijan tarina kertoo vanhoillislestadiolaisen naisen lapsuuden kauhuista. Maija on lapsuutensa aikana kokenut seksuaalista hyväksikäyttöä ja väkivaltaa lähisukulaisten toimesta. Maija kuitenkin selvisi väkivaltaisesta lapsuudesta, nuorten miesten inhottavista kosketeluista ja omasta syyllisyydestään. Väkivaltainen kohtelu ei kuitenkaan loppunut aikuisena: kun traumat palautuivat takaisin mieleen, ei uskonyhteisö tai oma lapsuudenperhe antanut turvaa eikä ymmärrystä, päinvastoin.

Varsinainen Maijan tarina on rehellinen kuvaus lapsen tuskasta ja pelosta. Maija kertoo tarinaansa kuin luotetulle ystävälle, vaikka itse keronnassa on hieman luettelomainen luonne. Maija ei kaunistele elämäänsä, mutta ei myöskään dramatisoi sitä yli. Hän selvittää aidosti tunteitaan ja kokemuksia. Lukijalle avautuu maailma, jossa lapsi kohtaa vihamielisiä sisarusia, ei koe vanhempien olevan puolellaan ja ei ymmärrä, miksi itse on niin paha, että ansaitsee paha kohtelua. Maijan kertomus pistää miettimään, miten ihminen voi selviytyä jatkuvan fyysisen ja henkisen väkivallan kierreestä. Maijan tarina osoittaa ihmisen raakuuden ja heikkouden. Sen kautta menettää toivonsa ihmiseen ja samalla se usko kuitenkin palautuu tarinan edetessä.

Kirjan niin sanottu toinen osa koostuu asiantuntijoiden artikkeleista, jotka pohtivat yksilön, yhteisön ja perheen suhdetta. Vanhoillislestadiolainen yhteisön suhtautumista yksilön toimintaan pohditaan aktiivisesti: miksi yhteisö ei ole puuttanut heikon

osapuolen kärsimykseen ja puolustanut tätä. YTT **Johanna Hurtig** suomii muun muassa vanhoillislestadiolaisen opin ahtautta ja väkivaltaisuutta, mutta ei kuitenkaan huomioi sitä, että vanhoillislestadiolaisen yhteisön moraalikäsitys on hyvin pietistinen: moraalinen teko on tässä ajattelussa uskonnollinen teko.

Pahat teot saadaan anteeksi synninpäästön kautta, niitä ei viedä maallisille tuomioistuimille. Pastori **Heikki Nenonen** puolestaan huomioi tämän konkreettisesti. Nenonen selvittää myös vanhoillislestadiolaisen yhteisön luonteen ongelmallisuutta: moraaliset päätökset jätetään yhteisön vahvojen auktoriteettiäänien varaan eikä yksilö itsessään ole kykenevä tekemään omia päätöksiään.

Artikkelit hahmottavat karun todellisuuden: edes yhteiskunnalla ei välttämättä ole tarpeellisia käsitteitä hahmottaa seksuaalista hyväksikäyttöä. Ongelmia ei osata kohdata, oireita ei tunnisteta eikä seksuaalisen hyväksikäytön tekijöitä nähdä niin sanotusti tavallisina ihmisinä – he ovat aina jollain tavalla poikkeavia tai sairaita. Yksilön kokemukset omasta perheestään, yhteisöstään ja fyysisistä tiloista vaikuttavat trauman purkuun. Oman kokemuksen esiintuominen on askel, joka avaa myös yhteiskunnalle seksuaalisen väkivallan todellista puolta. Maijan tarina on rehellinen ja raaka. Se antaa uuden merkityksen tuskalle, toisaalta se avaa uudenlaisen maailman käsittelemään seksuaalista hyväksikäyttöä ja raiskauksia.

● ANNA-LIISA HEINO

Diakonia elää ajassa

SANNA LUUKKONEN:
RINNALLAKULKIJAT
SATA VUOTTA DIAKONIAITYÖTÄ
VIHDIN SEURAKUNNASSA

Rinnallakulkijat on Vihdin seurakunnan diakoniatyön juhlaulkaisu. Teos on myös laaja katsaus diakoniatyön, mutta myös diakonissakoulutuksen historiaan ja kehittymiseen paikallis-seurakunnan toiminnan kautta peilattuna. Historia alkaa jo vuodesta 1912, kun Vihdin kirkonkokous päätti aloittaa diakoniatyön ja ottaa seurakuntaan ”diakonittaren”. Paikallisseurakunnan diakoniatyön historia kudoetaan loistavasti koko kirkon diakoniatyön ja koulutuksen kehittymiseen.

Kirja antaa asiantuntevaa tietoa, ei vain diakoniatyöstä vaan myös yhteiskunnan sosiaalityön kehittymisestä ja muotoutumisesta. Tarina alkaa 1860 luvulta köyhäinhoidon kuvauksella vaivashoidosta, huutolaislapsista ja elättien ottamisesta, sekä varhaisesta kerjääjien taloudellisesta avustamisesta. Tässä vaiheessa auttamistyö oli täysin pappien vastuulla seurakunnissa. Kirkkoherra valvoi vaivaiskasaa, johon saatiin pääosassa vapaaehtoisia lahjoituksia. Apu ei ollut vaivaisille ilmaista, vaan he joutuivat pitämään vastineeksi esim. kirkon siistinä lakaisemalla sen lattiat.

Vähitellen köyhäinhoito siirtyi seurakunnilta kunnille, mutta sairaanhoidon työnjako oli ongelmallisempi. Kunnan ja seurakunnan vastuut sekoittuvat diakonissojen tultua seurakuntaan. Olihan diakonissan työ suurelta osalta kotisairaanhoidon. Vihdissäkin kiisteltiin vuonna 1933 diakonissan palkanmaksusta. Seurakunta olisi toivonut kunnan osallistuvan kustannuksiin, koska työ tapahtui paljolti kotisairaanhoidon. Kunnanvaltuusto päätti kuitenkin olla osallistumatta palkkaukseen. Kiistasta tuli Vihtiin lähes kahden vuoden tauko diakonissan virkaan, kun seurakunnalla ei ollut varoja palkata häntä yksin.

Kirjassa edetään hienosti yhtä jalkaa Suomen historian kanssa. On kuvauksia niin sota-ajan kuin jälleensuorituksen ajalta. Matka jatkuu diakonian kansainvälistymisen, kansanterveyslain vaikutuksista diakonissojen arkeen. Vaikka muutos oli monelle työntekijälle kipeä, se avasi ja laajensi diakoniatyötä merkittävästi.

Vuodesta 1950 lähtien kuljetaan diakoniatyön arjessa eri vuosikymmenillä. Eteneminen on selkeää ja loogista, ja luvuista saa hyvän kuvan näinä vuosina tehdystä diakoniatyöstä ja sen kehittymisestä Vihdin seurakunnan toiminnan kautta. Tarinat ovat tiiviistä ja monipuolista kuvausta. Koko ajan kirjassa kulkee kuvauksia eri laitosten koulutuksista ja sisäkotien roolista sisarten elämässä. Jos rakastuit ja menit naimisiin, jouduit luopumaan diakonissan työstä. Vihdissäkin tuli monta diakonianvirkaa auki. Hyvien työntekijöiden onneksi sääntö sittemmin poistui.

Kirja päättyy osuvasti viimeisen lukuun, joka on nimetty ”Diakonia elää ajassa”. Häätä ja vaikeudet eivät ole poistuneet sadassa vuodessa, mutta ovat muuttaneet muotoaan. Tässä muutoksessa diakoniatyö yrittää löytää oikeita karttamerkkejä vastata näihin haasteisiin.

Kirja on oiva tietolähde kaikille asiasta kiinnostuneille. Tutkijalle ja opiskelijalle se on tiivis, oiva ja selkeä tietopaketti. Kirja on kuin kiinnostava polku, jota on hyvä edetä historias-tähän päivään;

” Arjen diakonian askelissa”.

RIITTA HELOSUVUORI
Diakoni, VTM, koulutuksen
työalasihteeri emerita

Viimeisimmänkin päästävä armosta osalliseksi

Mikään ei saa muodostua esteeksi evankeliumille, ilosanomalle Jeesuksesta. Tämä on tuttua hengellistä puhetta. Yleensä esteillä viitataan paatuneisiin sydämiin, ylpeyteen, itsekeskeisyyteen tai välinpitämättömyyteen. Evankeliumin esteet voivat olla kuitenkin myös muita kuin ihmismielen kehnoutta. Ne voivat olla fyysisiä esteitä, joita tässä lehdessä on tarkasteltu. Ratkaisut fyysisiin evankeliumin esteisiin ovat teknisiä. Esteitä voidaan ylittää rakentamalla esteettömiä tiloja, tuottamalla selkokielistä materiaalia, käyttämällä viittomakieltä ja pistekirjoitusta.

Ari Suutarla, ystäväni, vanha pappi ja muun muassa sokea, meni iloisena kirkkoon. Messun jälkeen hän astui sakastiin ja sanoi papille, että on saatu uusi painos virsikirjasta pistekirjoituksella, hinta 84 euroa ja tilattavissa Näkövammaisten Keskusliiton kirjapainosta. – Hoitanet tilauksen, ja jos seurakunta tällä kohdalla leikkii köyhää, laskun voi toimittaa minulle!

Saavutettavuus kertoo erilaisten yleisöjen tarpeiden huomioimisesta. Se tarjoaa mahdollisuuden osallistumiseen yksilöiden erilaisista ominaisuuksista riippumatta. Saavutettavuus merkitsee helppoa lähestyttävyyttä kaikenlaisille ihmisille, mukaan lukien, mutta ei pelkästään, vammaisille ja toimintaesteisille. Saavutettavuus on lyhyesti sanottuna yhdenvertaisuuden edistämistä.

Kyse ei ole kuitenkaan vain tekniikasta. Joskus saavutettavuudesta puhutaan kuin syyllisyyden taakasta. Takana on ajatus siitä, että evankeliumi todella kuuluu kaikille, että kaikki ovat tervetulleita ja että kristittyjen on ponnisteltava yhdessä, jotta viimeisinkin pääsee armosta osalliseksi. Yhdessä ponnisteleminen tarkoittaa, että kaikki ponnistelevat – myös ne, jotka kärsivät esteistä.

*”Jumala olkoon meille armollinen ja siunatkoon meitä,
hän kirkastakoon meille kasvonsa.
Silloin koko maa oppii tuntemaan sinun tiesi, Jumala,
ja kaikki kansat saavat tietää, että sinä autat.”*

Psalmi 67:1